

Vipavski glas

št. 61

letnik XVII

junij 2002

...
Š silo neznano
si segla mi do duše globin:
do zdaj nisem vedel, kako sem tvoj sin,
kako te ljubim globoko...
Domovina, daj mi roko,
ne beži, ostani pri meni,
tesnó, tesnó me okleni,
in pel ti bom pesem visoko,
pel materi češčeni,
kot ni ti še nihče pel...

O. Župančič: Z vlakom

Ob dnevu državnosti iskreno čestitamo.

Uredniški odbor

Naslovnica
Pogled na Mojstrovko
Foto: Oton Naglost

DAN DRŽAVNOSTI 25. ROŽNIKA 2002

Spoštovane Vipavke, spoštovani Vipavci, spoštovani vsi, ki danes praznujete rojstni dan naše sicer majhne, mlade, a lepe države. Lepoto naše domovine v naravi, jeziku in ljudeh so čutili in cenili mnogi rodovi leta in stoletja, preden je postala naša država. Mnogi so svoja čutenja zabeležili v pisani besedi, v slikah, v ljudskih pesmih in pripovedkah, v plesih, šegah in navadah, v lično urejenih domovih, v domačih dobrotah na mizah – v vsem, kar daje temu koščku zemlje vonj in okus po slovenstvu.

V pesmi je izrazil svojo ljubezen do svoje domovine tudi pesnik Vinko Beličič:

*Adrija, od sonca obsijana,
mi obliva stopala, mi odpira prve cvete,
z desnico objemam blesteče planine,
levica mi boža panonske ravnine,
poljublja me veter z Gospe Svete.*

*Adrija od sonca obsijana,
mi obliva stopala, mi odpira prve cvete.
Z vonjem žajblja, pelina, sivke in mete
obuja mi davne spomine:
Tod je moj rod v kamen vklesal stopinje,
ta zemlja mu je za vselej dana!*

Osebnost bi bil zelo vesel, če bi držale pesnikove besede, da nam je ta zemlja dana za vselej. Morda nam je dana za vselej, vendar ne sama po sebi in nikakor samoumevno. Kakor pravi zgodovina, smo se za to zemljo morali kar potruditi pred približno 1500 leti. Še bolj smo se morali truditi, da smo jo in da smo se na tej zemlji obdržali. Bile so bolezni in vojne, vsemogoči tuji in domači gospodarji, je bil čas obilja in čas pomanjkanja. Kako je lahko v vseh časih preživel in se obdržal majhen narod in prispeval mnogo dobrih ljudi v dežele po vsem svetu. Da naš narod živi, je zasluga vseh, ki so čutili, mislili, govorili, pisali in delali, peli in plesali, se veselili in jokali, pa tudi molili po slovensko. Takšni ljudje so nam izprosili, izborili in izvolili tudi našo državo.

Ta praznuje danes svoj 11. rojstni dan. Po človeških merilih gledano bi dejal, da počasi vstopa naša država v puberteto. V človeški puberteti se v tem obdobju začnejo prva spogledovanja. Tudi naša država se spogleduje z Evropo, z Natom ... Iskreno želim naši državi, da se nobeno njeno spogledovanje čez leta ne bi končalo kot nesrečna ljubezen.

Ne glede na to, kako se bo ali ne bo Slovenija vključevala v evropska razmerja, je to, ali nam je ta zemlja dana za vselej, odvisno predvsem od nas samih. Morda današnja vipavska proslava v slovenskem merilu ne pomeni kaj dosti. Vendar ko ne bo več ljudi, ki bi čutili potrebo tudi po takšnih preprostih proslavah, se bojim, da tudi slovenskega merila ne bo več. To, da nam je nekaj do tega, da bo naša država živela še tudi čez čase, moramo pokazati danes. Tega, da nam je ta zemlja dana za vselej, nam ne bo zagotovila država ne politiki ne zakon o zaščiti slovenskega jezika ne deklaracije. Lahko pa nam to zagotovijo vsi ljudje, ki zdaj živijo in bodo tudi v prihodnje s telesom in dušo dihali in živeli po slovensko.

Ob dnevu državnosti Bog živi vas Slovenke in Slovence in Bog živi tebe, Slovenija, še na mnoga leta!

*Vladimir Anžel,
predsednik KS Vipava*

CERKEV IN ŽUPNIJA SVETEGA MATIJA NA SLAPU PRI VIPAVI

Za cerkev in župnijo Slap pri Vipavi je letošnje praznično leto v znamenju dveh jubilejev: najprej 300-letnica dograditve sedanje baročne cerkve (1702-2002), nato 100-letnica ustanovitve samostojne župnije. Praznovanje

se je pričelo že meseca marca 2002, ko je bila v dneh od 1. do 3. marca ob priliki »Matijeve šagre« duhovna obnova, svoj vrh pa je doseglo meseca junija 2002 z odmevnimi prireditvami. V soboto, 15. junija, je bila ob 19.30 v prostorih stare šole odprta razstava umetnostnozgodovinskega gradiva pod geslom »Cerkev na Slapu skozi čas«. Istega dne je bil ob 20.30 v cerkvi koncert opernega pevca Marka Finka in organista prof. Toneta Potočnika s predhodno umetnostno zgodovinsko predstavitevijo cerkve višjega kustosa Marka Vuka. V nedeljo, 16. junija, je bila ob 16. uri slovesna zahvalna maša, ki jo je v navzočnosti nad 20 duhovnikov in množice vernikov vodil koprski škof msgr. Metod Pirih.

Jubilejno praznovanje ima svojo predzgodovino. V naslednjem sledi kratek prikaz zgodovine cerkve na Slapu.

Prva pisna omemba Slapa na Vipavskem v zgodovinskih virih sega v začetek 13. stoletja. Gre za listino-darovnico istrskega mejnega

grofa Henrika Andeškega z dne 23. januarja 1223. Listina z omenjenim datumom se glasi: »Henrik, po Božji milosti mejni grof Istre, daruje cerkvi Device Marije v Diessen-u šest kmetij v vasi, ki se imenuje Slap (Zlap) in se nahaja blizu Vipave s pristavkom, da hoče v znak privolitve vsako leto o svečnici dati bratom rečene cerkve po štiri tovore olja v Ogleju do svoje smrti. Ko pa umre, naj dobijo omenjeni bratje imenovane kmetije z vsemi pritiklinami v svojo rabo...«

Grofje Andeški veljajo za eno najstarejših in najmogočnejših plemiških družin na Nemškem. Svoj sedež so imeli v bavarskem kraju Andechs v neposredni bližini jezera Ammer, kjer je danes živahno romarsko in turistično središče »Sveta gora«.

Med srednjeveške andeške posesti, tudi na Slovenskem, kaže prišteti posesti na Vipavskem s kmetijami na Slapu vred. Upravljal jih je mejni grof istrski Henrik IV. (1204-1228), ki velja do svoje smrti za prvega gospoda Kranjske.

Na zahodnem bregu Ammerskega jezera, nedaleč od Andehsa, so andeški grofje v kraju Diessen ustanovili okoli leta 1130 avguštinski samostan, ki so mu bili zavetniki in veliki dobrotniki. V listini omenjeni bratje so bili redovniki avguštinci-korarji. Znano je, da so bili zelo dejavni na področju dušnega pastirstva, šolstva in umnega gospodarstva ter tako nosilci kulturnega napredka. Bržkone je prva sakralna stavba na Slapu nastala prav s prihodom avguštinskih menihov že v 13. stoletju. Domnevo bi potrdila arheološka izkopavanja ostankov kapelice pod tlakom prezbiterija sedanje cerkve.

Ni pa dokazljivo ljudsko izročilo, po katerem naj bi v kraju prebivali menihi vitezi. Najpogosteje se omenjajo malteški vitezi, občasno tudi templjarji. Oboji so imeli posesti na Vipavskem. Pisanih virov o njihovi navzočnosti na Slapu ni. Izročilo se sklicuje

na plastiko iz kraškega kamna z značilnim srednjeveškim križem, ki je vzdana na zunanji steni prezbiterija med drugimi petimi plastikami. Nesporno je, da gre za ostanke prvotne cerkve. Oblika vklesanega križa res spominja na viteški križ s templjarskimi značilnostmi, ne pa na malteško upodobitev (koničast križ!). To je tudi vse. V preostalih plastikah je izročilo odkrivalo obraze menihov - vitezov, ki naj bi zidali prvotno cerkev (človeški obrazi so figuralne konzole stare cerkve), plastika s poljskim orodjem (lopata, fovč-meč, lemež) pa naj bi predstavljala meniške pripomočke za umno kmetijstvo.

Slapenska cerkev se prvič pisno izrecno omenja v darovnici oglejskega patriarha **Markvarda de Randecka** (1365-1381), ki sicer velja za obnovitelja od potresa močno prizadete oglejske bazilike. V listini z dne **3. marca 1373** se med drugim navaja kmetija »Zalis« **»pri svetem Mateju«** (Matiju?) na Slapu. Od tedaj naprej je obstoj cerkve v kraju izpričan neprekinjeno.

V 15. stoletju, v letih 1465-1475, je bila prvotna cerkev na Slapu temeljito predelana. O predelavi pričajo ostanki gotskega rebrovja. Gre za sedem sklepnikov iz brusnjaka (peščenca), ki so razvrščeni znotraj sedanje baročne cerkve (Kristusova glava, Marija z Detetom, sv. Matej- Matija?, sv. Štefan?, trije angeli) in za sedem kamnitih plošč iz črnega kamna s pridvižnimi križi, deloma zunaj (3), deloma znotraj (4) cerkve.

Svojevrsten dokument slapenske cerkvene preteklosti je **ostanek glagolskega rokopisa**

Sv. Matija

Notranost cerkve

iz začetka 15. stoletja. Gre za odlomek glagolskega brevirja z molitvami v čast Devici Mariji, ki se v originalni obliki trenutno hrani v Arhivu republike Slovenije. Dokument naj bi pričal o obstoju cerkvenoslovanskega (glagoljaškega) bogoslužja tudi na Vipavskem (Slap, Vipava, Črniče-Kamnje, Dornberk). Ohranjeni zapisi iz 17. stoletja dokazujejo, da je imel Slap, sicer podružnica prafare Vipava, svojega **stalnega duhovnika** že od leta **1663**. Omenja se krajevni kaplan Janez Krstnik Dolenc (Dollenz). Kmalu za tem je prišlo do določenih gradbenih posegov v stari gotski cerkvi, kakor priča letnica 1673, vdolbena na okenskem okviru zakristije. Vizitacijsko poročilo goriškega arhidiakona Janeza Kerstnika Križaja iz leta 1698 nam govori o kar zadovoljivem verskem in gospodarskem stanju v samem kraju, opozarja pa na potrebo po temeljiti obnovi cerkvene stavbe.

V naslednjih štirih letih je bila prvotna gotska cerkev barokizirana in je dobila sedanjo podobo. O tem nedvoumno priča latinski napis na kamniti plošči, ki je vzdana na pročelju zvonika. Slovensko se glasi: *»Ta sveta hiša, posvečena svetemu apostolu Matiju, je bila na stroške in s pomočjo slapenske soseske na novo zgrajena in razširjena leta Gospodovega 1702, ko je bil župnik Janez Friderik pl. Lerchenfeldt in sta bila župana (ključarja) Matija Uršič (Urschiz) in Marko Trošt.«*

Osrednji cerkveni stavbi so za časa kaplana-kurata Antona Krušiča (Crussiz) in vipavskega župnika Dominika Repiča (Repitsh) leta 1744 prizidali zakristijo s kapelo sv. Notburge. Ta čas, to je sredi 18. stoletja, je slikar Franc Jelovšek v tej kapeli naslikal oltarno arhitekturo. Arhitektonsko razgibana

kompozicija predstavlja naraven okvir oljni sliki sv. Notburge, ki je delo slikarja Valentina Metzingerja iz leta 1754. (Goriški muzej hrani staro sliko sv. Matija neznanega avtorja iz 17. stoletja in Jelovškov Božji grob iz leta 1744). Kasneje je bila cerkev opremljena z baročnimi oltarji iz Lazzarinijeve delavnice v Gorici in drugimi umetniškimi deli.

Sredi 18. stoletja se je zaključilo prvo obdobje cerkvenega osamosvajanja z **ustanovitvijo kaplanije** (kuracije, vikarijata) **Slap**.

Sv. Notburga

Ustanovna listina ni sicer ohranjena, vendar je prvi možen datum že **leto 1740**, ko se začne voditi samostojna krstna knjiga, zadnji mejnik pa leto 1771 z uvedbo poročne in mrliške knjige. **D o g a j a n j e** sovпада z ukinitvijo oglejskega patriarhata in ustanovitvijo goriške nadškofije

(1751-1752). Vrh tovrstnih prizadevanj predstavlja posvetitev nanovo zgrajene cerkve, kakor pove latinski napis na kamniti plošči nad glavnim vhodom: *»To sveto hišo je dne 29. avgusta 1765 posvetil prevzvišeni in prečastiti prvi goriški nadškof Karel Mihael grof Attems«*.

V začetku 19. stoletja, leta 1817, se je staro pokopališče okrog cerkve, izpričano že leta 1698, umaknilo novemu nad vasjo. Svojo sedanjo podobo je dobilo leta 1853, kakor pove napis na vhodnih vratih (*»Umerl bosh - 1853«*). Slap z dekanijo Vipava je v letih 1830-1831 doživel cerkvenoupravno spremembo: iz goriške škofije je prešel v ljubljansko škofijo in v njej ostal do leta 1933. S prihodom kaplan-kurata **Mateja Kodra** leta 1850 je slapenska cerkev doživela celovito prenovo, čemur sta botrovali 150-letnica zgraditve cerkve in 100-letnica njene posvetitve: šlo je za nove zvonove, nove orgle (orglar Mandlin

iz Trebnjega 1857), v oltarjih 6 poslikav Mihaela Stroja (1857-1861), nova prižnica (1861), nov križev pot (po Führichu 1866), preureditev kapele sv. Notburge in nov krstni kamen (kamnosek F. Štolfa iz Volčjega grada pri Komnu 1876), nove cerkvene klopi (1878), nov mogočen križ na zunanji steni kapele sv. Notburge (1882). Kodrove obnove so ohranjene večinoma do danes.

Začetek 20. stoletja je zaznamovan z **dokončno cerkveno osamosvojitvijo**. Ministrstvo za uk in bogočastje je **11. junija 1902** izdalo odlok št. 15906, s katerim je ustanovilo **samostojno župnijo Slap**, ki pa je bila razglašena leta 1903.

Vidnejšo vlogo v cerkvenem življenju sta poleg dokaj rednih ljudskih misijonov odigrala na eni strani dekliška Marijina družba v letih 1902 do 1945, ko je usahnila zaradi revolucionarnega povojnega pritiska, in Katoliško slovensko izobraževalno društvo v letih 1904 do 1927, ko ga je ukinila fašistična oblast.

Prva svetovna vojna je župnijo osiromašila za zvonove iz Samassove livarne v Ljubljani letnik 1893 in za cinaste piščali dveh registrov v orglah, ki jih je zasegla avstrijska oblast v vojne namene. Po vojni, leta 1930, so zvonove nadomestili s tremi novimi iz livarne Colbachini v Padovi, od katerih je ohranjen le veliki zvon (1048 kg), ker je ostala dva zasegla italijanska oblast v vojne namene konec leta 1942. Pomanjkljive orgle je leta 1941 dopolnil orglar Bencz iz Gorice.

V času socialističnega enoumja je bila verska dejavnost sicer omejena in porinjena za cerkvene zidove, je pa bila cerkvena stavba ob sodelovanju požrtvovalnih Slapencev prenovljena tako navznotraj, kakor navzven. Župnik **Janko Žagar** je leta 1967 obogatil notranjost cerkve s tremi freskami in procesionalno bandero (jadro) v izvedbi slikarja Toneta Kralja.

V zadnjem četrtletju 20. stoletja je župnija pridobila novo veroučno učilnico in garažoshrambo iz dela grajskega poslopja (1973-1975), obnovljeno je bilo poljsko znamenje (kapelica) s fresko sv. Cirila in Metoda slikarja Krištofa Zupeta (1985), preurejen prezbiterij z novim daritvenim oltarjem in sedeži (1981-1991) po načrtih inž. arh. Jožeta Kregarja in

po njegovem načrtu izdelan nov kor (1987), končno so bile leta 1992 postavljene nove orgle, ki jih je izdelal orglar F. Zanin iz Codroipa (Udine-Italija).

Jubilejno leto 2002 (300-letnica zgraditve cerkve in 100-letnica župnije) je župnijsko

občestvo Slap dočakalo s popolno prenovo zunanosti cerkvene stavbe (zvonik z bakreno piramido, nova cerkvena streha, nov omet), k čemur so levji delež prispevali župljani in je projekt denarno podprla tudi občina Vipava.

Franc Kralj

PLEČNIKOV SPOMENIK PADLIM V VIPAVI

Osvobodjena Primorska je po letu 1945 začela postavljati številne spomenike in spominske plošče borcem, padlim za svobodo, in žrtvam fašizma, saj je ni bilo vasi in naselja, kjer ne bi bilo žrtev vojne.

Arh. Jože Plečnik, 1872-1957

Največkrat so ta obeležja postavljali vaški mojstri, zidarji, kamnoseki, mizarji. Oblikovali so jih v kamnu ali lesu, dodali simbol: peterokrako zvezdo in nad Triglavom kratico OF. V prvem povojnem obdobju je bil ta tip spomenika najbolj pogost.

Zaradi nenačrtnega postavljanja takih spomenikov je v petdesetih letih Glavni odbor ZB NOV Slovenije ustanovil spomeniško komisijo. Njeno delo je pomenilo prvi korenit poseg v spomeniško problematiko, ker je usklajevala spomeniško dejavnost za vso Slovenijo. Izdala je tudi pravilnik o gradnji spomenikov. Kljub temu pa ni mogla

zaustaviti nenačrtnih gradenj te vrste. V prvih letih po vojni je bilo dosti postavljenih spomenikov likovno zelo skromnih. Številni so bili postavljeni brez odobrenih načrtov. Za Goriški okraj je znano, da za postavljenih 36 spomenikov jih kar 12 ni imelo odobrenih načrtov, čeprav je spomeniška komisija že delovala. Še leta 1954 je revija Borec zapisala, da je "preveč tako imenovanih divjih spomenikov".

Počasi je po Informbiroju tudi pri nas postala likovna ustvarjalnost svobodnejša, zato se je kvaliteta spomenikov močno izboljšala. Na Primorskem je bil leta 1958 odkrit zadnji spomenik, pri katerem je še očitna socialistično realistična smer (1945-1958). Prve spomenike, dela kiparjev, pa so na Primorskem odkrivali šele po letu 1950, torej po Informbiroju. Z zamislijo nefiguralnega spomenika so se arhitekti izognili strogi ideološki kontroli. V tem času so že postavljali arhitekturne spomenike, ki so že vsi imeli znanega avtorja. Glavnina teh je bila postavljena v letih 1951-1958.

V spomeniško ustvarjalnost tega časa močno posežeta Plečnikova in Ravnikarjeva šola. Za vse te spomenike so se v arhivu ohranili le pisni viri, brez načrtov. Izjema sta le dva Plečnikova načrta, in sicer za spomenik v Vipavi in na Srpenici, ki ju je Plečnik določil in objavil med izborom svojih del v knjigi Nabori 1955. Ne samo na Primorskem, pač pa v vsem Plečnikovem spomeniškem delu je vidno najpomembnejši vipavski spomenik padlim. Peter Krečič v svoji knjigi Spomeniki NOB Jožeta Plečnika in njegove šole ugotavlja, da je najzanimivejša skupina spomenikov tista, kjer je Plečnik hotel

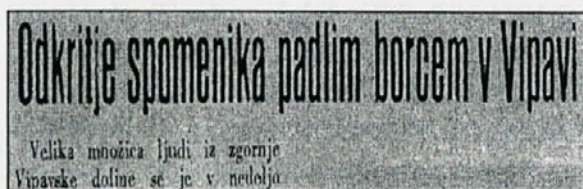
ustvariti nekaj povsem novega in se izogniti spominom na preteklost ter misliti bolj na sedanost. Taka sta predvsem spomenika v Trnovem in Vipavi. Ob Plečnikovi 80-letnici rojstva je njegovo spomeniško delo ocenil takratni dekan Fakultete za arhitekturo prof. Kobe in o njem zapisal: "On je bil tudi eden prvih, ki je skušal izoblikovati monumentalni izvor naši borbi za svobodo z neštetimi projekti in deli". V zvezi s tem je zanimiva tudi ocena Damjana Prelovška v knjigi Plečnikova sakralna umetnost, kjer zapiše, da "arhitektovih del ni mogoče spreminjati, niti dopolnjevati, so preprosto vrh naše kulturne preteklosti in nedotakljivi temelj naše duhovne samobitnosti (str.253).

Tednji kulturni minister Ferdo Kozak je dal pobudo, da bi Plečnik dobil Prešernovo nagrado, kar se je leta 1949 tudi zgodilo. Priznanje mu je prineslo vrsto naročil za spomenike NOB po vsej Sloveniji. Čeprav je šlo za partizanska obeležja z obvezno rdečo zvezdo, so bili Plečniku ustreljeni ali pobiti predvsem krščanski mučeniki. Spomenike je pogosto opremil s križi in s staro krščansko motiviko, vendar tako, da simboli vere niso bili vidni na prvi pogled. Za Vipavo je iz različno obdelanih kosov kamna sestavil križ na zvonastem podstavku (op.p), ki se zgoraj končuje v kapitel z grozdi. Ti so hkrati ponazarjali značilno vinorodnost Vipavske doline, čeprav so bili zares mišljeni kot podoba Kristusove krvi. Spet drugače je Plečnik v Laškem ves spomenik oblikoval v podobi Božjega očesa in za njim postavil še steber s prečko Križa. (Damjan Prelovšek str. 219).

Plečnikov spomenik v Vipavi je visok 4 metre in ga je postavil na sredo velikega trga pred vipavskim baročnim gradom. Modele v mavcu za stilizirane liste v vogalih kapitela so v tem času modelirali njegovi študentje na šoli v Grabnu. (Damjan Prelovšek str. 363). Ob postavitvi je imel spomenik kvadratni podij, ograjen s kamnitimi stebrički, povezanimi med seboj s kovinskimi palicami. Ko so kasneje urejali sedanji Glavni trg v Vipavi, so to ograjo odstranili in napravili okrogel podij.

O odkritju spomenika padlim borcem v Vipavi je poročal Slovenski Jadran 10.10.1952 v 41.

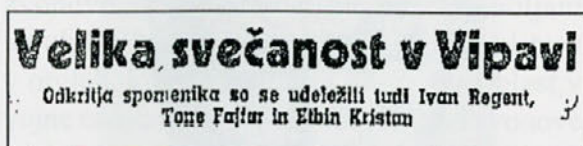
št.: Odkritje spomenika padlim borcem v Vipavi.

Slavje se je začelo ob 10. uri z zaigranjem himne "Hej Slovani".

Postavitev spomenika je organiziral odbor ZB v Vipavi. Načrt zanj je delo arh. Jožeta Plečnika. Postavljen je v spomin 32 padlim borcem. Delegacije Partije, JLA, Občine, ZB, gasilcev, žena, invalidov in drugih množičnih organizacij so položile 32 vencev. Veliki množici je spregovoril tov. Regent, nato književnik in ameriški rojak Edbin Kristan, sledil mu je Tone Fajfar. Spomenik je odkril tov. Janez Bajc, moj stari oče (op.p.) in oče dveh sinov, umrlih za domovino...

Tudi takratni list Nova Gorica je 10.10.1952 v 41. št. poročal o "Veliki svečanosti v Vipavi".

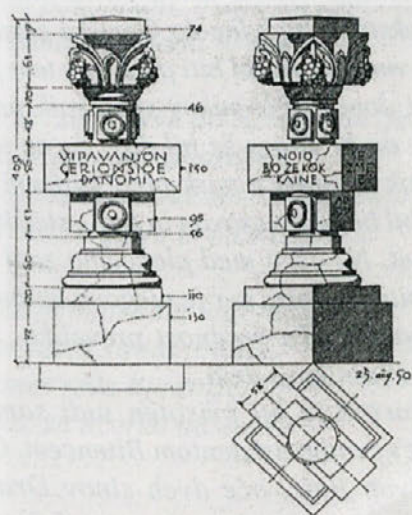

Na trgu pred združnim domom je postavila organizacija ZB z razumevanjem in podporo zlasti Vinarske in kmetijske zadruge lep spomenik, ki stane danes poldrugi milijon dinarjev. Zbralo se je 5.000 ljudi od blizu in daleč. Med gosti je bil tudi organizacijski sekretar Okrajnega komiteja KPS Gorica Martin Greif in Cvetka Vodopivec. Oče junakov Draga in Milana, Ivan, je po govorih nekoliko sključen od teže let in trpljenja, toda veder in ponosen, stopil k spomeniku in ga odkril. Že zgodaj zjutraj je začela igrati na trgu pred spomenikom vojaška godba vipavske garnizije. Na predvečer pa je obiskalo trg Primorsko gledališče iz Postojne s Kraljem na Betajnovi. Za zaključek sta mladinski pevski zbor vipavske gimnazije in pevski zbor LIP Ajdovščina lepo zapela več pesmi. Ajdovske pevce je občinstvo poslušalo še dolgo popoldne v gostilni. Popoldne je bila še kegljaška tekma in šahovski turnir med Ajdovci in Vipavci.

Iz arhiva ZB Vipava sem si izpisala imena padlih, ki so zapisana na svinčeni plošči pod spomenikom:

Milan Bajc	Boris Bavčar
Janez Dužnik	Frida in Anton Štanc
Boris Durn	Stanko Naglost
Ivan Marc	Florjan Perhavec
Ciril Kobal	Marta in Erika Šviligoj
Karlo Štekar	Anton Kodelja
Teodor Čuk	Rajko in Milan Bajc
Anton Žvokelj	Ludvik Curk
Ivan Ferjančič	Av gust Rehar
Tone Bavčar	

Očitno je, da je v listu Nova Gorica in Slovenskem Jadranu zapisana številka, 32 padlih, napačna; isto lahko rečemo tudi za ceno spomenika, poldrugi milijon dinarjev, saj je v arhivu ZB Vipava zapisano 450.000 dinarjev (op.p.). Število 22 padlih potrjuje tudi Nelida Silič Nemeč v svoji knjigi Javni spomeniki na Primorskem 1945-1978 na str. 110, kjer zapiše tudi datum odkritja, 5.10.1952. Na fotografiji o odkritju spomenika, ki jo hrani arhiv ZB Vipava, je zapisana letnica odkritja 1950, kar je očitno tudi napaka. Fakulteta za arhitekturo v Ljubljani je ob osemdesetletnici prof. Plečnika

Spomenik NOB, Vipava, načrt, 1950

zapisala, da je "njegov spomenik v Vipavi v delu". Verjetno je bil datum na fotografiji zapisan naknadno po spominu, zato je drugačen od dejanskega, (5.10.1952). Takratni član, ki je deloval v odboru ZB za

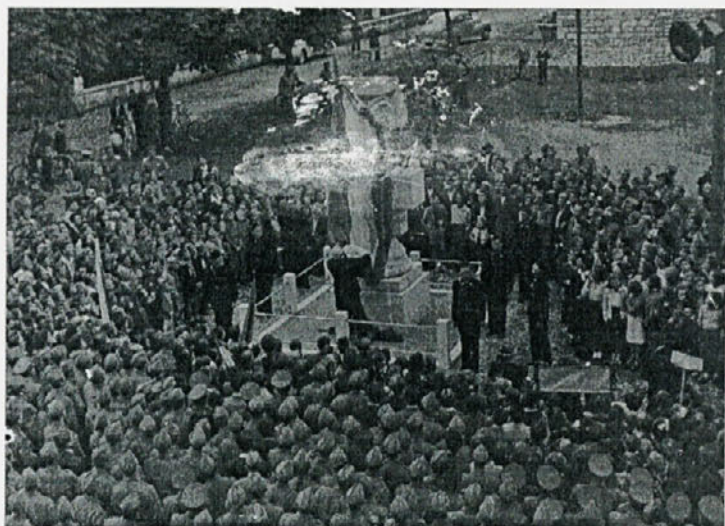
pripravo in postavitve spomenika padlim v Vipavi g. Jelko Ilič, se tega dogodka takole spominja:

"Po končani gradnji združnega doma smo začeli priprave postavitve spomenika padlim borcem, urejali prekope borcev, grobnice in podobno. Za ta namen je bil ustanovljen poseben odbor pri ZB, v katerem so bili predstavniki občine Vipava in vseh ostalih organizacij. Glavni iniciator pa je bil Republiški odbor ZB v Ljubljani, ki je deloval takrat z najboljšimi strokovnjaki, kjer je bil

Spomenik vojnim žrtvam v Vipavi, l. 2002

tudi arh. Jože Plečnik. V Vipavskem odboru ZB za postavitve spomenika padlim je bil Josip Kostanjevic, Gabrijel Černic, Lojze Mrhar, Stana Jamšek, Ciril Božič, Franc Starc, jaz in še nekateri drugi. Sklenjeno je bilo, da nas nekaj gre v Ljubljano k arh. Plečniku na pogovor, glede na to, da je Vipava staro naselje in bi to nalogo najbolje opravil prav znani arh. Jože Plečnik. Tako smo šli takrat v Ljubljano predsednik KLO-ja Josip Kostanjevic, Jože Mrhar in jaz. Za pogovor z arh. Jožetom Plečnikom pa je posredoval Glavni odbor ZB v Ljubljani. Arh. Plečnik nas je lepo sprejel in se z nami obširno pogovoril ter povedal, da je o Vipavi že veliko vedel,

Ivan Bajc (1880-1960) odkriva spomenik padlim v Vipavi 5.10.1952. Fotografiral Anton Pavzin.

vendar pa je obljubil, da bo prišel osebno v Vipavo in si ogledal kraj zaradi same lokacije spomenika. Po krajšem času je res prišel v Vipavo v spremstvu svojega asistenta prof. Antona Bitenca in še z nekaterimi študenti arhitekture. Premerili so ves Glavni trg, park in prostor pred kulturnim domom do glavne ceste proti Gorici. Ob koncu ogleda smo vse povabili v staro vinsko klet, kjer nam je mojster Plečnik povedal: "Postavili bomo spomenik v park pred kulturni dom, ki bo trajne vrednosti, primeren kraju in mentaliteti ljudi". Ko so bili načrti pripravljene, je z njimi v Vipavo prišel njegov asistent prof. Anton Bitenc. Predlog je bil na plenarni seji KLO-ja ZB sprejet. Prof. Bitenc je predlagal za izvajalca podjetje Kras, obrat Vrhovlje pri Sežani. Za naročilo smo bili določeni Gabrijel Černic, Alojz Mrhar in jaz. V spremstvu asistenta Bitenca smo šli v Vrhovlje. Načrt je bil potrjen na Glavnem odboru ZB v Ljubljani leta 1950. Za plačilo tega dela smo zbirali prostovoljne prispevke. Poleg tega pa smo še vse izkupičke od vseh prireditelj odvajali v poseben sklad v času dveh let. Kolikor se spominjam, je stal spomenik okrog 500.000 dinarjev. Izvajalce tega dela je obiskal tudi sam arh. Plečnik, kar je izjavil še živeči mojster kamnosek Emil Stojkovič iz Sežane. V pisarni uprave podjetja Marmor Sežana še danes visi slika Plečnikovega spomenika padlim iz Vipave kot reklama za podjetje. Vse delo okrog postavitve spomenika je nadziral še nadzorni odbor, v katerem so bili Mirko Princes, Franc Širok, Ivo Može in Slavan Krhne.

Pri prevozu spomenika so nastale težave, zato smo se obrnili na komando vojske v Postojni, ki je s svojo težko mehanizacijo poskrbela za prevoz in montažo spomenika v Vipavi. Temelje so postavili delavci Zidarskega podjetja v Vipavi pod vodstvom mojstra Gabrijela Černica, ki so sodelovali tudi pri postavitvi. Prevoz je budno spremljal sam arh. Plečnik, ki je ukazal vse dele spomenika dobro zaščititi, da se ne bi kaj okrušilo. Naš domači kamnosek Karlo Tomažič je bil seveda pri vsej stvari prisoten, od temeljev do postavitve.

Po odkritju spomenika bi se morala dela nadaljevati po Plečnikovi zamisli tako, da bi spomenik stal sredi parka pred kulturnim domom. Do izvedbe te zamisli ni prišlo, ker se je čakalo na sprejetje urbanističnega načrta za Vipavo, ki naj bi upošteval Plečnikovo zamisel. S sprejemom tega načrta se je odlašalo tako dolgo, da so občino Vipava prej ukinili in so v Plečnikovo zamisel vrinili druge objekte. Spomenik je bil zato čedalje bolj izpostavljen prometnemu vrvežu sredi asfaltiranega trga, ki se je razširil na prostor, določen za park. Prvotni načrt je predvideval vhod v Vipavo mimo bivšega hotela, izhod pa bi bila cesta mimo tekstilne trgovine do Goriške ceste. Ves prostor vmes bi moral biti park in v tem parku kulturni dom in Plečnikov spomenik padlim. Mislim, da bi danes že bil čas, da se ta lepi spomenik prestavi v park pred kulturni dom, kjer bi bil bolje zavarovan in tudi estetsko bolj učinkovit. Na cesti med pločevino zanj ne bi smelo biti prostora, ker je njegova kulturna in tudi zgodovinska vrednost prevelika, saj je vendar Plečnikovo delo.

Na otvoritvi je bil prisoten tudi sam arh. Plečnik s svojim asistentom Bitencem. Odkril ga je Ivan Bajc, oče dveh sinov Draga in Milana, oba prvoborca proti fašizmu iz Vipave. Gotovo je, da je Plečnik s svojim delom počastil naš kraj in danes se z njegovim delom lahko ponašamo, ker po kvaliteti izstopa od ostalih spomenikov padlim borcem na Primorskem. Slavnosti postavitve se je udeležil tudi častni gost, pesnik Alojz Gradnik s soprogo, ki je nekaj časa stanoval v vili Ani

in predaval na takratni oficirski šoli v Vipavi. Ta šola je imela odlično oficirsko godbo, ki je na otvoritvi spomenika tudi nastopala."

V knjigi Damjana Prelovška o Plečniku je zapisal pomožni škof Jože Smej, da je naš Michelangelo, pisatelj Ivan Sivec pa ga upravičeno imenuje mojstra nebeške lepote. Marjan Mušič, avtor knjige "Znameniti Slovenci v Ljubljani" pa o njem zapiše: "Med znamenitimi Slovenci pritiče Plečniku mesto v samem vrhu, zakaj le njemu gre zahvala, da je arhitekturo dvignil v višave našega vse

umetnosti zaobjemajočega Parnasa". To imejmo v mislih, ko se nam bo pogled ustavil na njegovem spomeniku padlih v Vipavi, ki nosi v sebi globoko sporočilo humanega in spoštljivega spomina na tiste, ki so svoja življenja darovali za domovino Slovenijo. Zapis je nastal v spomin na 50-letnico postavitve spomenika padlim v Vipavi, 130-letnico arhitektovega rojstva in 45-letnico njegove smrti.

Hvala g. Jelku Iliču, da mi je pomagal z obujanjem spominov osvetliti dogajanja ob nastajanju in postavitvi spomenika.

Magda Rodman

Viri:

1. Silič Nemeč, N. (1982): *Javni spomeniki na Primorskem 1945-1978*. Založba Lipa. Koper.
2. Krečič, N. (1992): *Jože Plečnik*. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
3. Prelovšek, D. (1998): *Plečnikova sakralna umetnost*. Ognjišče. Koper. (z dovoljenjem založnika)
4. Krečič, P. (1975): *Spomeniki NOB Jožeta Plečnika in njegove šole*. Arhitekturni muzej. Ljubljana.
5. Nova Gorica, 10.10.1952, št. 41, str. 1.
6. Slovenski Jadran, 10.10.1952, št. 41, str. 2.
7. Pričevanje g. Jelka Iliča, Vipava.

VIPAVA, ZIBEL NAŠA

*Ko nate se oziram, Vipavska dolina,
zdiš se mi kot grozna razvalina,
domovi pokončani, ljudje vsi izgnani,
petje končano, vlada tišina.*

*Kako kri se preliva po raznih moriščih,
mladina gine po taboriščih,
kar sinove in hčerke so staršem pobrali
in jih v suženjstvo in ječe odgnali.*

*Prej ko je mati sina vzgojila,
koliko znoja sirota prelila,
ali danes reva lije solze,
za sina, za hčerko nič ne ve.*

*Vsa sodišča so potna obtožencev vedno,
sodijo nemilo ljudstvo to bedno,
rabijo biče kot nekdanj so jih morilci,
to so rimski svobodonosilci.*

*V verige vklenjeni mladi rojaki
ginejo v ječnih tlakih,
iz stene v steno negotovo strmijo,
med življenjem in smrtjo visijo.*

*Grozno je, a ne žaluj, gruda domača,
prišel bo dan, ko vse se poplača.*

Aleš Sorta - Prešeren

Ob objavljeni pesmi je prav, da vsaj nekoliko bolje spoznamo tudi avtorja, čeprav smo o njem nekaj prebrali že v zapisu g. Marice Gul iz Lož pri Vipavi v VG št. 54 pod naslovom "Moj prijatelj Aleš".

Sorta Aleš - Prešeren iz Manč je bil med prvimi partizani na Primorskem. Priključil se je Dolganovi skupini, kjer so bili še Pavel Rušt in Zvonko Ferjančič z Gradišča pri Vipavi, Kantetovi sinovi Evgen, Slavko in Viktor, iz Branice, Franc Čehovin iz Čehovinov in Vojan Rehar iz Maribora, sicer sin primorskih staršev. Ko je bila 20.4.1942 ustanovljena Brkinska četa, poveljeval ji je

Karel Maslo - Drago, Aleš pa je bil imenovan za političnega komisarja. Z Nanosa so se prebili na Pivško. Zaradi sodelovanja v osvobodilnem gibanju je bil v odsotnosti obsojen na smrtno kazen pred posebnim fašističnim sodiščem v Rimu na procesu od 25. do 29. junija 1942.

Zgoraj objavljeno pesem je napisal že leta 1942. Pesem je prvič objavil po zaslugi ge. Cvetke Vodopivec iz Ljubljane, ki jo je poslala v Lože ge. Marici Gul kot odmev na njeno pisanje o partizanu Alešu. V pismu ji takole sporoča: Pesem Vipava, zibel naša je napisal Aleš Sorta Prešeren. Recitirali smo jo ob raznih priložnostih v četi, na vaških mitingih: Sela na Vrheh, Vrabče... leta 1942.

Pesem sem ob razpadu Italije dala Ani Mozetič iz Renč. Ker se je besedilo izgubilo, sva jo pred tridesetimi leti (1970) obnovile, Ana pa jo je zapisala. Zadnje kitice se v celoti nisva mogli spomniti.

Partizansko ime Prešeren je dobil verjetno zaradi svoje partizanske poezije, ki pa jo je v nevarnih vojnih razmerah sam zažgal. Žal, partizan Aleš ni dočkal dneva "ko vse se poplača", saj je padel 11.9.1943 v Mirnu pri Gorici kot komisar 1. primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča.

Naj bo ta zapis v spomin nanj in na vse padle v II. svetovni vojni.

Magda Rodman

Op. pisca:

Podatke o Alešu Sorti - Prešernu sem vzela iz knjige Prvi Primorski partizanski bataljon Simona Gregorčiča, Koper 2001

PREDSTAVLJAMO VAM

ANTON JEŽ

4. del

NANOS - KRALJESTVO HLAPCA

Naj se povrnem nazaj v moj konglomerat življenja!

Dotedanji gospodar me je nagovoril, da sem nastopil službo pri njegovem očetu, ki je imel

Anton Jež, spremljevalec grofa Lanthierija, fotografiran okrog leta 1930

tudi gostilno na drugi strani ceste, pri starem P. V 16. letu sem nastopil službo. Postal sem hlapec, ali bolje rečeno hlapče, saj sem bil mlad in šibak. S parom konj sem prevažal z bregov pri Gradišču gramoz (*šuto*) na državno cesto, v kubični *trugi*, kar je bilo za slabo in strmo pot do glavne ceste zelo nevarno. Iz raznih kopov sem v presledkih vozil gramoz na cesto vse od vrha Rebrnic do Ajdovščine. Kolikokrat sem moral za izpraznitev *truge* zavrteti vitlo dvigalke, je težko reči, vendar je bilo to za šestnajstletnega fanta zelo težko delo. Nanos - kraj mojih mnogih, tudi težkih doživljanj.

Poznega jesenskega dne sem šel po *krle* (hlode) na Nanos. Vreme ni kazalo najbolje. Vendar sem iz veselja do gozdarjenja vseeno vpregel in se odpravil v upanju, da se bo vreme spremenilo na bolje. Pod Grebenom je začelo deževati. V tisti dobi ni bilo plaščev. Pomagal sem si z vrečo od moke, kakor je bila takrat

navada. Podvil sem vogal pod drugi vogal in si vrečo poveznil na glavo, kar je za manjši in kratkotrajni dež varovalo glavo, ramena in hrbet. Upal sem na izboljšanje in nadaljeval pot. Dež pa je vse bolj in bolj padal. Ko sem prišel do goščave, kjer so 20 minut hoda od Obramove domačije ležali hlodi, sem bil že popolnoma premočen. Pod košato hojo sem kobili natrosil premočenega sena, s konjem pa sva šla v goščo, da izvlečeva tri debele hlode. Od mene kakor tudi od konja je voda kar curkoma tekla, dež pa ni niti za minuto prenehal. Ko sva hlode privlekla na nakladišče, sem tudi konja privezal pod hojo in mu postregel s senom. Sam sem pojedel kos kruha in malo slanine.

Po tej malici sem hlode naložil, konja vpregel in odpeljal. Niti pet minut ni preteklo, ko se voz prevrne. Hudo sem se prestrašil. Bal sem se, da je *štanga* voza poškodovala katerega od konj. K sreči se ni zgodilo nič hudega. V globokem kolovozu je bilo težko izpreči konje, še težje pa prevrnjeni voz rešiti. Še danes se čudim, kako sem to težko delo sam opravil. S konjem sem moral posamezne hlode privleči 10 minut daleč, blizu Obrama, kjer sem voz ponovno naložil.

Noč se je bližala, do doma pa je bilo še tri ure vožnje. Zelo me je skrbelo, kako bom obvladal v temi v nalivu in hudih klancih zaviranje voza. Strah pred nočjo je bil Upravičen. Dež je lil še kar naprej. Rešitev konj, ponovno vlačenje posameznih hlodov, nalaganje in vprega mi je vzelo 2 debeli uri. Pognal sem že v mraku. Zlasti sem se bal poti skozi Lozo, ker je bila tam zaradi goščave tema še močnejša. Za ostali del poti me ni skrbelo, ker je bila goličava in vidljivost boljša.

Ko sem prevozil pot skozi Lozo, se mi je odvalil kamen skrbi od srca. Pot ob Debelem vrhu in Ključih sem prevozil, če ne štejem mokrote in utrujenosti, še kar normalno. V daljavi nad Starim gradom sem skozi močan dež zagledal medlo luč. Bili so ljudje, ki so mi šli naproti v strahu, da se mi je v tem slabem vremenu kaj pripetilo. Strah je bil pri moji materi več kot upravičen. Vedela je, da sem šel v gozd, deževalo pa je cel dan tudi doma.

Mati me je v duhu gledala, kako ves premočen opravljam težko delo. Ob uri, ko sem se navadno vračal domov, je slonela pri oknu in

poslušala, kdaj bo z gozdne poti zaslišala glas voza, ki prihaja. Vedela je tudi, da sem bil ta dan sam v gozdu. Zavedala se je, kaj se mi v takem vremenu, v samotnem gozdu lahko pripeti. Ko je po dolgem čakanju zaslišala voz, je hitro pripravila suho obleko in me spremila do gospodarjevega doma. Ljudje, ki so mi prišli naproti, so konje oskrbeli, jaz sem se preoblekel, mati pa je odšla domov.

Suha obleka se je zelo prilegla mokremu in utrujenemu telesu. Tudi primerna hrana bi se mi prilegla, kar pa se ni zgodilo. Čakala me je običajna krompirjeva juha, ki jo je sedemdesetletni gospodar cenil, jaz pa ne. Hči je bila mnenja, da kar je dobro za očeta, mora biti tudi za hlapca. Prav nič ni računala s potrebami mojega doraščajočega telesa, ki je po napornem celodnevem delu v dežju zahtevalo okrepčilo. Ni imela občutka, da moje fizično stanje zahteva izdatnejšo hrano, ki je v zapečku sedečemu sedemdesetletnemu očetu zadoščala.

Zajel sem par žlic te juhe, odložil žlico in se poslovil z "lahko noč". Odšel sem domov k materi in jo prosil, da mi skuha polente, ker sem lačen. Mati je hitro obesila kotliček nad ogenj in dobro podkurila. Vsa razburjena je hotela oditi k gospodarjevi hčerki in protestirati proti tako pomanjkljivi hrani. Težko sem jo pregovoril, da ni odšla. Naslednji dan pa je kljub vsemu odšla h gospodinji Mimi in se pritožila zaradi večerje prejšnjega dne. Rekla je, da bi mi lahko skuhali vsaj polento, odgovor pa je bil, da se jim za enega človeka ne izplača kuhati polente. Torej ne zaradi štednje, marveč zaradi nerazsodne komodnosti naj bi trpel lakoto.

Nanos je bil za mene vedno privlačen, kljub vsem težavam, ki sem jih doživljal. Mogoče zato, ker naš rod izhaja z Nanosa. Moj ded se je z Nanosa priženil na Gradišče. S seboj je prinesel k pravemu priimku Jež tudi vzdevek Obram. Ta vzdevek pa je moj oče z Gradišča prinesel tudi v trg Vipavo. Šele, ko smo se zaradi italijanske okupacije izselili, se je z izgubljenim rodnim domom izgubil tudi pridevek Obram.

Drugi težji dogodek se mi je pripetil lepega sončnega dne v strmini nad breznom nanoškega ledenika. Iz tega ledenika so v Trst vozili led, ker takrat še niso izdelovali

umetnega ledu. Od gozdne poti do roba brezna je dostop dober. Del lijakaste oblike brezna na desni strani pa je strmo skalovito pobočje. V poraščenem predelu so bili hlodi, ki jih je bilo treba zvleči na nakladališče ob ledeniku. Nameraval sem naložiti tri debele hlode. Vlačenje hlodov po tej strmini nad globokim zevajočim breznom je bilo zelo nevarno, ker sem pri vlačanju prek strmine, ki je padala proti breznu ledenika, moral s kolom poddržati hlod, da se ni začel kotaliti proti breznu. Prva dva lažja hloda se mi je posrečilo privleči do nakladišča, tretji težji pa bi skoraj ugonobil mene in konja. Kritičen trenutek je nastal, ko

Stara Blažonova hiša na Nanosu pred I. svetovno vojno

sem hotel s kolom preprečiti vrtenje hloda. Kol je spodrsnil na gladki, z listjem pokriti skali. V tem trenutku sem bil brez moči, da bi karkoli ukrenil, da bi zaustavil vrtenje in kotaljenje hloda. Rešitev je bila v tem, da je bila tretjina hloda že mimo drevesa, kar je zadrževalo premik prvega dela hloda, dvotretjinska teža pa je vlekla hlod tako, da bi hlod dobil dolžinsko lego proti breznu. To pa je povzročilo, da je vprega konja potegnila, kar je konja opozorilo, da je potegnil s silovito močjo. Bil je pravi čudež, da je premagal težo hloda, ki je imel čez 50 cm premera in dolžino 4 metre. Tako je konj rešil sebe in mene, sicer bi ostala s hodom v globini na mrzlem ledu, kobila pa bi naju zaman čakala pod košato smreko.

Vesel, da se je vse srečno končalo, sem začel nalagati na voz. Že pri prvem hلودu, ko sem ga hotel s cepinom obračati, mi je cepin spodrsnil na kamnu. Padel sem vznak in si pretegnil desno roko v zapestju. Bolečina je bila huda. Bil sem nemočen za vsako delo.

Sam v prostranem gozdu in brez moči si nisem mogel kaj dosti pomagati. Domačija Blažonovih je oddaljena uro in pol hoda, zato ni kazalo iti tja po pomoč, saj ob tej uri, eni popoldan, ni nobenega moškega doma, ker so v gozdu in tešejo tramove.

Bal sem se še tretje nesreče, da bi pri zaviranju voza pogrešil z levo roko, ki ni bila vajena vrtenja vitle. Bal sem se pomote, da bi namesto privitja popustil zavoro, kar bi tudi s praznim vozom lahko povzročilo nesrečo konja in voza.

Samo z levo roko sem s težavo vpregel prazen voz in odpeljal. Gozdna pot do Zasade je bila slaba, vendar sem kar srečno izpeljal. Pot do Orlovša je brez kakih težjih klancev, od tu proti domu pa je bila pot nekoliko bolj uglajena, pa tudi levica se je obračanju vitle (*žlajfa*) bolj privadila.

Ko sem srečno prispel na vrh mosta čez Vipavo, me je stari gospodar zagledal, da prihajam s praznim vozom. Odgovori na njegova vprašanja so bili hitro rešeni. Pokazal sem mu bolečo desnico in povedal, kako bi jaz in konj zgrmela v žrelo ledenika, ko ne bi konj preprečil neizbežne nesreče. Zdravnik mi je roko povil v opornico in ukazal, da moram imeti deset dni roko tako povezano. Po desetih dneh sem občutil le rahle bolečine, potem pa je bila roka zopet uporabna. Tako se je končala moja druga težka nezgoda.

Pravijo, da gre v tretje rado, tudi pri nesreči, zato naj opišem še tretjo neljubo nezgodo.

Gospodar je imel nad Slapom (vasjo) precejšen vinograd, katerega je oskrboval delavec s Slapa. Bil je pošten in vesten delavec. Z gospodarjem se je dogovoril, da mu pripelje z Nanosa voz bukovih drv, ki jih je odslužil z delom v vinogradu.

Zaradi poznega jesenskega dne sva morala oditi zelo zgodaj, ker sva morala drva posekati in spraviti na pot, kjer sva jih naložila na voz. Ko sva zjutraj vozila čez travnate jase, je bila pot zamrznjena. Ob drugih letnih časih so bile, kadar je deževalo, na teh travnatih jasih mlakuže. Vesela sva bila, da ni blata in da bova po teh trdih tleh lahko vozila. Naložila sva zares veliko drv. Dan je bil kratek in čas naju je priganjal. Ko je bil voz naložen, sva zapregla in pognala proti domu. Vesela, da sva

Romarji ob cerkvi sv. Hieronima na Nanosu leta 1930

glavno delo opravila, sva stopajoč za vozom prispela do jase. Ledena skorja ni bila dovolj močna, ni zdržala teže voza, zato so se prva kolesa pogreznila. Konja sta skušala potegniti. Njuna dobra volja je bila zaman - voza nista mogla premakniti. S tovarišem sva ostala kot vkopana in razočarana zaradi jutranje ugotovitve, da bova z lahkoto prevozila po teh zmrznjenih tleh. Poskušala sva razkopati zemljo pred prvimi kolesi, pa ni nič pomagalo. Kaj storiti? Začela se je delati noč, do doma pa je bilo tri ure vožnje. Noč nama ni dopuščala, da bi voz razložila, kar bi bilo tudi pri dnevu zelo zamudno delo. Ni nama preostalo drugega, kot da prenočiva na Nanosu. Od Blažonove domačije sva bila oddaljena pol ure hoda. Spregla sva konje in odšla proti Blažonovim. Bila je že tema, ko sva prispela do gostoljubne hiše. Domači so naju prestrašeni vprašali, kaj se nama je zgodilo, da sva z nevpriženimi konji v tej uri ostala v gozdu. Povedala sva vzrok najine zakasnitve in prosila za prenočitev. Sprejeli so naju, kakor tudi konja oskrbeli s hrano in prenočiščem. Po truda polnem delu sva se na seniku dobro odpočila.

Zjutraj sem čakal na razpotju, kjer se cepita poti, katerih ena pelje skozi Blažonov vrt, druga pa proti Obramu. Kmalu po deveti uri je pripeljal prvi vipavski voznik, katerega sem prosil za pomoč, da mi z njegovima konjema pomaga izveči voz iz zamrznjene mlakuže. K sreči je bil voznik namenjen v smer, kjer je obtičal naš voz. Rad je ustregel moji prošnji. Ko sva prispela do voza, je imel delavec naša konja že vprežena. Ustrežljivi voznik je svojo

par konj pripregel. Moč štirih konj je rešila težko situacijo. Okrog ene ure popoldan sva se s težko naloženim vozom pojavila na mostu. Od hiše naju je zagledal gospodar. Ob pogledu na naložen voz naju je pozdravil s svojo originalno psovko: "Frdamejte na to!" in s povzdignjenim glasom vprašal, če je v gozdu ostalo še kaj drv in zakaj nisva še tistih naložila.

Da nisem poslušal gospodarjevega kreganja, sem konje hitro pognal proti Slapu, kjer naju jo zaskrbljeno čakala žena in naju z veseljem sprejela.

Ko sem se vrnil s Slapa, sem bil med kosilom zopet gospodarjeva tarča kreganja, kljub temu, da sem mu točno razložil, kaj se je zgodilo. Med tem očetovim rohnenjem je stopil v kuhinjo sin Miro, moj prejšnji gospodar. Prijel me je za roko in odpeljal v klet, da me je odtegnil očetovemu kreganju. V kleti mi je vsilil par kozarcev vina, kar me je omamilo, ker vina nisem bil vajen. Mogoče pa tudi od razburjenja zaradi očetovih psovok, kakor tudi zaradi skromnega kosila, ki je bilo šibkejše od gospodarjevega zmerjanja. Po končanem delu v kleti mi je Miro še dejal, naj si očetovega zmerjanja ne jemljem k srcu.

Koraki proti hlevu so postajali negotovi. Konjema sem še uspel natrositi ovsa in vsakega pogladil, nato pa so mi noge odpovedale in zgrudil sem se med njima. Še danes vidim, kako se je kobila odmaknila in me začudeno gledala.

Ležečega med konjema me je našla služkinja, ko je prišla, da pomolze kravo. Hitro je stekla in obvestila gospodinjo Mimi, ki je prišla in ugotovila, da sem pijan. Takoj je sporočila moji materi. Mati je kmalu prišla, našla me je ležečega na kupu sena, ki je bilo pripravljeno za krmljenje. Vprašala me je: "Tone, kaj je s teboj?" Bil sem pri polni zavesti. Odgovoril sem: "Mati, jaz sem pijan in to prvič v življenju, obljubljam, da je to tudi zadnjič!" To obljubo materi držim še danes.

Pa naj bo dovolj mojih dogodivščin z Nanosa, ki mi je kljub težkim doživetjem še vedno pri

srcu. Rad se spominjam gozdnega hladu pod košatimi hojami in orjaškimi bukvami, ptičjega ščebetanja in petja, tropov srnic, veveričinega

preskakovanja z veje na vejo, kakor tudi gozdnega cvetja.

V SLUŽBI PRI VIPAVSKEM GROFU LANTHIERIJU

Odpovedal sem služenje. Nekaj dni sem preživel doma. Kmalu pa sem se zaposlil na vipavski graščini, kjer sem dobil v oskrbo dva iskra konjiča. Kolikor se spominjam, grof Lanthieri ni stalno prebival v Vipavi. Prihajal je večkrat, ostal pa le po nekaj dni. V Vipavi pa je bil vsakokrat, ko je eskadron vojakov huzarjev prišel, da izkaže čast pred spomenikom padlemu sonarodnjaku, ki ga je postavila avstro-ogrska monarhija v Logu. Bil je lepo izdelan spomenik v spomin na hrabrega ogrskega vojaka huzarja v značilni uniformi. Spomenik so po okupaciji naših krajev porušili Italijani. Grof je v svoji mladosti služil pri tem huzarskem polku, zato se je tudi sam oblekel v svojo paradno obleko, se udeležil slavnosti in v gradu častil oficirski zbor. Tudi vojaki so bili dobro nahranjeni. Otroci smo se veselili njihovega kruhakomisa, ki so nam ga vojaki z veseljem delili. Grofica, hčerka edinka, je bila zelo lepa ženska, glede ženinov pa zelo izbirčna. Kot se je govorilo, je imela mnogo snubcev iz visokih stanov, ki pa jih je odklanjala. V 35. letu starosti se je zaljubila v pruskega barona Levecova in se z njim poročila. Kmalu so nastali družinski spori med grofom in hčerjo ter zetom, tako da se je grof s svojim spremstvom preselil iz Gorice v Vipavo.

Grofova zaključena družba so bili: guvernanta, ki je bila glava te družbe, grofov osebni služitelj pedentar Celeste in kočijaž Ernesto Provedel. Celeste in kočijaž sta bila verjetno furlanske narodnosti, govorila sta tudi slovensko, guvernanta pa je poleg italijanščine govorila tudi neko mešanico slovensko-hrvaškega jezika.

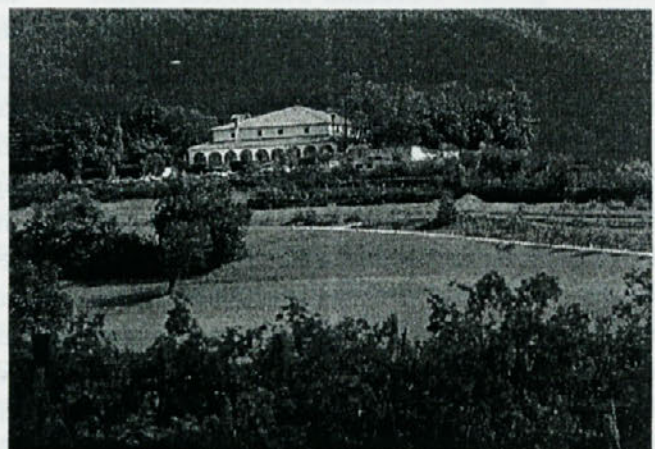
Celestin je bil dober, prijazen človek, za ženo je imel Vipavko. Tudi Ernesto - kočijaž ni bil napačen. Ti trije so delali grofu družbo in med seboj govorili italijansko. Grof se z vipavsko gospodo ni prav nič družil. Redko kdaj je dobil kak obisk iz drugih krajev.

Grof je tudi v Vipavi živel zagrenjeno, zaradi družinskega spora s hčerko in njenim pustolovskim možem. V strahu, da ostareli grof ne bi pri oporoki napravil kake napake, kar bi bilo v njuno škodo, sta dala grofa pod *kuratelo* (pod nadzorstvo), da sam ne bi mogel napraviti ničesar glede zapuščine.

Poleg zgoraj omenjenih služabnikov smo bili v službi še štirje, ki pa smo imeli prav malo stikov z grofom. Glavni je bil upravitelj obširnih gozdov na Hrušici, po rodu Čeh, zelo prijazen človek. Pisal se je Luška. Stanoval je v hiši ob poti v Podskalo. Moje glavno opravilo je bilo, da sem ga pogosto vozil na Hrušico, kjer je imel razne sestanke z oskrbnikom logarske hiše, kakor tudi z lesnimi trgovci ter lovci. Kadar je bil lov odprt, so prinesli tudi po šest in več srn v Vipavo.

Važna osebnost je bila tudi kuharica Viktorija, potem gospodinjska pomočnica in jaz.

Z grofom sem se nekoč srečal na vrtu, kjer se je sprehajal. Z menoj je bil prijazen in me vprašal, kako se počutim v njegovi službi. Odgovoril sem mu, da se prav dobro počutim in da delo ni težko. Poleg svojega dela, katerega sem z lahkoto opravljal, sem pomagal Ernestu pri skrbi za njegova dva velika konja, zato, da je on lahko dvoril grofovi guvernanti. Ernestu je bilo življenje v tistem času lažnejše, kot malo kateremu človeku na zemlji.

Letni dvorec Zemono, nekdanj grofova lastnina. Fotografija iz leta 1980

Vipavsko grofovstvo jo šlo počasi v zaton. Grof se tudi tu ni mogel pomiriti. Odločil se je, da zapusti Vipavo in se poda k svojemu zncu v Furlanijo, v mesto Aiello-Strasoldo, ki je takrat spadalo še pod Avstrijo.

Datuma odhoda vipavskega grofa se točno ne spominjam, vendar se mi dozdeva, da je bilo to leta 1908 ali 1909. Spominjam se, da je bil lep sončen dan. Dan pred odhodom smo na

Grof Lanthieri a Paratico Karol, c. in kr. nadporočnik v pok., graščak v Vipavi

voz naložili prtljago in zaboje, ki so predstavljali gotovo veliko vrednost. Naložili smo vse, kar se je guvernanti zdelo potrebno in vredno.

Naslednje jutro, nekoliko pred osmo uro, sva z Ernestom vpregla vsak v svoj voz konje, za katere ni bilo več vrnitve v Vipavo. Ernesto se je s svojo gala vprego postavil pred vrata in čakal grofa in njegovo spremstvo. Pred vrati je stal tudi oskrbnik Luška. Po prihodu grofa in spremstva sta se grof in Luška poslovila, Celeste je zaklenil vrata grofovega stanovanja in ključke izročil Luški. Kakšnega poslavljanja od podložnikov ni bilo, saj ni imel grof z njimi nikakega stika. Le pred hotelom Adrija je stalo osebje nemškega hotelirja Wissmeierja. Jaz sem čakal s svojo vprego na nasprotni strani ceste pod velbom, pred velikim konjskim hlevom, ki ga je uporabljal hotel, za konje, ki so vozili skozi Vipavo razno blago in hotelske goste. Ta veliki hlev je stal prav nasproti grajske kapele. Tu sem čakal na veliki

zgodovinski trenutek - slovo vipavskega grofa. V spremstvo naj bi se vključil tudi jaz. Kakšno je bilo grofovo počutje v trenutku, ko mu je Celeste pomagal vstopiti v voz, na zadnje potovanje iz Vipave, si lahko predstavljamo. Zapustil je razkošno graščino, z obširnimi grajskim vrtom, okrašenim z mnogimi kamnitimi kipi z otroškimi liki, v nadaljevanju vrta z obširnimi travnikom, imenovanim Polce, z dolgim topolovim drevoredom, z mostom čez reko Vipavo, graščino in vinogradi na Slapu, gradom v Rihenberku, z obsežnimi gozdovi na Nanosu in Hrušici! Vse to zapušča zaradi pohlepa tujega zeta, ki mu je vzel hčer in svobodo.

Verjetno, da mu to potovanje, ki je trajalo do Aiella nekako 5 ur, ni bilo prijetno. V grofiji, ali kar je že bila, ni bilo, kolikor sem opazil, nič reprezentančnega, kot je bila sicer vipavska graščina. Sprejeli so nas zelo prizajno. Na dan našega prihoda je bila sobota. Nedeljo sem preživel v Aiellu, ker mi niso pustili, da bi se vrnil v nedeljo. Z Ernestom sva šla h glavni maši, (nisem pa prav siguren ali je bila ta cerkev v Strasoldu ali v Aiellu). Pred cerkvijo je bila velika ploščad, pokrita z belimi kamnitimi ploščami. Prav zanimiv je bil pohod deklet v lesenih coklah in njih ropot po kamnitih tleh. V cerkvi pa je med mašo, na prostoru za otroke, ki je pred glavnim oltarjem na nekoliko višjem prostoru, stal človek star približno 30 let. V rokah je držal dolgo bambusovo palico, ki je segala do obeh strani ploščadi, kakor tudi daleč v ospredje proti oltarju. Mož je bil varuh reda med nedoraslo mladino. Bambusova palica je v tej furlanski cerkvi reagirala takoj, če sta se glavi približali za šepet. V naši vipavski cerkvi pa je bilo svarilno mesto šolska klop, namenjena učiteljem, v kateri je navadno sedel šolski vodja, pred katerim smo imeli otroci velik obzir, saj smo vedeli, da zna dobro naviti ušesa ali potegniti za "ta sladke" lase.

V nedeljo zvečer me je poklical grof. S solzami v očeh mi je dejal: "Toni, vidiš, kaj so z menoj naredili!" To so bile zadnje besede, ki sem jih slišal iz grofovih ust, potem pa mu je zmanjkalo besed.

V ponedeljek zjutraj sem se poslovil tudi od ostalih in se odpeljal po zanimivi furlanski ravnini proti domu. Med vožnjo sem

razmišljal, kaj bom počel, ko se vrnem domov. Vedel sem, da je z odhodom grofa, konec moje službe v vipavski graščini.

Prispel sem do Gorice. Pri mitnici stopi k meni srednje velik, čokat možki in me po nemško vpraša: "Sind die Pferde von Grof Lantieri?" (So ti konji od grofa Lantierija?). Odgovoril sem mu s kratkim ja. Potem mi je pokazal nalog od grofice in njenega moža, da moram priti s konji v grad. Takoj sem vedel, da bom moral konje pustiti v Gorici. Ni mi kazalo drugega, kakor da izpolnim ukaz grofovih dedičev.

Ko sva s spremljevalcem prispela na dvorišče, kjer so se nahajali hlevi, pristopi h konjema, ju izpreže in brez vsake besede odvede v hlev, kjer sta bila že dva prav stara konja. Kot sem kasneje zvedel, sta bila na ukaz grofa upokojena in nista razen dnevnega sprehoda, opravljala nobenih voženj.

Ob pogledu na konja mi je bilo težko slovo od njiju. Ko ju je Nemeč privezal, me je odvedel v večji salon, kjer je bila grofica. Pozdravil sem jo z: "Dober dan!" Tudi ona mi je po slovensko odzdravila, čemur sem se čudil, saj nisem vedel, da zna slovensko. Rekla mi je, da sedaj v Vipavi ne bo od njih nihče stanoval, zato sta z možem sklenila, da ostanejo konji v Gorici, mene pa prosi, naj ostanem pri njih v službi. Odgovoril sem ji, da ne morem kar tako ostati v Gorici, ker si moram doma urediti; obljubil pa tudi nisem, da se za gotovo vrnem.

Luška mi je izplačal še nekoliko mojega zaslužka. Pobral sem svoje stvari in se tako znašel doma brez zaposlitve. Doma sem opravil nekaj del v malem vinogradu in pripravil drva za zimo.

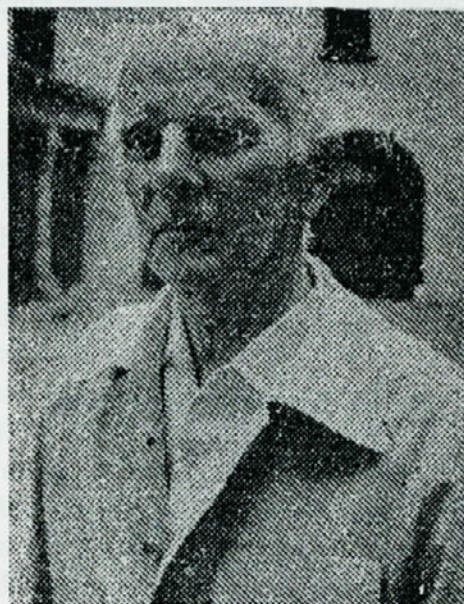
Nobenega primerne dela ni bilo in ni mi kazalo drugega kot vzeti kramp in lopato in iti po poti mojega pokojnega očeta - postati poljski delavec ter čakati, kdaj te bo vzel kak kmet za nekaj dni na delo. Potem pa boš čakal lahko tudi teden dni ali več, da se ti ponudi zopet prilika za delo pri kakem kmetu za dan ali dva, le redko kdaj za teden dni.

V takem brezizhodnem položaju sem prejel pismo, s katerim me je grofica ponovno vabila, naj pridem in nadaljujem službo pri njih. Stanje, v kakršnem sem se nahajal, me je prisililo, da sem ponudbo sprejel, vendar

računajoč, da bom v času bivanja v tej baronovi službi iskal primernejšo zaposlitev v Gorici.

V Gorico sem šel v upanju, da bom opravljal isto delo kot poprej, s konji, katerega sem bil vajen.

Grofica je bila vesela, da sem se odzval vabilu. Ni me vprašala pod kakšnimi pogoji in kakšno

Carlo E. di Levetzow, vnuk grofa Lantierija, star 81 let (1907 - 1998)

plačo zahtevam. Tudi jaz sam nisem dejal ničesar; tako smo ostali v brezpogodbenem stanju. Poklicala je sobarico in ji naročila, naj pokliče tistega, meni tako zoprnega Nemca. Ko je prišel, mu je grofica naročila, naj mi pokaže prostore, kjer bom opravljal svoje delo, kakor tudi sobo, v neposredni bližini konjarne. Ti prostori so bili s širokimi vrati ločeni od velikega sprejemnega prostora - dvorišča. Na drugi strani pa so bili zidani prostori za razne gospodarske potrebe. Od teh prostorov dalje je bil velik vrt in sadovnjak.

Nemeč mi je na hitro vse razkazal, na kar sva stopila v konjarno. Približala sva se paru konj, s katerima smo bili še pred kratkim dobri znanci. Konja sta se z glavama obrnila proti meni, kar me je navdalo z veseljem. Stopil sem k njima in ju lepo pogladil, kakor je bila to moja že stara navada.

Moje veselje je bilo kratkotrajno. Nemeč mi je v svojem narečju začel razlagati program mojega dela. Razumel sem ga bolj malo, vendar dovolj, da sem dojemal vse, kar mi je naročal. Prvo je bilo to, da skrbno negujem vse

štiri konje, perem in čistim vso vozovno vprego, in glavno sprejemno dvorišče, kakor tudi okolico gospodarskega poslopja. Vožnje s konji pa bo opravljal sam.

Po tem programu dela sem postal hlapec-hlapcu. Težko me je prizadelo to ponižujoče razočaranje, še posebno to, da sem moral jaz njemu vpregati in razpregati konje.

Žalosten bi se najraje vrnil domov, strah pred brezposelnostjo doma pa me je prisilil, da sem se moral vdati v ta neljub položaj. Upal sem, da se bo kaj spremenilo.

Po kakih petih dneh bivanja v službi me je poklicala grofica in povedala, da bi njen soproj rad videl gozdarstvo na Hrušici. Ker je meni cesta dobro znana, je najbolje, da gospoda barona odpeljem jaz. Nekaj dni po tem razgovoru z grofico so mi sporočili, naj bom naslednje jutro ob 8. uri pripravljen z vprego pred glavnim vhodom za odhod. Baron je prišel v spremstvu zaskrbljene grofice, ki mi je ponovno naročala, da bom ja previdno vozil! Zatrnil sem ji, da je lahko brez skrbi.

Barona sem tedaj videl prvič. Kot osebnost ni bil nič posebnega, da bi bil primeren za lepo grofico. O meni je vedel, da le malo razumem nemško, zato me je med potjo spraševal samo o krajih, mimo katerih sva vozila. Na Hrušico sva prispela okrog 12. ure. Logarjeva žena je v posebni sobi baronu postregla s kosilom. V popoldanskih urah pa mu je logar z bližnjega hriba pokazal obširen gozd na Hrušici.

Drugo jutro ob 8. uri sva se vrnila proti Gorici, kamor sva okrog 12. ure srečno prispela.

Čez dva dni po vrnitvi s Hrušice me je poklicala grofica v svoj salon, kjer je bil navzoč tudi krojaški mojster. Grofica mi je povedala, da mi bo mojster pomeril obleko. Merjenje se mi je zdelo vse drugačno, kot je bilo pri naših domačih krojačih.

Preteklo je teden dni, ko so me zopet poklicali v salon, kjer sta bila navzoča grofica in krojaški mojster. Poleg sebe je imel provizorično sešito oblačilo, kar pa ni bila

običajna obleka, temveč krasno črno blago, podloženo z baržunasto rdečo podlogo. Takoj sem spoznal, da je to *pedentarski* frak. Pustil sem, da mi ga je pomerjal, z vmesnimi pripombami grofice, vendar sem že tedaj sklenil, da tega, sicer lepega fraka, ne bom nikoli oblekel.

Naslednje jutro zgodaj sem konjem naložil sena, jih napojil in jim v jasli natrosil dvojno mero ovsca, povezal v culo svojo skromno obleko in zakorakal skozi Rožno dolino proti domu. V konjarno razen Nemca ni nihče prihajal in še ta po 8. uri, takrat pa sem bil jaz že daleč od Črnič proti domu.

Ko me je doma mati zagledala, ni vedela, ali naj bo moje vrnitve vesela ali žalostna, ko pa sem ji povedal vzrok, mi je dala prav, da sem tako službo zapustil. Da sem tako inkognito zapustil svoje delovno mesto, je bilo to mogoče, ker do takrat še nismo sklenili dogovora o plači in mojih službenih dolžnostih.

Naj omenim nekaj, kar mi je dalo misliti o tem pruskem baronu in človeku, ki mu je sledil na njegovi sijajno uspeli poti, ko se je poročil s tako bogato grofovsko hčerjo.

Nekega dne mi je ta človek, ki je pred mojim prihodom opravljal hlapčevska dela, pripovedoval, da se z baronom večkrat sporečeta in tudi pretepata. Rekel mi je, da ni dolgo tega, ko sta se zopet sprla in se začela obdelovati. Baron da se je izmuznil iz njegovih rok in začel bežati na prostrani vrt, on pa za njim z gnojnimi vilami. To mi je dalo misliti, da je med njima neka tajna, ki barona veže, da se tega človeka ne more znebiti. Kot sem pozneje zvedel, je bil baron strasten igravec in je posečal velike svetovne igralnice. Kako se je končalo in propadlo grofovsko premoženje in življenje grofice in njenega moža, mi ni znano.

(se nadaljuje)

JOŽEFA PETKOVŠEK

je bila rojena 31.1.1911 v Sanaboru pri Ježevih, zdaj biva v Vipavi, ulica Ivana Ščeka 5. O sebi nam je povedala tole:

Rojena sem bila v družini, kjer nas je bilo pet otrok. Moja mama je bila Antonija Bajc iz Višenj, rojena leta 1875 v kmečki družini. Poročila se je z mojim očetom Jožetom Ježem iz Sanabora, rojenim 1863. On je bil po poklicu šuštar, mama pa je znala šivati na šivalni stroj Singer. V spominu imam samo starega očeta po materi, starih staršev po očetu se ne spominjam. Oče je bil dvakrat poročen, ker mu je prva žena umrla; zapustila je hčerko Francko, ki je potem živela v naši družini. Nas otrok iz drugega zakona je bilo pet, in sicer: Janez (1904), Ludvik (1907), Marija ali Micka (1909), Jožefa (1911), brat Jožef ali Pepe (1913).

Moja mladost je potekala v silni revščini. Spominjam se, da smo bili dostikrat lačni. Oče, ki je bil *šuštar*, je po hišah dobil dovolj hrane, mi doma pa je nismo imeli. Na Nanosu

Poroka leta 1935. Poročni priči sta Anton Božič (levo) in Alojz Rovan.

smo imeli njivico in doma v štali eno kravo in prašička. Vendar mleko ni ostalo doma, ker ga je oče prodajal v mlekarno v Vipavo. Vozil

ga je Ambrožičev iz Sanabora s konjsko vprego. Krompirja smo pridelali zelo malo. Oče je kupil pozneje še eno mejo, *gabrovno* za drva. Imeli smo hišico s kuhinjo v pritličju, v nadstropju pa je bila soba, kjer smo spali vsi otroci. Zraven kuhinje je bila še majhna *kambra*, v kateri je po mojem spominu spala naša stara mati po očetu. Doma v kuhinji smo že imeli zidan *špargert*. K nam je hodila moja otroška prijateljica Roza, pri njih doma smo rekli pri Ambrožičevih, bili so bogatejša družina. Oni so bili naši sosede. S sabo je kdaj prinesla pečen krompir in ga pri nas lupila, olupke pa metala proč. Mi otroci pa smo bili tako lačni, da smo te olupke pobirali in jih jedli. Spominjam se še nekega dogodka v zvezi z lakoto. Naša mama nas je nekega dne tolažila, da naj počakamo do večera, ko bo skuhala močnik, ker je videla sosedo, da je nesla *turšco* v mlin v Plavžu. Mislila si je, da bo pri njej zvečer dobila skodelico *turšne moke*. V tem upanju smo vsi lačni preživeli dan in čakali, da se bomo zvečer do sitega najedli močnika. Zvečer smo nestrpnost pričakovali mamo, da se vrne. Res se je vrnila, toda skodelica je bila prazna. Rekla nam je samo to, da moke ni dobila, in nas je lačne spravila spat.

Obutka otroci skoraj nismo poznali, čeprav je bil naš oče *šuštar*. Drugim ga je napravil, mi pa smo ostali bos. Za oblekice je skrbela mama: šivala jih je iz starih cunj ali oblek. Tako je potekala moja otroška doba. Otroci smo v teh težkih časih držali skupaj. Moja sestra Marija ali Micka je bila zaradi pomanjkanja rahitična in je shodila šele pri petih letih.

V šolo smo hodili na Col, vendar ne vsi. Hodila sta brata Janez in Ludvik, Pepe in Micka pa nista hotela. Jaz sem začela hoditi v šolo po smrti mame, ki nam je umrla leta 1918 za špansko boleznijo. Takrat sem imela slabih osem let in me je k sebi vzela moja teta, mamina sestra Meta, ki je bila poročena v Trševju, a je že ovdovela, ko sem prišla k njej. Njen možje bil sedem let slep. Že pred mamino smrtjo je večkrat rekla moji mami, da bo mene vzela k sebi, ker sem ji prirasla k

srcu. Drugi otroci so ostali doma in jih je potem oče dal za pastirje k bogatejšim kmetom. Sestra Micka, ki je bila rahitična, pa je pomagala očetu pri delu na makadamski cesti oz. pri njenem vzdrževanju. Pomagala mu je prenašati kamenje za popravilo robnikov in cestišča. Oče je prevzel kuhinjo, ker je znal kuhati. Moj brat Janez se je pri očetu izučil za *šuštarja*, drugi smo ostali brez poklicev.

Ko sem živela pri teti Meti Na mlaki v Trševju, sem hodila v šolo v Podkraj, seveda peš. V vsako smer sem hodila eno uro. Tam sem delala tri razrede osnovne šole vsak dan, tudi ob sobotah. Potem pa smo imeli ponavljalnice samo ob četrtnih.

Ob prihodu Italijanov v naše kraje po prvi svetovni vojni, se spominjam, da so imeli *koreto*, ki so jo vlekli psi. To sem opazila, ker je bila naša hiša tik ob cesti. Ustavili so se in stopili v hišo; s sabo so privlekli polne vreče. Mislila sem, da so v njih piškoti, in sem eno na skrivaj odprla, ker sem bila lačna. V njej pa je bil krompir, narezan na *šnite*. To je bila pripravljena vojaška hrana. Potem so se namestili na tetinem *gruntu*. Mi jih nismo nič razumeli, pa tudi oni nas ne. Niso bili napadalni. To je vse, kar se spominjam o prihodu Italijanov.

Po štirinajstem letu sem šla služiti k Boletovim v Trševju, kjer je bila velika družina in kmetija. Gospodar je delal apnenice v gozdu. Imeli so več krav, prašičev, dosti otrok, dosti polja in delala sem vse, kar je bilo treba. Poleg hrane sem dobila 35 lir mesečnega plačila. Jedli smo vsi enako hrano. Pri hiši sem bila edina dekla. Gospodinja Francka je bila doma od Ivancovih iz Bele in je bila z mano zelo dobra. Tam sem ostala dve leti. Svojega zaslужka pa nisem uživala. Morala sem ga oddati očetu, ki mi je povedal, da rabi denar, ker se bo moja polsestra Francka poročila. Kakor je rekel, tako sem mu tudi izročila denar, ki sem ga prihranila v dveh letih. Zaradi tega sem bila zelo užaljena. Svojega gospodarja in gospodinjo pri Boletovih sem zapustila, šla domov in si takoj začela iskati drugo delo. Hodila sem po hišah in spraševala, če rabijo pomoč. V Hraščah pri Postojni so me sprejeli na veliki Lenassijevi kmetiji. Tudi tam sem delala vse, kar je bilo treba, in pri njih ostala dve leti. Bili so dobri ljudje. Moj

Družina brez očeta, leta 1943. Slika je bila namenjena možu Ivanu, ki je bil takrat v "battaglione speciale" na Siciliji.

zaslužek je bil pri njih že večji, saj so mi dali po 60 lir na mesec. Ker sem edina od družine redno delala in se znala sama vzdrževati, so me povsod obiskovali bratje in sestra, da bi jim kaj pomagala. Sestra Micka je hotela ostati pri meni v Hraščah, toda dveh pomoči hiša ni potrebovala. Micki pa tega ni bilo mogoče dopovedati. Držala se me je skoraj za *kitlo*, kakor se reče. Zaradi stalnih obiskov mojih bratov in sestre sem potem to hišo sama zapustila in odšla domov. Toda kmalu sem si rekla: »Pepa, doma ne bo nič, treba je nazaj iskati delo«.

Dobila sem ga v Dupljah pri Vipavi na kmetiji pri Sandrovih. To je bilo leta 1931, ko sem bila stara dvajset let. To je bila najlepša kmetija daleč naokoli. Molzla sem štiri krave, imeli so štiri prašiče, tudi mlade. Pri hiši so bili tudi že konji. Imeli so velik vrt in polno sadja. Pridelali so dosti vina. Takrat je gospodaril Viktor Hrovatin, zelo sposoben gospodar. Tu sem bila zelo rada in sem tako delala, kot da je vse moje. Poleg mene je bilo ob velikih kmečkih delih dosti dninarskih delavcev. Tam nisem bila nikoli lačna. Tudi Sandrovi so mi plačali po 60 lir na mesec. Denarja nisem prejemale sproti, ampak sem *šparala* in mi je gospodar dal denar skupaj po dveh letih. Zelo se je jezil, češ da mi bo zdaj moral dati vsoto od dveh prodanih krav. Pozneje sem izvedela, da je gospodar Viktor povedal, da ni še nikoli, niti prej niti pozneje, imel tako pridne in vestne dekcle.

Ko sem prišla v Duplje, sem se odločila, da stopim v Marijino družbo v Vrhpolju. To sem takoj povedala gospodarju Hrovatinu in ga prosila, da mi da prosto, ko bo ta družba imela shode. S tem ni bilo težav: shodi Marijine družbe so bili v glavnem ob nedeljah popoldne. Vanjo so lahko stopala dekleta takoj po koncu šolske obveznosti in v njej ostala do poroke. (Potem pa je bila možnost nadaljevati s članstvom v ženski Marijini družbi.) Vodila sta jo vrhpoljski duhovnik - ne spominjam se več njegovega imena - ki je imel lepe vzgojne govore, in prednica. Zaobljuba je bila zelo stroga in vezana na lepo vzgojo v mladosti. Paziti je bilo treba na dostojno oblačenje, zvečer smo ostajale doma,

Večina peric vojaške pralnice leta 1952. Na fotografiji so (od leve): Katarina Posega, Vida Pleša, dve šefinji in za njima Micka "Julna", Laura Kostanjevic, Marija Bajc, neznana, Ivanka z Goč, Olga Bratina, Marija Cotič, Ančka iz Budanj, neznani vojak, Jožefa Petkovšek in Jožka Božič.

tudi ni bilo priporočljivo druženje s fanti. Prepovedani so bili plesi. Zato se je dogajalo, da nekatera dekleta niso vzdržale tako strogih pravil in so družbo zapustile. Ob prejemanju sv. obhajila in na shodih smo nosile okrog vratu poseben trak modre barve z obeskom Matere božje in sv. Alojzija. Ko sem se preselila v Vipavo in poročila, sem stopila v žensko Marijino družbo, ki jo je vodil vipavski dekan Breitenberger. Kljub obilici dela sem le našla čas tudi za to, da sem se odpravila na romanje na Sv. goro. Šla sem z avtobusom ali z vlakom do Solkana in naprej peš.

V Dupljah mi je bil zelo všeč en fant. Bil je doma iz premožne družine. Za najino zvezo je vedela tudi njegova mama. Ni sicer branila, vendar pa se ji je zdelo, da bi z mano prišla na

njihov dom tudi vsa moja družina oz. sestra in bratje, ker so me še zmerom obiskovali in pričakovali pomoč od mene. Zaradi tega se je potem najina zveza končala in on se je kmalu poročil z *blagunico* iz sosednje vasi. Jaz sem kmalu potem hudo zbolela in tudi oslabela. Zato sem ocenila, da ne bom mogla več tako delati, kakor sem pred boleznijo. Iskala sem lažja dela in se zatekla k Hribovim v Vipavo. Pri Hribovih v Vipavi je bil gospodar Ivan Hrib, njegova žena pa je bila Ela, rojena Punčuh. Bila sta brez otrok. Ivan je vodil gostilno, žena Ela je bila uradnica na banki v Vipavi. Gospodarjeva sestra Fanči je gospodinjala in gospodarila, druga njegova sestra, Štefka, pa je bila tudi v tej skupnosti.

Za hlapca je bil Franc Krek s Slapa. Mesnico je imela sestra Fanči, vodil pa jo je mesar Karlo, doma iz bližine Ajševice. Imeli so konje, govejo živino in prašiče. Imeli so tudi velik vrt, dosti gozdov, na Razdrtem pa pašnike in hišo. Štefka je znala igrati klavir, ki je bil v veliki sobi v pritličju. V času mojega dela pri Hribovih je bila še živa stara mati Hribova, ki je tudi še kaj gospodinjala. V njihovi gostilni so imeli tudi hrano. Ob koncu dvorišča je bilo kegljišče. V nadstropju hiše so imeli štiri sobe in na koncu hodnika celo stranišče na splakovanje. V spominu so mi ostale javorjeve stopnice v nadstropje, ki sem jih dostikrat ribala in so sijale od beline.

Ko grem zdaj mimo te hiše (v veži so bile lepe kamnite plošče), se še vedno ozrem. Vse je prazno: ni več Hribovih, ne mesnice ne gostilne, ne slišim več klavirja in ne mukanja živine. Vse je propadlo in gospodarji so drugi. Pri Hribovih sem služila od leta 1932 do 1935. Moj zaslužek je znašal 60 lir na mesec. Spala sem v majhnem prostoru, v katerem je bila že emajlirana kopalna kad. Verjetno so tam nameravali napraviti kopalnico. Imeli so še eno dekle, Rozino z Goč. Štelo se je, da je v službi pri Ivanu, jaz pa sem delala za Fanči. Ob velikih kmečkih delih so najeli še dninarje. Med njimi je bil tudi Ivan Petkovšek iz Vipave - in njegova mati Francka. Ivan je bil izučen *tišlar*. Kmalu sem opazila, da gleda za mano. Počasi počasi sem tudi sama začela misliti na

zakon in po letu dni sva se 23.11.1935 poročila. Imela sva priči Alojza Rovana in Antona Božiča - Godnovega. Povabljen je bil tudi prijatelj Gabrijel Černic. Poročil naju je dekan Ignacij Breitenberger. Potem smo imeli samo skromno večerjo pri Petkovškovih. Pred poroko sem znosila tja nekaj svoje bale in na dan poroke ostala za nevesto pri moževih starših. Strašno mi je bilo hudo, ko je tašča na dan poroke skuhala kavo samo za svoje, meni pa je ni ponudila. Nič nisem rekla, zapomnila sem si pa. Po poroki sem pustila delo pri Hribovih. Ti me ob slovesu in ob moji poroki niso nič obdarili ali da bi se me kako drugače spomnili. Zanimiv pa je bil komentar gospe Ele v gostilniški sobi, ki je mojemu bodočemu možu Ivanu pred najino poroko rekla: »Imeli bomo še dva reveža za v stari farovž«. Tam je bila namreč hiralnica ali po italijansko *Casa di riposo*. Moža Ivana je to tako razjezilo, da je zagrabil na mizi *flaško* vina in jo vrgel proti gospe Eli, ki je v tem času ravno zapirala vrata. Tistega litra ni nikoli plačal, pa saj tega tudi ni nihče zahteval od njega. Bil je tako užaljen, da ni več šel v to gostilno in tudi ni več hodil delat k Hribovim. Usoda je njene besede obrnila njej v škodo. Umrla je v umobolnici v Idriji, jaz pa imam skoraj devetdeset let in sem še doma - in tudi moj mož Ivan je umrl doma.

Zgodilo se mi je še nekaj pri Hribovih, česar ne morem pozabiti. Gospodinja me je nekoč vprašala, če ji posodim 500 lir, z izgovorom, da mora plačati neko delo in da ji je zmanjkalo denarja. Posodila sem ji. To je bilo še pred poroko, čisto na začetku dela pri njih. Vračila pa ni hotelo biti. Čas je tekkel, jaz sem se poročila. Ves moj zaslužek skupaj s posojenim denarjem je narasel na 2.000 lir in ves denar je imela moja gospodinja. Večkrat sem ji omenila, da bi mi izplačala zaslužek, pa ni nikoli imela, vsaj tako je rekla. Po poroki sem o tem potožila možu. Takoj se je odločil, da bo to povedal takratnemu italijanskemu županu gospodu Karlu Paroniju. Bila sta v dobrih odnosih, ker je mož pri njem dosti delal. Obljubil mu je, da bo posredoval in povabil gospo Fanči na občino in se z njo pogovoril. Res je bilo tako. Potem po enem mesecu pride k nam Petkovškovim na obisk njena sestra, ki je bila dolžnica, in reče: »Tukaj imaš denar, prosim, podpiši«. Jaz pa sem hitro

odgovorila: »Najprej bom denar preštela, potem podpisala«. Res sem preštela in manjkalo je polovico vsote. Nato sem ji dodala: »Podpisala bom, ko boste prinesli vse, danes ne vzamem ničesar«. Sestra moje gospodnje je tako morala denar nesti nazaj in ga je v celoti prinesla šele čez štirinajst dni. Takrat sem ji to tudi podpisala.

Za *balo* sem poskrbela sama, ker sem bila

Birma mlajšega sina Andreja leta 1956 je bila priložnost, da je šla k fotografu vsa družina

varčna. Blago sem kupovala pri Možetovih na metre, sešila pa mi je Štefka Ferjančič, poročena Polanc. Imela sem 30 rjuh, 24 brisač, 24 kuhinjskih krp in vse spodnje perilo zase. Hotela sem kupiti tudi pohištvo, pa me je tašča prehitela in prosila, naj ji posodim 600 lir, da bi plačala *rato* posojila pri Montu, ker je bila Petkovškova domačija zadolžena in bi jih vrgli iz hiše. To sem seveda storila, vendar si pohištva potem nisem mogla kupiti. Zato nama je tašča dala staro, revno pohištvo: eno posteljo, en *kosem* in eno mizo. Kuhinjo pa sva imeli skupno. V njej je bilo takrat še ognjišče in polno ščurkov. Stranišče smo imeli nad gnojiščem. V pritličju so bili *hlevi*, *štala* in *hram*. Vinograd je bil na Slapu. V vipavskem katastru so imeli njive na Frnaži in na Trajbušni, Za *malnom* pa veliko njivo. V družini je bil še možev oče. Njegovi bratje

in sestre pa so se že vsi odselili. Najstarejši je bil Matiče, kmečki delavec, potem brat Franc, ki je bil carinik v stari Jugoslaviji, Florijan se je izučil za sedlarja in je opravljal to obrt v Vipavi, mož Ivan je bil - kot rečeno - mizar, najmlajši Jožef je hodil delat v hotel Adrio in

Spomin na delo kuharice v šolski kuhinji: dan mladosti, 25. maj leta 1959. Skrajno levo sta profesorja Niko Kovačič in Marjan Štefančič.

je potem padel v Španiji. Vse tri sestre so bile že poročene: Ivanka v San Remu, Roza v Neaplju in Frančiška v Rimu.

Z možem sva se kmalu odselila in se nastanila Pod farovžem v Vrčonovi hiši. Tam se je rodil prvi sin Jožef leta 1936. Moj mož je zaslužil malo, ker ni bilo zaslužka in rednega dela. Preživljali smo se v glavnem z mojim denarjem, ki sem ga zaslužila pred poroko. Po letu dni sva iskala novo stanovanje, ker so ga pri Vrčonovih rabili sami. Rešitev sva našla v Tabru, v prazni hiši. Ne vem, kdo je bil lastnik. Za silo sva si jo uredila, vendar sva tam ostala malo časa. Mož je kmalu izvedel za prodajo hiše Pod farovžem, katere lastniki so bili Žgavcovi. V njej je stanovala gospa Švagljeva. Hišo sem kupila v začetku leta 1937 s svojim denarjem, zasluženim pri Hribovih. Za njeno prodajo je bil pooblaščen gospod Ivan Hrib, ker je njen lastnik Žgavčev živel v Trstu - bil je bogat ladjar. Svoje hiše sva bila zelo vesela, čeprav je bila skromna in majhna. Spodaj je bila *štalca*, zgoraj kuhinja in soba in na vrhu pod streho je bil prostor za seno. Takrat je bilo v kuhinji še majhno ognjišče, a smo ga potem podrli in namestili štedilnik. Mož je še kar naprej hodil po *žrnadah* na kmečka dela. Zaslužek je bil skromen. Jaz sem imela delo z majhnim otrokom, ki je bil dosti bolan. Zato sem klicala

takratnega zdravnika dr. Pavlica. Otroka je pregledal v kuhinji na mizi in mi takole dejal: »Gospa, otrok bo bolan, dokler boste živeli v tej hiši«. Bila je namreč zelo vlažna. Zdravnikove besede so bile resnica. Sin Jože je dosti kašljal, zato sem ga peljala na rentgen k zdravniku Gonanu, ki je imel ordinacijo v Vipavi, v hiši, kjer je zdaj Ambrožičeva picerija. Po pregledu mi je povedal, da otrok ne sme biti lačen, da mora biti dobro oblečen in ne sme imeti mrzlih nog.

Da smo preživeli, sem si pomagala tudi z nabiranjem malin na Nanosu. S sestro Micko sva hodili v Pungrade, na Orlovše, Požganino, bolj malo na Ravnik. Cel dan sva hodili po gozdu in se zvečer vrnili z malinami v Vipavo. Ko je bila

bera malin bogata, sem jih nabrala tudi do sedemnajst kilogramov. Nosila sem jih na glavi, v škafu, podloženem s svitkom. Oddali sva jih Antonu Karižu v Vipavi. On jih je prodajal naprej. Zaslužek sva dobili takoj na roko. Pozneje je bila odkupna postaja za maline pri Abramovih in Blažonovih na Nanosu. Za nas je bilo potem lažje. Po maline smo odhajali v zgodnjih jutranjih urah, bili smo v večjih skupinah. S sabo smo nesli polento, kakšno jajce in malo kruha ali *okisan fižol*. In vodo za pitje.

Počasi se je bližal čas druge svetovne vojne, pritisk fašizma v naših krajih je zmerom bolj naraščal. Bali smo se posebno, ko smo morali po opravkih na vipavsko občino, kjer nismo smeli govoriti slovensko. Tam so bili nameščeni italijanski uradniki, izjemoma tudi nekaj naših ljudi, ki pa tudi z nami domačini niso smeli govoriti slovensko. Spominjam se, da mi je gospa Mici Kršmancova, pozneje Košuta, pomagala in na skrivaj tolmačila slovensko. Moram pa tudi povedati, da je moj mož Ivan znal italijansko, ker je hodil v italijanske šole in bil tudi italijanski vojak. Zanimivo je tudi, kako so na Primorskem poitalijančili primke. To so napravili kar sami na občini na podlagi nekega italijanskega dekreta. Naš priimek Petkovšek so spremenili v Pecozzi. Seveda smo domačini med sabo

zmerom govorili slovensko, tako tudi v cerkvi in v farovžu.

Leta 1942 se nama je rodil sin Andrej. (Oba otroka sem rodila doma. Pri porodu mi je pomagala vipavska babica Viktorija Jamšek. Bila je zelo dobra.) Kmalu po Andrejevem rojstvu so odpeljali moža Ivana na Sicilijo v "battaglione speciale". To je bilo 16. februarja 1943. Italijani so ga pobrali z namenom, da ne bi odšel v partizane. Prišli so v našo hišo in me vprašali, kje imam moža. Povedala sem jim, da je v Lozi in da napravlja *holc*, metrske čuoke. Vztrajali so, da se mora takoj javiti na njihovo komando, zato sem se peš odpravila v Lozo in mu to povedala. Vračala sva se skupaj in on se je javil italijanskim oblastem - ni vedel, za kaj gre. Nič hudega misleč, je odšel od doma brez posebnega pozdrava, jaz pa temu tudi nisem pripisovala posebnega pomena. Mož tisto noč ni bilo domov, naslednji dan pa sem zvedela, da je z drugimi prenočil v hiši, kjer je zdaj otroški vrtec, in da jih bodo odpeljali neznano kam. Zaradi tega sem se odpravila in šla sama vprašat na karabinjersko postajo, kaj se godi. Tam je bilo že dosti Vipavcev. Prišla sem ravno v trenutku, ko so Italijani mojega moža *cebáli* na kamion - in ne samo njega, tudi druge. Kam jih bodo odpeljali, nam ni nihče povedal. Šele ko je Ivan prišel na Sicilijo, se je javil in tako smo izvedeli, kje so.

Po odhodu moža Ivana na Sicilijo sem v hipu ostala sama z dvema otrokoma, brez denarja za preživetje. Takoj sem vzela v najem njivo na Policah in tam pridelala nujno hrano. Doma sem imela kokoši, prašička in kozo, ki jo je pasel Jožko na lazu v Guri. Poleg tega sem prala italijanskim oficirjem, da sem zaslužila kakšno liro. Jaz sem obdelovala zemljo in prala, za otroke pa je skrbela in mi pomagala sestra Micka. Ko so po razpadu Italije vojaki odšli iz Vipave, sem si pomagala tako, da sem hodila prodajat *puter* in jajčka v Trst. *Puter* sem kupovala pri domačih kmetih, jajčka pa so bila od mojih kokoši. Z mano je hodila tudi teta Vrčonova iz Podfarovža. Robo sva do Opčin peljali na *koreti*, naprej pa sva jo nesli v rokah. Tako potovanje je trajalo po tri dni. Na njem sva užili

tudi dosti straha, saj so naju ustavljale kontrole naših, nemških in domobranskih vojakov. Vsak nas je lahko ustavil in pregledal. Zanimivo je povedati, da sem v Trstu prodala živega domačega petelina, ki je tehtal nekaj kilogramov, za 600 lir. Za isti znesek sem pred osmimi leti kupila v Vipavi hišo.

Pomagala sem si, kakor sem vedela in znala, iz dneva v dan. Bilo je zelo hudo. Ob prihodu Nemcev v Vipavo so nas partizani obvestili, da ni varno in da naj takoj gremo na Nanos. Res sem vzela oba otroka in sosedovo Rozko Vrčonovo, nekaj sladkorja in pomembne dokumente in se s kamionom odpeljala na Nanos k Abramovim. S sabo sem vzela tudi zibelko za Andreja. Med potjo smo imeli partizansko spremstvo. Pri Abramovih smo videli dosti partizanov in konj. Partizani so kuhali na štedilniku. Tisto noč smo spali v sobi. Na Nanosu smo ostali nekaj dni, hajkali iz enega kraja v drugi in doživeli napad Nemcev s tanki od Šentvida (Podnanosa). Tisto noč sem pri Margonu z drugimi vred molila rožni venec. Naslednji dan smo se

Sin Andrej med nogometaši leta 1960. Stojijo (z leve): Bogdan Bratina, Leon Hrovatin, sin Andrej, Marjan Robba, Savo Volk in Jože Devetak. Spredaj so: Janez Andlovec, Nini Pavzin, Jože Rodman, Vladimir Orlič in Bogdan Čuk.

vrnili peš po stezah mimo Orlovš v Vipavo. Nemci k sreči niso napravili nobenega gorja ob prihodu v Vipavo. Hud zločin pa je bil storjen v Vrhpolju, ko so obesili tiste, ki so jih zajeli na Nanosu. To nas je hudo prizadelo. Mož je ostal na Siciliji do invazije zaveznikov. Takrat so naši ljudje prišli pod anglo-ameriško upravo in bili odpeljani v taborišča v Afriki. Zanimivo, da nam je po vrnitvi dostikrat rekel,

da zanj ni bilo nikoli tako lepo kot v času, ko je bil v Afriki. Od tam je šel v Prekomorsko brigado, z njo prepotoval vso Dalmacijo, prišel v Trst in na svoj rojstni dan 26. junija 1945 prišel domov. V času, ko je bil na Siciliji, nam je še pisal, v italijanščini, seveda. Tudi mi smo mu morali pisati v italijanskem jeziku, čeprav nismo znali. Potem ko je prišel v zavezniško ujetništvo, pa ni bilo več glasu od njega. V tistem času sem samo enkrat prejela obvestilo Rdečega križa, da je živ. Izvedela sem za njegov prihod v Trst, zato sva ga šla s sinom Jožkotom obiskat. Šla sva peš. Med najino odsotnostjo je mlajšega sina Andreja pazila moja sestra Mici. S sabo sem vzela samo deset jajčk, da bi morda z njimi plačala prenočišče. Poiskala sem vojaško komando v

Trstu in vprašala po možu. Ko so preverili, sem dobila odgovor, da je bil tukaj, a da je že krenil proti Ljubljani. Pred nama je bila noč, zato sva poiskala prenočišče pri dobrih ljudeh in pri njih pustila tistih deset jajčk. Vendar mi naslednji dan ni dalo, da bi kar odšla domov, in sem še enkrat šla na komando vprašat za moža. Tokrat pa sem ga našla! Sreča je bila res velika, saj se nismo videli res dolgo in tudi sin Jožko je lahko spet videl očeta. Tisti dan smo skupaj z drugimi prenočili v kasarniškem prostoru, dan kasneje pa je spet sledilo slovo. Mož je z jugoslovansko vojsko odšel proti Sremu.

Potem je prišla svoboda, ki smo jo dolgo čakali. Ljudje so bili veseli in so jo proslavljali z bakladami.

Ko je prišel moj mož domov, so ga poklicali v rezervo. Moral je iti v Prestranek in tam je ostal tri mesece. Potem se je zaposlil v letu 1946 v na novo ustanovljeni mizarški zadrugi, ki je imela sedež v Tabru, v stavbi nekdanjega mlina. Tam so obnovili mlinsko kolo na vodo, da jim je poganjalo stroje. Izdelovali so okna, vrata, truge in opravljali razne storitve. Po nekaj letih se je ta zadruga preselila v Lutmanovo žago (pozneje pa je bila v njej Čebelica Vipava). Tam je ostal do upokojitve.

Leta 1951 sem izvedela, da išče jugoslovanska vojska perice za pranje vojaškega perila. Šla sem na pogovor in začela delati v južni kasarni

v Vipavi. V prostoru, kjer smo prale, so bila okna razbita, tla iz cementa, pihalo je od povsod. Za pranje smo imele dolgo leseno korito. Okuhavale smo v velikih kotlih, ki smo jih kurile z metrskimi drvami, splakovale pa

Na 90. rojstni dan leta 2001

pod tekočo vodo, pod pipo. Pozimi nas je tako zeblo, da smo si z lopato vzele iz kurišča žareče oglje in ga dale k nogam, da nas je gredo. Mraz je bil tako hud, da nam je mokro perilo zmrzovalo na perilnikih. Pri delu smo se izmenjavale, tako da je v mrzli vodi prala vsaka nekaj časa. Jaz sem prej občutila mraz in mi je hitro šlo za nohte, zato sem prosila za pomoč Tončko Petrič, ki je bila močnejša in trpežnejša. Za to uslugo sem jo dodatno plačala. Z menoj so tam prale še: Katarina Posega, Lavra Kostanjevic, Marija Bajc, Olga Bratina, Cotičeva iz Vipave, Ivanka z Goč, še Ančka iz Budanj in Jožka Božič. Začele smo zjutraj ob šestih in ostale tam osem ur. Hrano smo si nesle s sabo. Za pranje perila podoficirjem smo imele poseben kotel, ki je bil zaupan meni. Pri delu nas je kontroliral in tudi kdaj priskočil na pomoč vojak, ki je bil stalno zraven. Vojaško perilo so obešali in ga likali vojaki. Oficirsko pa sem sušila jaz in ga tudi likala v pisarni naše šefice, ki je bila takrat Slovenka. Okuhavale smo tudi vse povoje iz vojaške ambulante in jih tudi likale. Plačali so nam dobro, to je 6.000 takratne valute. Po dveh letih tega težkega dela sem zbolela za trebušno tuberkulozo, vendar me je primariju dr. Rozmanu uspelo pozdraviti v bolnišnici v Vipavi. Zdravljenje pa se je vleklo skoraj dve leti in medtem se je pralnica razformirala - naše roke so že zamenjali pralni stroji. Do leta

1956 sem ostala doma. Tisto leto pa sem dobila zaposlitev na osnovni šoli Vipava kot kuharica v mlečni kuhinji in tam ostala do upokojitve leta 1969. Že prvi dan sem prismočila mleko v prahu, ki je prihajalo kot pomoč iz Amerike. Iz paketov UNRRA smo jemali mleko v prahu, sir, belo moko. Mlečna kuhinja je bila v pritličju zadaj desno. V kuhinji je bil majhen štedilnik iz železa. Skuhala sem za dvesto otrok. Kadar sem kuhala za malico mineštro, sem začela zjutraj ob petih, ko sem mesila kruh, pa sem morala priti v šolo kmalu po tretji uri. Zamesila sem ga iz petnajst kilogramov moke. Do osme ure je moral biti že pečen. Pekli so ga v Poniževi pekarni - od tam se spominjam peka Rafota Naglostovega. Po štruco so mi hodili otroci. To je bil poseben, maslen kruh, zamešan z mlekom, *putrom* in sladkorjem. Otroci so ga komaj čakali. To se je godilo ob petkih. Običajno sem povečala količino za *repete*. Kruh je *snidel* v pekarni, peki so ga umesili in spekli.

S takratno učiteljico Preprostovo sva prav čarali nove jedilnike. Ona me je tudi naučila delati domačo čokolado v velikih pekačih. Treba je bilo paziti, da se ni osušila, ker je potem nisem mogla več razrezati. To je bilo na jedilniku enkrat na mesec. Malice so bile zmerom tople. Pripravljala sem tudi razne solate. Zelenjave sem imela dosti, ker sem tudi sama obdelovala šolski vrt. Na njem so mi pomagali okopavati moj mož, sestra Micka in brat Ludvik, vendar sem jim to posebej plačala. Med šolskimi počitnicami sem pridelke z vrta prodajala v zelenjavno trgovino, ki jo je takrat imela na *placu* Jelka Černic. Izkupiček sem izročila ravnateljici šole. Povedati moram, da so me učitelji na vipavski šoli cenili zaradi vestnega dela in mi tudi vse zaupali. Dokaz, da je bilo tako, je bilo moje odlikovanje, ki sem ga prejela v Ajdovščini leta 1966. To je bila medalja dela, ki je prišla iz Beograda. Medalja je prinesla tudi finančno nagrado v znesku 100.000 dinarjev. Spominjam se, da so enkrat otroci tako pritiskali, ko so v vrsti čakali na malico, da so mi zdrobili steklo na kuhinjski omari. Pred časom so imeli zdaj že odrasli učenci vipavske šole neko obletnico razreda. Na njej so obujali spomine na šolske dni in večina jih

je povedala, da jim je najbolj ostala v spominu moja mineštra. To mi je pred meseci tudi osebno povedal eden izmed njih pred cerkvijo. Kakor sem že povedala, je bila mlečna kuhinja zaupana učiteljici Preprostovi, ki jo je vodila zelo skrbno in natančno. Vsak mesec sem se pri tajnici šole pozanimala, kako *stoji finančno* mlečna kuhinja, v skrbi, da ne bi prekoračila predvidene vsote. Takrat so šolski otroci za toplo malico prispevali po 50 dinarjev, kar je veljalo za simbolično ceno. Skladišče hrane smo imeli v prostorih pri Skukovih. Iz njega mi je hrano izročal gospod Franc Bavčer, ki je točno vodil evidenco in zaloge. Prevzem hrane sem vsakokrat podpisala. Opravljala sem tudi redne sanitarne preglede, ker sem bila pri živilih. Ob moji upokojitvi leta 1969 se je šola preselila v novo šolo pri vipavski kleti. Vodstvo šole bi rado videlo, da bi nadaljevala delo v novih prostorih in tam skrbela za šolsko prehrano. To bi še nekako sprejela, pa nisem mogla zaradi bolnega moža Ivana, ki je že nekaj let bolehal. Za mano je to službo sprejela Majda Petkovšek, poročena Kranjc, ki sem jo vpeljala v to delo. Novi šolski prostori so bili seveda moderni, tudi kuhinja je bila vse nekaj drugega kot v stari šoli, zato sem se še bolj zavedela slabih razmer, v katerih sem delala toliko let. V novi šoli je bil takoj stroj za rezanje kruha, vse je bilo na elektriko, brez drv in ognja. Tudi posoda je bila vsa nova. Poleg Majde so v kuhinji zaposlili še Maro Jamšek in uvedli kosila.

Povrnimo se še malo k moji družini ter bratom in sestram. Razen brata Janeza, ki si je ustvaril družino, so vsi ostali bratje in sestra ostali vse življenje sami in še zmerom pričakovali mojo pomoč. Dosti časa so stanovali tudi pri meni, tako so bili skoraj stalno prisotni v moji družini. Zato sem zmerom imela skrb še zanje. Prvi mi je umrl brat Ludvik (1965) v Šempetru, kjer je tudi pokopan. Mož se je upokojil pri šestdesetih letih in bolehal, tako da sem ga oskrbovala na postelji kar nekaj let. Umrl je leta 1975, spravljen z Bogom in ljudmi. Istega leta mi je umrl tudi mlajši brat Jožef. Po moževi smrti sem ponovno obolela za tuberkulozo na pljučih in se zdravila na Golniku tri mesece in pol. V tem času so dali mojo sestro Micko v domsko oskrbo. Po vrnitvi iz bolnice mi je ostal na skrbi samo še njen sin Ivan, ki sem ga imela zelo

rada. Tudi on je že umrl (1986), star 38 let. Tri leta za njim je umrla še moja sestra Micka, njegova mama. Tako so kar hodile smrti za mano in vse sem morala sama pokopati. Umrla je tudi moja polsestra Francka (1990), stara 94 let. Leta 1990 sem prejela italijansko pokojnino po možu Ivanu, ker je bil italijanski vojak. Po dolgi borbi za preživetje sem končno rešena finančnih težav. Prišel je tudi čas, ko sem se lahko preselila k sinu *Jožkotu* v Ljubljano, ker nisem več imela skrbi za moje sorodstvo. Jožko je že prej živel v Ljubljani: tam je ostal po študiju fizike. Dolga leta je bil zaposlen pri Iskri kot raziskovalec in razvijalec na področju laserske optike. Nima svoje družine in sem mu šla gospodinjit. Drugi sin Andrej se je bil izučil v Kopru za strugarja. Nekaj časa je delal na Vozilih v Šempetru pri Gorici, kmalu pa se je odločil in šel iskat srečo v Kanado. Domov se je vrnil leta 1993. Takrat sem preživela svoja najlepša leta v življenju. Ta moja sreča pa je trajala malo časa. Andrej

je umrl leta 1998, star komaj 55 let, ker mu je odpovedalo srce. To je bil zame najhujši udarec v življenju. Zdaj preživljam svoja stara leta skupaj s sinom *Jožkotom* v Vipavi.

Kljub velikemu trpljenju, ki me je vseskozi spremljalo, sem mi zdi, da je mojih devetdeset let prišlo zelo hitro. Če pomislim nazaj, vidim ogromne spremembe, tako v tehniki, mišljenju, delu, odnosih med nami. V Vipavi imam srečo, da se še najdejo moji letniki, s katerimi malo poklepetamo. Srečamo se ali v cerkvi ali na pokopališču.

Človek ne bi verjel, kaj smo vse preživeli v tem stoletju. Razvoj je šel tako naprej, da smo dočakali od *fagle* do karbidovke, petrolejke, žarnice in televizije. Rodila sem se pod Avstrijo, poročila pod Italijo, šla v pokoj pod Jugoslavijo in starost uživam v samostojni Sloveniji.

Naj ob koncu povem, da sem vse življenje lahko vsakemu človeku pogledala v oči. To je dosti vredno, da ima človek mirno vest.

IZ NAŠE KS

POROČILO O DELU KS VIPAVA

V mesecu maju so člani sveta KS Vipava razpravljali o problematiki otroškega vrtca v Vipavi. Na seji je ravnateljica vrtca g. Meri Uršič članke seznanila o prostorski stiski in dotrajanosti stavbe v Vipavi ter posredovala pripombe staršev glede pogojev dela v vrtcu. Igralnice so premajhne, dvorišče ne ustreza, stavba je stara, nimajo se kam širiti. Rešitev tega problema iz leta v leto prelagajo. Izvajajo le nujna sanacijska dela, da zadostijo higiensko sanitarnim zahtevam. V prihodnje je potrebno v rebalansu proračuna zagotoviti sredstva za izdelavo projektne dokumentacije za izgradnjo novega vrtca pri osnovni šoli.

Civilna pobuda krajanov Vipave iz mestnega središča je zbrala 100 podpisov proti taki izvedbi izgradnje poslovno trgovskega centra v središču Vipave, kot je v načrtih. Dne 5.6.2002 je KS Vipava na zahtevo civilne pobude krajanov Vipave organizirala zbor krajanov Vipave. Krajane civilne pobude je zastopal g. Boris Ličen. Opozorili so, da so proti izgradnji take stavbe, ki odstopa od prvotnih načrtov, saj je previsoka, posega v zelenico in zagotavlja premalo parkirnih mest. Krajane je zanimala tudi načrtovana prometna ureditev na trgu.

Ker je bilo na zboru krajanov s strani občinske uprave rečeno, da KS Vipava z oddajo prostorov zavarovalnici Triglav pobira najemnino, je prav, da se posredujejo točni podatki. Najemnino, ki jo zavarovalnica Triglav prispeva za prostore KS Vipava ob pošti, grede na račun občine. Prav tako na stari šoli, ki je last občine, KS Vipava od koristnikov (to so društva in stranke) ne pobira najemnine, izjema je le Biro Ličen Milena in podjetje MAT-COMPANY. Pridobljena sredstva z oddajo prostorov omenjenima najemnikoma se vložijo v vzdrževanje stare šole. Vsi ostali najemniki krijejo stroške porabljene električne energije in komunalnih storitev.

Pripravila
Marija Černigoj

OBČINSKI PRAZNIK OBČINE VIPAVA, 26.6.2002

Slavnostna seja Občinskega sveta, Grad Lože, 27.6.2002

Lepo pozdravljeni, cenjeni prijatelji, spoštovane dame in gospodje, vsi, ki ste te svečane trenutke občinskega praznika sklenili preživeti v tem prijetnem grajskem ambientu, ki nas nezavedno popelje v preteklost, iz katere je izšel tudi ta današnji slavnostni dan.

Zgodovina je znala biti mračna, ker so se že - kar pomni človeštvo – spopadale svetloba in tema, svobodomiselnost in nazadnjaštvo. Predvčerajšnji praznik državnosti je za našo samostojno Slovenijo dokaz, da je pri nas zmagala svetloba. Tako se lahko z zadovoljstvom ozremo na napredek in vse, kar smo imeli možnost udejanjiti tudi na našem območju. Prenovljena šola v Podnanosu, sodobna čistilna naprava v Podragi, plinovod v Vipavi in ostale večje investicije so pridobitve, ki niso dane same po sebi, temveč priborjene zmage. Občina Vipava je lahko ponosna, da ima svojim občanom, v okviru finančnih možnosti, kaj ponuditi. Neizogibno je, da se med prebivalci najdejo zagrizeni pesimisti, za katere je kozarec vedno do polovice prazen in nikoli napolnjen. Ob tem ni drugega, kot se sprijazniti z mislijo, da je dovolj luči za tiste, ki si res žele videti in dovolj teme za tiste, ki so naravnani v nasprotno smer.

Življenje z vsemi vzponi in padci od nas zahteva dobršno mero pozitivnega mišljenja. Poglejte, koliko poguma je zahteval in še zahteva ta Grad! Bi ta spomenik, ki nosi dragocene zgodbe časa, nevidno vklesane v kamen, brez optimizma čez nekaj let sploh še lahko nosil to ime?

Dragi prijatelji!

Zgodovina nas je učila, da bi nas naučila. Na vsakomur je, da izbere svojo pot – lahko brezciljno tava v temi ali pa se zave, da kdor hodi proti svetlobi, nima sence pred seboj.

Vsem skupaj želim prijeten dan in veselo druženje. Hvala!

Župan, mag. Ivan Princes, dr.vet.med.

Občinske nagrade so letos prejeli:

PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme GOSPA VIDA FURLAN

Napišimo nekaj nežnih not o ljubezni, da dvignemo za goro više strop sveta.

Gospa Vida Furlan se že 25 let z ljubeznijo do glasbe posveča vodenju Mešanega pevskega zbora iz Vrhpolja.

Talent za zborovsko petje jo spremlja že iz otroških let, temu pa se je pridružila še želja, lepoto in navdušenje nad glasbeno umetnostjo ohranjati v srcih somišljenikov. Pevski zbor pod njenim vodstvom vsa leta pridobiva na kvaliteti, nastopa izven meja Slovenije, pohvalno pa je tudi, da so člani zbora svoje pevsko znanje ovekovečili tako, da so svoje pesmi tudi posneli.

Po zaslugi gospe Vide Furlanove se v Vrhpolju ohranja neprecenljivo kulturno delovanje, ki združuje ljudi in jim na nek način omogoča, da se z lažjim srcem prebijejo skozi neizprosne zahteve vsakdanjika. Naše življenje je namreč skladba, v kateri se mešajo črne in bele note, da dobimo lep akord.

PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme GOSPOD JOŽE MALIK

Čas ni ovira, temveč sredstvo za uresničitev možnega.

S tem rekom se zagotovo strinja gospod Jože Malik, ki že - kar pomnijo krajanji Slapa - aktivno deluje v dobrobit kraja in širšega območja. Vedno se je namreč znal odzvati na aktualna dogajanja; med drugim je bil kot član Zadružnega odbora goreč zagovornik izgradnje nove Kleti in že v preteklosti znan »borec« za ohranitev Vipavske občine. Že zavidljivih 55 let rad zapoje v okviru cerkvenega pevskega zbora, članstvu v pastoralnem svetu pa namenja že dolgih 30 let. Da ima gospod Malik posluh tudi za vso ostalo problematiko v kraju, priča njegovo delo, ki ga je opravljal kot predsednik Krajevne skupnosti Slap. Pod njegovo taktirko je območje napredovalo v vseh ozirih. Tako kot vedno, se rad tudi dandanes odzove z marsikaterim nasvetom. Vsak njegov dan je dragocen, to pa zato, ker se gotovo dobro zaveda, da človek dneva ne more zadržati, lahko pa ga izkoristi. Ker ga zna izkoristiti v dobro ljudi, ki ga obdajajo, ta dragocenost sije tudi navzven.

PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme KMETIJA ABRAM Z NANOSA

Tisti, ki ve, živi od dejanj, ne od razmišljanja o njih.

Na Kmetiji Abram na Nanosu, družina Jež kljub težkim razmeram vztraja že vrsto let in tako ohranja življenje na tem demografsko ogroženem območju. Še več, z odločitvijo, da se posveti turizmu, je kmetija odprla vrata mnogim obiskovalcem. Če so se pred tem tod redno srečevali le lovci in naključni planinci, sedaj lahko z veseljem govorimo o pravem razmahu turistične dejavnosti. Številni nedeljski izletniki, ljubitelji planin in gorskega kolesarstva se iz vsakdanjega vrveža radi umaknejo na planoto, v mirno zavetje »Zavetišča Abram«. Ime te znamenite turistične točke lahko zasledimo v vseh planinskih in kolesarskih vodnikih.

Tisto, čemur namenjamo pozornost, se povečuje.

Zahvaljujoč Kmetiji Abram je ime Občine Vipava preseglo lokalno poznavanje Nanosa.

PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme KOŠARKARSKI KLUB VIPAVA

Če ste se odločili, da nekaj zmorete, potem imate zagotovo prav.

Košarkarski klub Vipava so pred osmimi leti ustanovili športni navdušenci, ki so želeli združiti številne ljubitelje košarke Zgornje Vipavske doline. Ta želja se jim je vsekakor uresničila. Poleg članske ekipe klub zelo skrbno in strokovno skrbi tudi za razvoj mladih košarkarjev. S svojimi dosežki in trdom, tako na tekmovalnem kot na organizacijskem področju, so lahko vzor marsikateremu profesionalnemu klubu. S športnim udejstvovanjem, ki krepí telo in duha, z obilo elana in izjemnimi uspehi so znali ponesti dobro ime Občine po vsej Sloveniji.

Kjer je volja, je tudi pot, in toliko pomembnejše je, da je ta prava - tako ne more biti stranpot, na kateri prežijo, predvsem na mladino, pasti življenja. Že z izbiro poti so dokazali, da so zmagovalci.

PRIZNANJE OBČINE VIPAVA, najvišje občinsko priznanje v letu 2002 ob 110. obletnici delovanja prejme PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO PODNANOS

V tebi mora goreti, če hočeš zanetiti v drugih.

Kako resnična je ta trditev, nam priča 110. obletnica delovanja Prostovoljnega gasilskega društva Podnanos, ki s svojim neutrudnim in dragocenim delom daje območju neizbrisen pečat tako z nudenjem humane in nesebične pomoči v nesrečah in stiskah, kot tudi pri aktivnem sodelovanju na področju kulturnega dogajanja in vsestranskega razvoja domačega kraja in okolice.

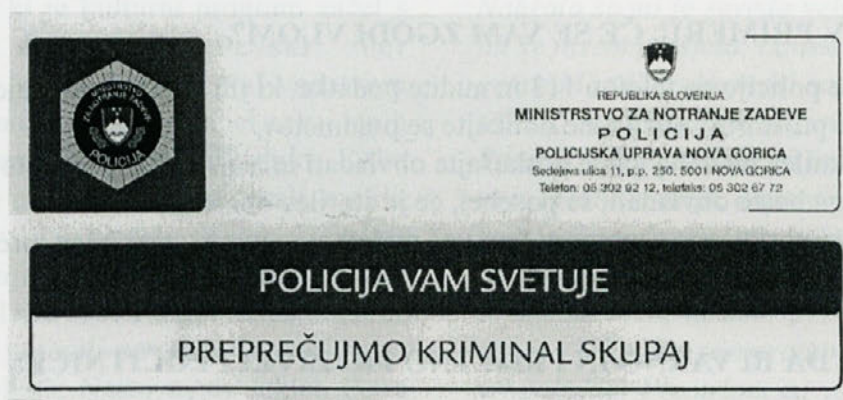
Željo, odzvati se klicu na pomoč, so predajali iz roda v rod in duh požrtvovalnosti znali zanetiti v mladih srcih, ki bodo zagotovo ohranjala poslanstvo društva v prihodnje, saj dosegajo izjemne rezultate tako na regijskih kot na državnih tekmovanjih. S skupinskim delom omogočajo temeljnim vrednotam, da živijo in preživijo skozi čas.

Ob praznovanju častitljive obletnice Občina Vipava podeljuje najvišje občinsko priznanje **Prostovoljnemu gasilskemu društvu Podnanos**, vsem članicam in članom, kajti vsak izmed njih je iskrica in le vsi skupaj so plamen, ki sveti, da osvetljuje pot bodočim generacijam, in žari, da ogreje človeška srca, da je tudi zanje – tudi ko so v stiski ali nesreči – nekje na zemlji košček neba.

*Po predlogih predlagateljev priznanj besedilo pripravila
Helena Kobal, univ.dipl.prav.*

* * *

SKUPAJ ZA VARNOST

Iz leta v leto je več tatvin, vlomov v avtomobile in tudi v stanovanja oz. stanovanjske hiše. Tudi v naših krajih se takšni primeri vrstijo vedno pogosteje, tako v mestih, kakor tudi v vaškem okolju. Ne glede na vedno boljšo organiziranost in učinkovitost vlomilcev in tatov je naloga nas vseh, da storimo prvi korak za večjo lastno varnost in varnost našega premoženja, kajti priložnost je prava okoliščina, ki znatno olajša odločitev nepridiprava. V času dopustov se storilec nudijo še večje priložnosti, da vam vlomijo v vozilo na brezskrbnem dopustovanju ali morebiti, ko se vrnete domov in opazite, da se je nepoklicani gost sprehodil po vašem domu. Ne dajmo priložnosti vlomilcem, ukrepajmo prvi!

POLICIJA SVETUJE'

VLOM... kaj storiti, da se vam ne bi zgodilo?

Najpogostejši načini vlomov v stanovanja in stanovanjske hiše so:

- lomljenje cilindričnih vložkov ključavnic na vhodnih vratih
- vlamljanje vhodnih vrat s silo telesa, vzvodom, izvijačem...
- razbijanje steklenih površin

Nekaj opozoril pred odhodom na dopust:

- Rezervnih ključev ne puščajte v nabiralniku ali pod predpražnikom in na ostalih »skritih« mestih.
- Ne puščajte pisnih sporočil ali sporočil na telefonski tajnici, na podlagi katerih bi lahko storilec ugotovil trajanje vaše odsotnosti.

- Odpovejte časopis ali prenakazite pošto ter prosite sosede, da vam dnevno praznijo poštni nabiralnik, kajti poln nabiralnik je očiten znak vaše odsotnosti.
- Sosedom zaupajte, zaprosite jih za večjo pozornost na dogajanje v okolici vašega domovanja, pustite jim telefonsko številko, na kateri ste dosegljivi.

VLOM V VOZILO... kaj storiti, da se vam ne bi zgodilo?

- Ne parkirajte na nerazsvetljenih ulicah in parkiriščih.
- Izvlecite ključ iz kontaktne ključavnice, zavrtite volan, da se zaskoči volanska ključavnica, zaprite vsa vrata in okna in zaklenite vozilo. Ne pozabite na prtljažnik.
- Nikoli ne puščajte vrednejših predmetov na vidnih mestih, kajti ti privabljajo tatove. Prtljažnik je varnejši.
- V avtomobilu ne puščajte zlatnine, denarnic, kreditnih kartic, kovčkov, osebnih dokumentov (potne listine, osebne izkaznice...).
- Alarmne naprave javljajo poskus vloma le, če so vključene. Bodite pozorni, ko se oglasi alarm. Kot očitavec lahko veliko pripomorete k uspešnemu delu policije.

KAJ STORITI V PRIMERU, ČE SE VAM ZGODI VLOM?

- Takoj obvestite policijo na telefon 113 in nudite podatke, ki jih od vas pričakuje policist.
- Ne pregledujte prostorov, vozila, ne dotikajte se predmetov.
- Če zalotite vlomilca na delu, ga ne poskušajte obvladati in zaustavljati, če niste povsem prepričani, da ga boste obvladali, še posebej, če je storilec oborožen.
- Če storilec beži, si skušajte zapomniti čim več podatkov o njem, smer bega, prevozno sredstvo, s katerim se je odpeljal ipd.

ŽELIMO VAM, DA BI VARNO IN PRIJETNO PREŽIVELI POČITNICE!

**POLICIJSKA POSTAJA AJDOVŠČINA
VARNOSTNI SOSVET OBČINA VIPAVA**

* * *

VRHPOLJE V JUNIJU 2002

Govorijo nam, da je Slovenija majhna, da je občina Vipava med manjšimi občinami v Sloveniji, pa tudi vas Vrhpolje ni prav velika. "Majhna" Slovenija je v juniju gostila 16 predsednikov srednjeevropskih držav, "majhno" Vrhpolje pa 400 članov rodbine Premerlov od blizu in daleč in pokazalo Evropi, kam pravzaprav spada. Vse delo tega srečanja je bilo opravljeno prostovoljno. Stroški so se pokrili iz prostovoljnih prispevkov gostov. Nobenih cestnih zapor ni bilo potrebnih in nobenih dotacij iz državne ali občinske blagajne. Prireditelj je odlično uspela in je bila tudi medijsko dobro predstavljena. Tako se lahko zgodi le tam, kjer

je vas enotna, kjer delujejo z roko v roki krajevna skupnost, šola in cerkev in se porodi prireditelj evropske širine z obilo hrane za dušo in telo. Tako je bilo v Vrhpolju 2.6.2002. Gospa Majda Clemenž iz Ljubljane, duša tega srečanja, je v prejšnji št. VG v članku o Premerlih zapisala "že sedaj mislimo, da nas bo veliko število" in res je bilo tako. Veselemu srečanju Premerlov je pomagalo tudi sonce, ki je posijalo po tolikih deževnih dnevih. Domačini in organizatorji so zbrane pozdravili najprej pri slovesni maši, darovani za vse žive in pokojne člane rodbin Premerlov. Nato je sledil pred gasilskim domom v Vrhpolju bogat kulturni program, v katerem smo slišali

Premerli v vrhpoljski cerkvi sv. Primoža in Felicijana pri sv. maši za žive in pokojne iz rodbin Premerlov

odlično petje domačega zbora pod vodstvom Vide Furlan, ki je kulturni program začel s Premrlovo Zdravljico. Pevski zbor podružnične šole Vrhpolje, pod vodstvom Nadje Rodman Koradin, je zapel nekaj lepih pesmi iz slovenske narodne zakladnice. Kako so Premerli v preteklosti živeli, prali, molili, kuhali, prepevali in plesali, so nam v igralski izvedbi v režiji Leje Kobal, pokazali učenci vrhpoljske šole, ki bi se s takim nastopom brez sramu lahko pojavili na odru Cankarjevega doma v Ljubljani. Nastopajoči dekleti Petra Bajc in Petra Furlan sta prejeli celo laskavo priznanje za odličen igralski nastop znanega slovenskega igralca Dimitrija Bitenca. člani folklorne skupine iz Vipave so v nošah zaplesali nekaj plesov, ki so obudili spomine na mlada leta marsikateremu gostu srečanja. Za dobrodošlico so gostje dobili vrhpoljske češnje in domače pecivo pridnih Premerlovih deklet in žena, za žejo pa je bilo na razpolago podarjeno vino Premerlovcev iz Vrhpolja. Vsak, ki je prišel na srečanje, se je na stojnici vpisal v knjigo prisotnih in tam dobil zbornik z naslovom "500 let rodbin Premerlov" in še lesen spominski krožniček z napisom. V dvorani ob cerkvi je bila pripravljena razstava dokumentov, fotografij in notnih zapisov pokojnih Premerlov.

Zbrane je nagovorila **ga. Majda Clemenž**, ki je najbolj zaslužna, da se je to srečanje res

zgodilo. Prisotnim je takole razgrnila svoje misli:

Dragi Premrli in Premrlice ter vsi, ki ste z nami sorodstveno ali prijateljsko povezani!

Ob vaši številni prisotnosti sem zares vesela, da tudi sama izhajam po očetu iz vrhpoljskih korenin - s Premrlovega knala.

Vrsto let zbiram podatke o družinah s tem priimkom - nabrala sem kar petnajst različnih pisav: Premerl, Premru, Premrov, Premeru. Tudi člani ene družine niso vedno enako

vpisani. Ampak danes bomo kar vsi - Premrli. Nabralo se mi je seveda veliko imen, nikdar jih še nisem preštela. Lansko poletje pa se je gospe Magdi Rodmanovi zazdelo, da jih je že toliko, ko bi lahko organizirali srečanje Premrlov. Njena ideja mi je bila všeč. Začelo se je uresničevanje, dozorevalo preko zime in pomladi in danes, na začetku poletja smo zbrani tukaj.

V imenu vseh, ki smo prišli v prijazno in sončno Vrhpolje, se moramo zahvaliti mladim vrhpoljskim Premrlom za vse delo, ki so ga vložili v organizacijo tega srečanja: Juriju, Andreju, Cirilu in Iztoku, predsedniku KS

Ga. Majda Clemenž govori o svoji poti do 500-letnih korenin Premrlov. Levo pevski zbor iz Vrhpolja pod vodstvom Vide Furlan.

Vrhpolje, ki je zamisel takoj podprl in nenazadnje g. župniku Bercetu za lepo napisane misli v Klicarjih in sv. mašo, pri kateri se je spomnil na naše pradede.

Številne prijave za obisk Vrhpolja so pokazale, da se bomo srečali Premrli iz vse Slovenije in

tudi onkraj nje. Prišli ste z Dolenjske, Štajerske, Koprščine, Gorenjske, Kočevske pa seveda s Postojnskega, Pivškega, z Blok, iz Ljubljane in mnogi, kar vas je Premrlovih v zgornji Vipavski dolini in samem Vrhpolju ter okolici. Vsem lep pozdrav!

Med nami pa lahko pristrčno pozdravimo tudi Premrle ali člane tega rodu iz Nemčije, Italije in Švice. Pokažimo jim, da smo veseli njihove navzočnosti.

Premrli so prišli od blizu in daleč

Unter alle, die wir hier begrüßen, müssen wir ganz besonders herzlich auch die Familien Premru aus Weiden und Regensburg, sowie auch Frau Ester Premru aus Zürich.

Tra di noi saluto cordialmente anche gli membri della famiglia Premru da Trieste.

V vabilu ste prebrali, da praznujemo petstoletnico prvega zapisa našega priimka. Pravzaprav bom še bolj točna, minila so že petsto štiri leta in teče petsto peto.

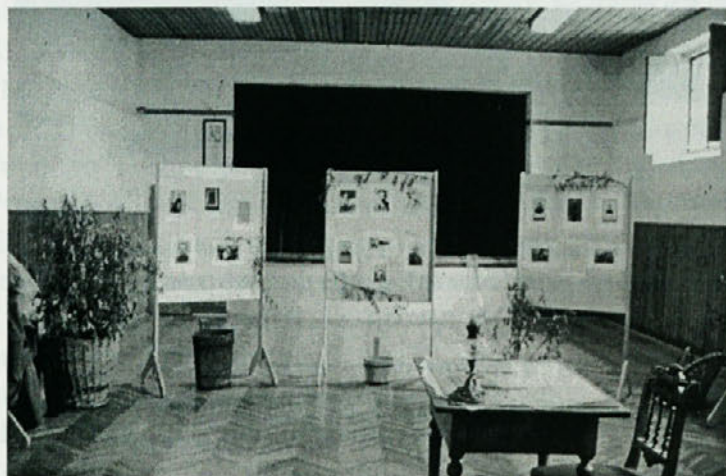
14. marca 1498 je Urban Premerl kupil prazno hišo v Vrhpolju. Da nam ta datum ne bo tako tuj, pogledjmo, kaj se je takrat po svetu dogajalo. Leta 1492 je Krištof Kolumb odkril Ameriko. V naravoslovne znanosti se je poglobljal poljski znanstvenik Nikolaj Kopernik. V Nemčiji je živel Martin Luther, začetnik reformacije katoliške cerkve. Leta 1508 se je na Rašici pri Velikih Laščah rodil Primož Trubar. Leto 1515 je leto prvega

slovenskega kmečkega upora. V tem času so vedno bolj pogosti turški vpadi na naše ozemlje in v 2. polovici 15. stoletja je večina Slovencev pod oblastjo Habsburžanov.

Nedaleč od Vipave, središča gospostva, pa raste in se večja vas Vrhpolje. Mnoge družine živijo tam. Nekateri so se obdržale do danes. Ene od njih so Premrli. Da jih je bilo kar nekaj, si predstavljam po tem, da se del Vrhpolja še danes imenuje Premrlovo knalo. S porokami so se preseljevali v središče vasi, nekateri od tam nazaj na Premrlovino. Kmalu so bili tudi v Dupljah, Vipavi, Št. Vidu itd. Vse to velja za čase, ki so že davno za nami. Sedaj smo razširjeni po vsej zemeljski obli.

Moje iskanje Premrlov se ni začelo zaradi zanimanja za rodoslovje, s čimer se danes že mnogi ukvarjajo. Vzrok je bil zelo preprost. Seznanila sem se z g. Pavlom Premrlom, ing. kemije iz Vipave, ki živi v Ljubljani. Imel je povezavo s svojimi sorodniki v ZDA in njih je rod v Sloveniji zelo zanimal. Sami so že sestavili seznam priimkov Premru v ZDA, Italiji in Nemčiji. G. Premrl je pisal na te naslove in nekateri so se mu oglasili. Med njimi g. Timo Premru, ki je danes z nami. Ko sem prebrala njegovo pismo, sem ugotovila, da piše o meni neznanem delu družine deda Kristijana.

Takrat sem začela hoditi v arhive, obiskovati župnišča, telefonirati vse naokrog, kjerkoli se mi je zazdelo, da bom našla nove podatke. Pri tem sem seveda zbirala informacije ne le o ožjih sorodnikih, temveč tudi o

Pogled na razstavo dokumentov v cerkveni dvorani v Vrhpolju

drugih Premrlih, na katere sem naletela. Tako sem spoznavala veliko razširjenost naših rodov. Mnogokrat sem imela veliko srečo, ko sem našla podatke, fotografije, ki so me vodili daleč nazaj v preteklost.

V Vipavsko dolino me je napotil tudi star spomin na očeta, ki je nekajkrat omenil, da družina izvira od tam. Več verjetno ni vedel. Neko jesensko popoldne sem obiskala v Vipavi

Korajžni med najstarejšimi Premierli - blizu 90 in več let. Z mikrofonom v roki Jurij Premrli - povezovalac programa in eden glavnih organizatorjev srečanja

g. dekana Pivka. Imena Henrika Premruja ni poznal. Prijazno mi je svetoval, naj pokličem župnišča v Štjaku, Podnanosu, Vrhpolju itd. Bližala se je zima, kratki dnevi in nadaljevala sem spomladi. Dobro se spomnim prvega obiska Vrhpolja in g. Berceta. Ob številnih Premrlih, ki mi jih je našteval, se skoraj nisem znašla. Ob drugem obisku so cvetele češnje, z možem sva obiskala pokopališče in iskala staro številko hiše: št. 65.

Kjerkoli sva se ustavila, povsod Premrli ali člani njihovih rodov. Pa sva le našla Premrlovo knalo in iskano številko.

Priznam, da je bil poseben občutek biti v hiši, kjer so se rojevali moji davni predniki.

Seveda sem bila še nekajkrat v vrhpoljskem župnišču in skušala izpisati čimveč Premrlov. Najstarejši vpisi pa so v knjigah vipavske fare, kjer je msgr. Pivk naklonjeno sodeloval pri mojem delu. Kar precej četrtkov sva z možem pri njem pregledovala težko berljive stare matične knjige. Vseh seveda še nisva predelala. Prav tako prijazno sem bila sprejeta pri msgr. Štrancarju v Št. Vidu / Podnanosu/.

Zaenkrat sem pustila ob strani matične knjige v Hrenovicah in drugih tamkajšnjih župnijah. Pogledala sem le začetne vpise, da bi našla prve Premrle in oblike priimka. Prvi vpisi se začno leta 1657, oblike pa enake kot na Vipavskem, le več jih je v obliki Premrov.

Veseli me, da se bomo ob današnji priložnosti marsikaj pogovorili, pripovedovali o svojih prednikih in drug drugemu pomagali seči čimbolj v preteklost. Vredno je vedeti, kje in kdaj smo pognali korenine, kje je rod najdlje živel ali pa še živi. Razumljivo je, da so življenjske razmere zahtevale, da so se ljudje odseljevali iz rojstnega kraja, služili vojsko in se bojevali v tujih deželah, da so divjale hude bolezni in so v vasi umirali kar zapored. Mnogi so že proti koncu 19. stoletja in v začetku naslednjega izseljevali preko oceana. Zdi se mi, da je ravno pri njih ostalo veliko hrepenenje po domačih krajih. Celo njihovi potomci, povsem brez znanja slovenskega jezika skušajo navezati

stike in iščejo podatke o sorodstvu. To se je pokazalo prav v zadnjih dneh. Emil Premru se je izselil leta 1904 kot trileten otrok s starši v ZDA. Pred tridesetimi leti je v Vrhpolju zaman iskal prednike. Njegov sin Raymond je s hčerkama živel v Londonu. Obe znata samo angleško. Prizadevali sta si priti na naše srečanje. Žal je eni zbolel otrok, druga pa ni dobila prostega letala, ker so praznovali obletnico kronanja angleške kraljice.

Zaradi vseh nas, naj bi mladi Premrlovi rodovi vedeli, od kod izhajajo, radi naj bi se vračali v kraje svojih očetov, pra- in prapradedov, obenem pa dopolnjevali in nadaljevali moja iskanja.

Vsi zbrani Premierli so na srečanju navezali stike, poiskali nove vezi in začeli odkrivati podatke o svojih koreninah. Še posebej prisrčno so se izkazali Premruji iz Dolenjske vasi Gruča, ki so se pripeljali kar z avtobusom in s seboj prinesli veliko dobre volje, posebna darila in dolenjsko pecivo.

Najstarejši Premierli, blizu 90 in več let, so korajžno stopili pred fotografa z litrom

Premmerlovega vina v roki. Kmalu se je razlegalo petje in veselje je ogrelo srca zbranih. Počutili smo se kot ena družina Slovencev, ne glede na to, kje kdo živi. Ni čudno, da je ga. Ester Premru iz Švice povedala, da je ob tej priliki doživela dva čudovita dneva svojega življenja in ob mili slovenski pesmi so se ji orosile oči.

Potomci vrhpoljskih Premmerlov so bili med drugim tudi znani javni delavci, profesorji, duhovniki, književniki, glasbeniki in skladatelji. S svojim delom se je zapisal med pomembne može Andrej Premru, r. leta 1696, ki ga je Cesar Jožef II. leta 1783 imenoval za viteza. Znan je tudi kot pl. Premmerstein. Znani so bili tudi Jožef Premru, profesor in avtor knjige pogovorov v italijanščini, nemščini in slovenščini, Franc Premru, vojni kurat med avstrijsko-bosansko vojno, ki je za svoje delo dobil najvišje vojaško odlikovanje, zlati križ s krono, Stanko Premrl, duhovnik in skladatelj, ki je med drugim uglasbil Prešernovo Zdravljico, Franc Premrl, organist, zborovodja in skladatelj, Franc Premrl, duhovnik, pisatelj, dramatik in prevajalec, Janko Premrl-Vojko, narodni heroj, Vladimir Premru, pisatelj in prevajalec, iz vrhpoljskega rodu pa je tudi arhitekt Edvard Ravnikar.

Zavedati se svojih korenin je prav v tem času, pred vstopom v Evropo, še kako potrebno in dobrodošlo. Zaradi slovenskih rodov smo

narod. Pomembnost rodov so se zavedali tudi Judje, ki so še danes nanje ponosni. Tudi Kristus je izšel iz Davidovega rodu. Zakaj bi se morda komu zdelo čudno, če so se Premmerli malo pomerili in prešteli ter poiskali svoje korenine, ki segajo po vsej Evropi in celo v

Zbor osnovne šole Vrhpolje in obe Petri v vlogi peric

Južno Afriko in Ameriko. Morda bo to naše srečanje vzpodbudilo še druge primorske in slovenske rodove za podobna raziskovanja in srečanja. Za to ni nikoli prepozno, saj se iz preteklosti vedno učimo, po prihodnosti hrepenimo, v sedanosti pa živimo, Ob koncu moram pohvaliti odlične organizatorje Premmerle iz Vrhpolja, ki so poskrbeli za vsa velika in drobna opravila, za lep sprejem in dobro počutje 400 ljudi v Vrhpolju. Ti so se pod večer veselili vračali na svoje domove z željo, da se zopet srečamo, drugič morda na Dolenjskem.

Magda Rodman

*Sreča ni kot lep metulj, ki ga moraš zasledovati.
Sreča je kot senca, ki ti sledi, če ne misliš nanjo.*

Iz ŠGV

Iz Škofijske gimnazije Vipava

Spomladanski del šolskega leta, predvsem konec šolskega leta, je za dijake in profesorje najnapornejši, saj se dokončno oblikuje tisto, kar pride zapisano v letno in maturitetno spričevalo. Kljub temu pa je tudi v tem delu kar nekaj prijetnih in zanimivih dogajanj – tudi za dijake.

Letos so na svoj račun prišli člani mešanega pevskega zbora. Za letoletni trud in prepevanje pri zboru so sredi aprila obiskali Budimpešto za en dan, nazaj grede prespali v Kančevcih in tam tudi naslednji dan prepevali pri maši in si ogledali še Bogojino, Mlin na Muri in Ptujsko goro.

»Šefica« zhora Loredana Sajovic in pevci v Budimpešti in cel zbor v Kančevcih.

Za dijake tretjih letnikov smo v spomladanskem času organizirali v sodelovanju s policijsko postajo iz Ajdovščine preventivno predavanje o varnosti v cestnem prometu. Komandir policijske postaje iz Ajdovščine in odgovorni policist za tukajšnje področje g Krapež sta mladim predstavila delo policije, varnostne razmere v cestnem prometu ter predstavila najpogostejše napake mladih voznikov.

V času (prvi teden junija), ko se četrtni letniki mučijo s pisnim delom mature, imajo nižji letniki pri nas razne dejavnosti v okviru obveznih izbirnih vsebin: knjižnično-informacijska znanja, zdravstvena vzgoja, državlјanska vzgoja, tečaj prve pomoči, tečaj cestnoprometnih predpisov, ekskurzija na Dunaj (prvi letnik).

Precej pa spomladanski del šolskega leta zaznamujejo razna srečanja in udeležba na mnogih tekmovanjih. Najvidnejše uvrstitve na srečanjih in tekmovanjih so v tem letu dosegli:

1. Blaž Čermelj, dijak 3.b je postal državni prvak na državnem tekmovanju iz zgodovine. Tekmovanje je potekalo v Slovenj Gradcu, letos je bilo prvič. Tako je Blaž postal tudi prvi državni prvak v znanju zgodovine.
2. Marina Vidmar, dijakinja 3.b je postala državna prvakinja na državnem tekmovanju iz italijanskega jezika. Marina si je s tem prislužila enomesečni tečaj italijanščine in bivanje v Peruggi. Na istem tekmovanju so še štirje dijaki dosegli zlata priznanja, trije pa srebrna.

3. Jasna Rodman, dijakinja 3.b se je uvrstila v ekipo za kemijsko olimpiado, ki bo letos potekala na Nizozemskem. Jasna se je tako uvrstila med štiri najboljše mlade kemike v Sloveniji. V slovensko štiričlansko ekipo se je Jasna uvrstila kot edina predstavnica tretjega letnika. Ostali trije člani ekipe so maturantje.

Društvo za tuje jezike je v Cankarjevem domu organiziralo podelitev priznanj najboljšim na državnem tekmovanju iz vseh tujih jezikov. Na sliki prejema priznanje Marina Vidmar - državna prvakinja v znanju italijanščine.

4. Urška Ilc in Meta Novak, dijakinji 3.b sta osvojili prvo nagrado (podelijo se tri) z raziskovalno nalogo iz novejšje slovenske zgodovine. Obe imata možnost udeležbe na projektni delavnici v Hamburgu, kjer smo lani že imeli svojo predstavnico.
5. Naša dramska skupina je s predstavo Petra Shafferja: Črna komedija osvojila nagrado za drugo najboljšo predstavo na srečanju mladih odrov goriške pokrajine, Mateja Marinič, dijakinja 3.b pa je osvojila nagrado za najboljšo žensko vlogo.
6. Urška Makovec, dijakinja 4.a je osvojila tretje mesto na državnem tekmovanju iz latinščine. Na istem tekmovanju je Marjeta Babič, dijakinja 4.a osvojila četrto mesto.
7. Uspešni so bili tudi športniki:
- Na posamičnem državnem atletskem prvenstvu je Minka Gortnar, dijakinja 4.b osvojila tretje mesto v teku na 400m. Uspešni pa sta bili tudi obe štafeti – fantovska in dekliška.
 - Že jeseni 2001 so (o tem smo že poročali v 58. št. VG) bili uspešni gorski kolesarji. Ana Tratnik, dijakinja 1.c in Iva Boltar, dijakinja 1.a sta vsaka v svoji kategoriji postali državni prvakinji, Vanja Kovač, dijakinja 3.a pa je osvojila tretje mesto.
 - Že jeseni 2001 so dijaki ŠGV uspešno nastopili tudi na ekipnem državnem atletskem prvenstvu tako s fantovsko, kot z dekliško ekipo.
8. Uspešno so dijaki tekmovali tudi na drugih področjih, kjer so osvojili več srebrnih in bronastih priznanj: državno tekmovanje v matematiki, logiki, fiziki, angleščini, Cankarjevo priznanje, Preglove plakete ...
9. Dijaki so se uspešno udeležili tudi Dijaškega obmejnega srečanja Primorske – DOSP, ki je letos potekalo v Ajdovščini v organizaciji srednje šole Venio Pilon in športnega srečanja katoliških gimnazij, ki je letos potekalo v Želimljem, ter sodelovali pri projektnih nalogah s področja biologije - rastlina leta.

Veliko pa je tudi takšnih udejstvovanj dijakov, kjer se uspeh ne meri z dosežki, pač pa s tem, da se drugim nekaj da, ali pa s tem, da zase pridobijo nekaj lepega, nekaj človečnosti.

Tako so dijaki vse leto hodili v okviru skupne akcije Postani moj prijatelj in dobrega sodelovanja

Naša košarkarska ekipa na športnem srečanju katoliških gimnazij v Želimljem.

Karitas pod naslovom »POPOLDNE NA CESTI«, ki je namenjeno osnovnošolskim otrokom z učnimi in vedenjskimi težavami in se izvaja v domu na Cesti pri Ajdovščini. Sodelovala sta dva dijaka in opravila okrog 70 ur prostovoljnega dela, pet dijakov je sodelovalo pri prostovoljnem socialnem delu, ki poteka pod okriljem Centra za socialno delo iz Ajdovščine. Skupaj so opravili okrog 120 ur prostovoljnega dela.

Konec šolskega leta najboljšim dijakom podelimo pohvale, nagrade in priznanja. Podelitev priznanj je hkrati tudi zaključna kulturna prireditev, ki je zahvala za preteklo šolsko leto, pa tudi počastitev dneva državnosti. Letos je pohvalo prejelo 55 dijakov, nagrado 63, najvišje priznanje pa 20 dijakov. Od Vipavcev so pohvale prejeli: Matija Nabergoj, Jakoba Šraml, Andrej Stegić, Marija Prelec, Meta Makovec, Žiga Vižintin in Anže Premrl. Nagrade pa: Marjeta Babić, Anamarija Poljšak, Jana Puc, Irena Vidrih in Jani Paškvan. Vsem Vipavcem in vsem ostalim prejemnikom pohval, nagrad in priznanj iskrene čestitke.

Spomladanskemu delu šolskega leta pa sledi najlepši del šolskega leta – počitnice. Naj bodo vsem prijetne, vesele in v vsem dobre.

Zbral in uredil Vladimir Anžel, ravnatelj

Iz OŠ

Prispevki članov literarno - novinarskega krožka

Nesreča

Prijateljica Špela me je povabila na rojstni dan. Igrali smo nogomet.

Nekaj časa smo se lepo igrali. Bila sem vratar. Ko sem hotela uloviti žogo, mi je ta priletela v zapestje leve roke. Udarec je bil močan in hudo me je zbolelo. Dali so mi obkladke. Tisti dan se nisem mogla več igrati. Bolelo me je še nekaj dni, zato tudi nisem mogla igrati violine. Mama mi je roko povila v veliko ruto, ki sem jo imela obešeno preko vratu. Roka je mirovala, zato je bolečina kmalu ponehala. Ni mi bilo treba k zdravniku. Sedaj je z roko vse v redu.

Sklenila sem, da moram biti pri igranju nogometa bolj previdna.

Meta Praček, 3.a

Tek med počitnicami

V zadnjem tednu februarja so se začele počitnice. Že drugi dan počitnic sem imela tek v Italiji. Na štartu me je bilo malo strah, ker sem prvič tekla na pet km in pol. Trajalo je kar dolgo časa, dokler nisem zagledala cilja. Ko sem pritekla na cilj, sem bila prva v svoji kategoriji, peta od deklic in 18. od vseh, ki so tekli na pet km in pol. Ker nismo dobili ne medalje ne pokala, sem dobila za nagrado majhen pirh, pršut, lepo ročno uro in pecivo. Potem smo se odpeljali domov. Ko smo prišli v Vipavo in ko sem povedala mami, da sem bila prva v svoji kategoriji, je bila zelo srečna.

Med počitnicami ni bilo treninga, zato sem doma brala Martina Krpana za domače branje.

Sindis Čufer, 3.a

Moje zimske počitnice

Komaj sem čakal, da se bodo začele počitnice. Končno je prišel petek, zadnji dan šole. Popoldne sem pohitel iz šole.

Ko sem prišel domov, sem mami pomagal pripravljati prtljago. Končno je prišla sobota, ko smo odpotovali. Jaz sem večino poti prespal. Zbudil sem se malo pred predorom v Francijo. Razveselil sem se, ko smo zapeljali skozi tako dolg predor, kakršnega še nisem videl. Končno smo prišli v Francijo, v kraj Les Menuires. Po dolgem pričakovanju sem se šel lahko smučat. Vesel sem bil, ker sem se peljal s sedežnicami, vlečnicami in kabinami. Ko smo prišli s smučišča, smo najprej kosili. Potem pa sem odšel s prijateljem Davidom igrati razne igre. Hitro se je iztekel cel teden počitnic. Prišel je petek, ko smo morali pospraviti. Ko smo se zbudili, smo odpotovali domov. Tako so se končale moje najboljše počitnice, ki se jih bom še dolgo spominjal.

Martin Gomizelj, 3.a

Prebita ustnica

Jaz in Matija sva se v prvem ali drugem razredu lovila. Spotaknil sem se v stol, padel ob mizo in se odkotalil na stol. V rob stola sem se zelo zaletel z usti. Učiteljica me je peljala k pomočniku Mozetiču, on pa me je peljal k zdravniku. Tam so mi naredili dva šiva. Dali so mi vato in imel sem brke. Vsi, ki so me videli, so se mi smejali.

Grega Likar, 3.a

Zgodila se je nesreča

Nekega zimskega dne sem se odločil, da grem s svojim prijateljem k njemu domov. Ker sem doma v Vipavi, sva se do Slapa peljala z avtomobilom. Peljala naju je njegova mama. Ko smo prišli na Slap, nama je odprla vrata avtomobila. Izstopil sem in prijel vrata, da bi jih zaprl. Ko sem jih zaprl, mi je stisnilo prst. Takoj zatem sem začutil močno bolečino. Na srečo je bila na dvorišču posoda z mrzlo vodo. Vtaknil sem roko v posodo in bolečina je ponehala. Nekaj časa sva se igrala, nato pa smo odšli nazaj v Vipavo. Pri prihodu domov mi je moja mama dala obliž in rekla, da mi bo verjetno odpadel noht. Nisem ji verjel, vendar je bilo res. Sedaj sem brez nohta, toda raste mi že nov.

Samo Blazetič, 3.a

Nesrečna vožnja z vozičkom

Stari tata mi je doma naredil leseni voziček. Nekega dne sem se vozil po dvorišču. Prišli so še sosedovi otroci. Usedli smo se na voziček. Spustili smo se po klancu. Kolo je odletelo, meni pa stisnilo sredinec na roki. Močno me je bolelo in tekla mi je kri. Mama mi je prst povila in odpeljali smo se k zdravniku. Poslal me je v bolnišnico v Šempeter. Najprej so me poslali slikat prst. Ko smo dobili sliko, smo počakali pred kirurško ambulanto. Ko je prišel zdravnik, je pogledal sliko in moj krvavi prst. Sestra mi je prst razkužila in očistila. Zdravnik mi je dal v prst injekcijo, zato da mi je prst omrtvil. Začel je šivati. Imel sem dva šiva. Sestra mi je prst še povila. Poslali so me še v mavčarno. Naredili so mi longeto. Nato smo šli domov. Vsak dan so mi v ambulanti morali prevezovati prst. Po dveh tednih nisem več potreboval longete. Na prstu mi noht ne bo nikoli več lepo rasel.

Blaž Premrn, 3.a

Moje zimske počitnice

Nestrpno sem pričakovala počitnice. Trajale so deset dni. Bila sem jih zelo vesela. V soboto, ko sem zjutraj vstala, sem zajtrkovala. Potem sem začela pospravljati. Prebrala sem knjigo in se igrala. V nedeljo sem šla k maši. Ko smo prišli domov, smo pojedli in šli pohajat. V ponedeljek sem brala knjige. Pomagala sem mami kuhati kosilo. Igrala sem se in pospravljala. V torek je bilo isto. V sredo, četrtek in petek pa se je mama že odpravljala v London na izlet. V soboto, 2.3.2002 ob osmih se je odpeljala v London. V nedeljo pa sva s tatom odpeljala brata v Novo Gorico k noni. Tam bo ostal do torka zvečer. Veselim se ure, ko bo mama doma. A žalostna sem, ker je bilo zelo hitro konec počitnic.

Mirjam Ferjančič, 3.a

Hoja na Plaz med počitnicami

Med počitnicami sem šel s starši, bratom in z nono na Plaz. Moj brat je bil že žejen, ko smo šli po stopnicah. Dali smo mu piti. Ko smo bili na pol poti, smo srečali bratrance, ki so tudi šli na Plaz. Skupaj smo hodili in klepetali in tekli do Plaza. Hitro smo se utrudili. Počivali smo na kamnih, dokler moja in bratrančeva mama in tata niso prišli do nas. Ko smo se odpočili, sva jaz in bratranec tekla do vrha, ker je bil moj tata že tam. Vsi smo prišli do vrha, samo nona je klepetala s staro teto, ki je hodila zelo počasi. Čez pol ure je prišla do vrha, da nam je povedala, kje so zvončki. Hitro smo jih nabrali, a so med potjo oveneli. Stran smo jih vrgli. Jaz sem jih zakopal in postavil grob. Šli smo domov, bratrance pa so pustili avto na Gradišču. Doma sem bral knjige in se igral.

Grega Likar, 3.a

Bolezen med počitnicami

Med počitnicami sem bila bolna. Takih počitnic še nisem imela. Ležati sem morala v postelji, celo po cel dan. Ko sem bila malo boljša, sem brala knjige, se igrala razne igre s sestro, gledala televizijo. Komaj v četrtek, 28.2.2002 sem šla prvič ven po dveh tednih. V petek, 1.3.2002 je bil navaden dan. V soboto smo šli nakupovat zame smučarsko

opremo. Kupili smo rokavice in palice, ker drugo že imam. V nedeljo pa smo se hoteli iti smučat, a je padal dež. Zato sem bila cele počitnice doma. Moje počitnice so bile kratke in žalostne.

Meta Praček, 3.a

Princesa Ana reši zaklad

Predavnimi časi je v gradu, ki mu danes pravijo Stari grad, živela lepa princesa Ana. Imeli so se zelo lepo.

Nekega dne, ko se je Ana odpravljala spat, je slišala nenavadno vpitje: »Daj mi nazaj! Moje je!« Ani se je streslo srce ob misli, da je v najbližji grajski stolp vdrla stara čarovnica. A radovednost ji ni dala miru. Neznansko jo je zanimalo, kdo straši v grajskem stolpu. Ali je mogoče to zlobni duh Cupros? Le kaj išče ponoči v stolpu? Bi jo rad zapeljal v stolp?

Ana je vstala, si ognila haljo in odšla iz sobe. Hodila je po prstih, saj ni želela, da bi jo kdo videl. Ko je prišla na vrh stolpa, je zaslišala takšno vpitje kot v svoji sobi, le da je bilo veliko tišje.

Neslišno je odprla vrata in notri videla hudobno gospo Serpentino Zvijonko in svojega očeta! Groza! Le kaj bi počel ponoči tu? Očitno mu je čarovnica nekaj ukradla. Le kaj?

Šla je nazaj v posteljo. Tisto noč ni mogla zaspati. Premišljevala je o čarovnici in o tem, kaj namerava. Pri zajtrkuje o tem povprašala očeta, ta pa ji je rekel, da ne ve, o čem govori in da ni nobene čarovnice na njihovem gradu. Ana je vedela, da ji ne bo povedal, kaj se je dogajalo ponoči.

Princesa ni pozabila na čarovnico, saj si je mislila, da ima nekaj za bregom. O tem se je hotela popolnoma prepričati.

Naslednjega dne zvečer, ko so šli že vsi spat, si je oblekla haljo in odšla v grajski stolp. Na vsak korak je pazila, saj ne bi bila prav nič vesela, če bi jo kdo zalotil. Bližala se je vrhu stopnic in vse bolj svetlo je postajalo. Svetloba je prihajala iz priprtih vrat. Pokukala je skozi vrata in videla zlobno Serpentino Zvijonko. V roki je imela čarobno palico in si nekaj mrmrala v brado.

»Ne morem verjeti. Kako mi je uspelo ukrasti ta dragoceni zaklad? Pravijo, da ga je kralj zelo dobro varoval. Joj, koliko denarja!« Ana jo je slišala, kako se je smejala.

Naslednji dan je pri zajtrku povedala očetu, kaj se je ponoči zgodilo, a on je samo zmajal z glavo češ, hčerkica ljuba, saj si samo sanjala. A v resnici je takoj po zajtrku šel pogledat in zaklada ni bilo več. Z grozo je to povedal svoji ženi, ki je poškrletela od groze.

Zvečer je kralj poslal v vsak grajski stolp po deset bojevnikov. Serpentina pa je imela čarobno kroglo, ki ji je kazala prihodnost. Zato je vedela, da jo hoče kralj napasti. Začela se je odpravljati za pot. Ko je že skoraj vse pospravila, je pred sabo zagledala deset bojevnikov. Takrat se je tako prestrašila, da je zbežala.

Tam je pozabila zaklad. Bojevniki so ga našli in ga dali kralju, on pa Ani.

Princesa Ana je rešila zaklad in po tem dogodku se je ljudje spominjajo. Zaklad pa je dobil pa njej tudi ime - Anin zaklad.

Veronika Malik, 3.b

Človeška ribica pripoveduje: Kako sem prišla v Bagatovo klet

Sem človeška ribica in sem dvoživka. Ljudje mi pravijo človeška ribica zato, ker imam kožo takšne barve kot oni.

Nekega dne sem plavala po podzemnem jezeru. Kar naenkrat zaslišim, kako voda dere vse bolj in bolj blizu. Nekam me je odneslo, pa nisem vedela, kam. Znašla sem se sredi neznane kleti. Čez nekaj časa so se vrata kleti odprla. Skoznje je prišel gospod Bagat. Ko me je zagledal, se je

močno začudil. Mar do zdaj še ni videl človeške ribice v živo? Nato je odšel. Čez pol ure se je vrnil. Za njim je hodilo še nekaj radovednih ljudi. Vsi so me začudeno opazovali. Čez nekaj trenutkov sem čutila čarobno moč v sebi. Znala sem govoriti! Rekla sem: »Zakaj pa me vsi tako čudno gledate?!« Sebi sem zdaj znala izpolniti dve želji. Najprej sem si zaželela, da bi vsi odšli, nato pa seveda to, da bi se vrnila v podzemno jezero.

Res sem se vrnila v podzemno jezero in vse se je srečno izteklo.

Veronika Malik, 3.b

Iz CUIO

OBISK MOTORISTOV SEVERNOPRIMORSKE REGIJE

V Centru nenehno skrbimo, da imajo naši učenci zagotovljene optimalne pogoje za učenje in delo, hkrati pa poskrbimo, da je to učenje in usposabljanje raznoliko.

Pouk se odvija v razredu, v dnevni sobi, v kuhinji, telovadnici, na dvorišču, v različnih življenjskih okoljih. ...

Z različnimi interesnimi dejavnostmi pa poskrbimo za njihov prosti čas, ki je namenjen razvedrilu, razvoju osebnosti in učenju za življenje.

Obisk skoraj petdesetih motoristov severnoprimske regije konec aprila sodi v okvir prometne vzgoje, spoznavanja prometnih sredstev, sklepanja prijateljstev z novimi ljudmi in nenazadnje tudi novo izkušnjo. Prijazni fantje in dekleta so razkazovali svoje konjičke, dovolili, da so se učenci nanje povzpeli in si nataknili čelade, najbolj pogumne pa so v spremstvu policije popeljali po Vipavi.

Za vse je bila to prva vožnja s težkim motorjem in težko je opisati navdušenje in hvaležnost otrok, ki so jim ti motoristi namenili svoj prosti čas in z razumevanjem drugačnosti dokazali, da imajo poleg poguma tudi veliko srce....

Zdenka Fučka, ravnateljica

GLASBENI KOMPLET ŠKRATEK VELIKOUHEC

Otroke lastna ustvarjalnost spodbuja k iskanju lepote, raziskovanju samega sebe, doživljanju samopotrjevanja in sreče...

Leta 1998 smo v Centru JPV Vipava prvič predstavili glasbeno ustvarjalnost naših učencev - izdali smo kaseto »Kjer se nasmeje začne«.

Danes, štiri leta kasneje, je oživel škratek Velikouhec - na zgoščenci, v pesmarici, v slikanici. Glasba nam je v pomoč - pri učenju, izražanju, čustvovanju, doživljanju lepega.

Loredana Sajovic, naša učiteljica glasbe, je zapisala:

»Izjemnost glasbe je v tem, da je to tista umetnost, ki nam spregovori prva in nas nagovarja skozi celo življenje - od spočetja do smrti. Ima veliko izvirov. Izbiramo jih in iz njih zajemamo

vsak le toliko, kolikor čuti, zmore, razume, potrebuje. Vsakega spremlja na njemu lasten način. Pri vzgoji otrok ima glasba izjemno vrednost, saj se z njo uresničuje široka paleta vzgojnih in izobraževalnih ciljev. Pri vzgoji naših otrok pa je še toliko bolj pomembna, saj služi kot pomoč

pri njihovem socialnem, intelektualnem, emocionalnem in fizičnem razvoju.

Vsak otrok je lahko ustvarjalec, čeprav njegov glasbeni, likovni ali besedni izraz še ni umetnost.

Tudi naši otroci so doživljali in še doživljajo izkušnjo lastnega umetnostnega ustvarjanja. To so najlepši trenutki za njih in za tiste, ki jih vodijo skozi ustvarjalni proces in jim pri tem pomagajo. To so intimni trenutki, polni ljubezni in zaupanja. V njih se še odprejo,

pokažejo svojo notranjost in izjemnost.«

V trenutkih sreče, zadovoljstva in medsebojnega zaupanja so pri glasbenem pouku in glasbeni terapiji ustvarjali besedila in melodije ter jih, ob spodbujanju in pomoči učiteljice Loredane, zapisovali.

Nastal je cel sklop pesmic - trenutkov, v katerih se zrcali podoba življenja otrok, ki imajo drugačne potrebe, drugačne izkušnje, pa vendar so podobne željam vseh otrok tega sveta: govorijo o domu, družini, prijateljih, o škratkih.

Glasbeno recenzijo je opravil Blaž Rojko in v pesmarico zapisal:

»Tempo življenja nas sili v to, da se ne znamo in ne zmoremo ustavljati ob 'nepomembnih' rečeh, kot so drobne ustvarjalne cvetlice naših otrok. Za zidovi zavodov, kjer živijo in prebivajo 'drugačni' otroci, ki so predvsem potrebni razumevanja, pomoči in spodbud, pa se še najde čas. Vsaka pesem nastane iz nekaterih notranjih čustvenih vzgibov in tudi te niso izjema. V njih se avtorji razgaljajo in nam kažejo svoje želje in čustva. V teh pesmicah je torej mnogo več kot le pesmice. V njih se zrcali življenje, ki nas obdaja, a ga velikokrat gledamo z drugačnim pogledom in nekakšnim usmiljenjem. Sprejmimo jih torej z veseljem, saj so ustvarjene z ljubeznijo.«

Glasbeni komplet Škratek Velikouheec je bil potrjen kot inovacijski projekt pri Zavodu RS za šolstvo. Pesmice je ustvarjala tudi naša učenka Linda Puc, ki rada poje in riše. Našli sta se z učiteljico Tamaro Srebot in se odpravili na skupno potovanje: skozi domišljijo, barve, odseve podob in barv...

Kako je to pot opisala Lindina mentorica Tamara?

»Linda in jaz. Začelo se je najino skupno potovanje. Največkrat po končanem dnevu, ko se poleže vrvež in večerni mrak prebudi ustvarjalnost in domišljijo. Poiskali sva si zavetje intimnega prostora in tam začeli z delom.

Najprej sva izbrali pesmico. Prebrala sem jo enkrat, dvakrat, včasih tudi večkrat. Linda je poslušala. Čutila sem, da razmišlja in išče podobe. Nato je vzela svinčnik in začela s poskusi. Včasih je bilo potrebno več skic, da je našla tisto pravo. Občudovala sem njeno voljo, vztrajnost in delavnost. Ni se naveličala, dokler ni bila zadovoljna. Opazovala sem, kako je skozi delo pridobivala vedno več zaupanja in odločnosti. To je tudi meni olajšalo dvom, kadar sem ji želela kaj predlagati. Vedela je, kaj bo sprejela in česa noče.

Sledilo je risanje na čist papir. Z zbranostjo in odgovornostjo je Linda vzela v roke svinčnik. Želela je narisati tisto najlepše, kar zmore in zna. In končno so prišle na vrsto barve. Odprla sem paleto vodnih barvic, natočila vodo v lončke in... to so bili najbolj čarobni trenutki pri vsaki skici. Lindin nemir in želja po izražanju z barvami so prebudili narisana drevesa, ljudi, hiške, živali, zvezde, sonce, travnike, oblake...«

Likovno je našo pesmarico ocenila Silva Karim, vodja predmetne skupine za likovno vzgojo pri Zavodu RS za šolstvo in zapisala:

»V ilustracijah je Linda uporabljala preproste, elementarne - prostorske odnose.

Oblike so čiste, nemalokrat s svojo preprostostjo spominjajo celo na simbole. Prav zato so tudi tako zelo učinkovite. Čuti se, da je Linda vsako pesmico skrbno prebrala. Še več: vsaka pesmica se je dotaknila njenih najglobljih čutov, nakar so prišle na dan ilustracije v vsej razsežnosti svežih zelenin in turkiznih modrin, med katerimi so v toplih barvah upodobljeni junaki iz pesmic.«

O škratku Velikouhcu smo se pogovarjali in prepevali in se ob tem spomnili našega prvega »civilnika« - fanta, ki je pri nas civilno služil vojsko in ostal naš prijatelj - na Roka Kvaternika, direktorja Založbe Rokus iz Ljubljane. Predstavili smo mu projekt in porodila se je ideja, da bi vse te pesmice povezali v celoto, v zgodbico.

Priznana otroška pesnica in pisateljica Bina Štampe Žmavc je v teh pesmicah našla navdih za čudovito pravljico o škratu Veleuhcu, ki je drugačen od ostalih škratov, a na koncu svojo drugačnost uspe preseči. Knjiga otroke nauči sprejemati in predvsem ceniti drugačnost.

Lindine ilustracije je v slikanici oblikovala Mojca Cerjak.

Založba ROKUS je slikanico izdala, čisti dobiček pa bodo namenili našim otrokom.

Projekt Škratek Velikouhec so pripravile in vodile naše specialne pedagoginje: Loredana Sajovic, Andreja Gantar in Tamara Srebot.

Škratka Velikouhca pa ne bi bilo, če ne bi bilo naših otrok, vseh delavcev Centra, ki so del tega projekta in seveda tistih, ki so v teh pesmicah, ilustracijah in mesecih nastajanja pustili del sebe. Doživljali so ga kot potovanje. Potovanje po korakih, drugega za drugim. Vsak njihov korak je bil pravljichen, čaroben, prav tak je bil večer, ko smo javno predstavili pesmice, zgodbo, zgoščenko. Ob pomoči dijakinj Škofjiske gimnazije Vipava, ki so z lutkami in besedo predstavile stisko škratka Veleuhca in njegovo veselje, ko spozna, da s svojo drugačnostjo lahko razveseljuje.

Pevci in instrumentalni ansambel Centra JPV pa so na koncu povedali:

Kaj želimo?

- želimo si veliko novih in lepih pesmi
- želimo si prijetnega vzdušja in delovnih vaj
- lepih odnosov med nami
- uspešnih nastopov in dosti aplavza
- z glasbo želimo razveseljevati, darovati in presenečati

Zakaj se trudimo?

- da pokažemo, kaj zmoremo
- da lahko nastopamo
- da lepo predstavimo Center
- ker imamo radi glasbo

Ustvarjalci glasbenega kompleta Škratek Velikouhec so uresničili svoje sanje in hotenja in približali življenje in delo Centra JPV vsem, ki jim je drugačnost del pisane mavrice, ki ji pravimo življenje.

Zdenka Fučka, ravnateljica

25. APRILA SMO SE PREDSTAVILI Z ZGOŠČENKO ŠKRATEK VELIKOUHEC

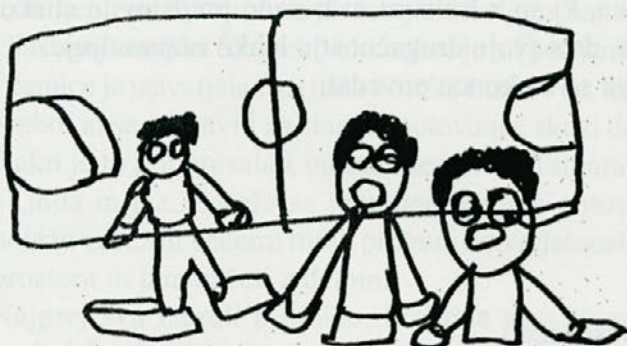
Bilo je tako lepo, da verjetno marsikdo od nastopajočih ne bo pozabil na ta dogodek. Meni bo ostal v lepem spominu. Posebno sem bil srčen, da je bila tam tudi moja mama. Predstavitve je bila v Škofijski gimnaziji tu v Vipavi. Zbralo se je veliko ljudi. Poleg naše zgoščenke je bila ta dan predstavljena še zbirka našega gojenca Mitja K. Njegove risbe so zelo zanimive, saj povedo vse to, kar sam z besedo ne more povedati. Ta dan je bil res nekaj posebnega. Tak dan se ne more zgoditi kar tako. Za tak projekt, ki smo ga pripravili skupaj z našo gospo Loredano, ki nas poučuje glasbo, je potrebno veliko dela in potrpljenja. Tu so pesmi, ki smo jih ob njenem vodenju sami napisali. V projektu z naslovom Škratek Velikouhec je bilo vključenih veliko ljudi. Vsak po svoje so tudi oni prispevali, da je ta zgoščenka nastala. Zato gre tudi njim velika zahvala. Na koncu so nas vsi pohvalili in rekli, da smo čudovit zbor. Ponosen sem, da smo ustvarili nekaj lepega tudi za druge. Vsem tistim, ki so kupili ali dobili našo zgoščenko želim, da bi ob naši glasbi in pesmi resnično uživali.

Miran Jordanovski
literarno-novinarski krožek

MITJEV IZVIRČEK 2

Pred dobrimi štirimi leti je izšel MITJEV IZVIRČEK - izbor risbic našega gojenca Mitja Krečiča - fantiča, ki je vznihčen in vesel, kadar se mu zgodijo stvari, ki se ga dotaknejo. Mitja takrat nerad izgovarja besede, rad pa nariše risbo. Tako poustvarja svoje doživljanje stvarnosti iz preteklosti in sedanjosti.

Zdaj je Mitja odrasel fant in še vedno riše. Nabralo se je veliko risb in štirideset smo jih izbrali in izdali MITJEV IZVIRČEK 2.

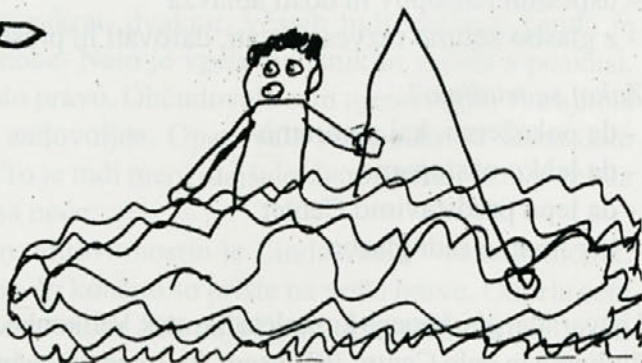

Igrajo nogomet

Ko nam z risbo odstira svoja notranja popotovanja, nas hkrati uči, da je dojemanje stvarnosti lahko drugačno kot pričakujemo mi. Uči nas gledati s srcem in ne le zgolj z razumom...

Zdenka Fučka, ravnateljica

Velikokrat tisti, ki živimo z njim, le slutimo, kaj vse skriva v sebi. Ob vsakem risanju vsi ob njem s pričakovanjem zremo v list, saj nas vedno preseneča s svojo izvirnostjo. Takrat se čudimo in vedno znova spoznavamo, da je notranje bogat s čustvi in doživetji.

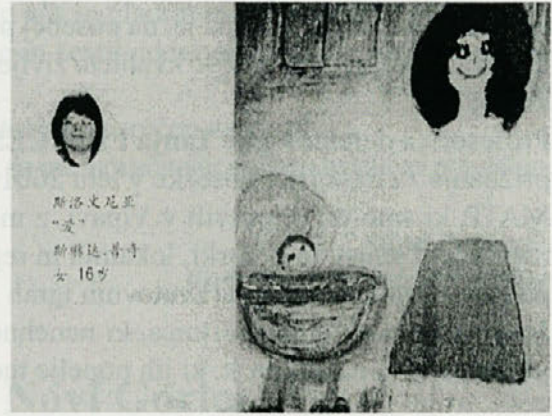

Mitja lovi ribe

MEDALJE ZA LIKOVNE IZDELKE

Naslovnica kataloga nagrajenih del

Linda Puc in njena slika, za katero je dobila zlato medaljo

Člani našega likovnega krožka, katerega mentorica je specialna pedagoginja Marjetka Schlegel, so že v jeseni 2001 poslali svoja likovna dela na nagradni natečaj v Sečuan na Kitajsko. Zdaj, konec marca, pa smo prejeli obvestilo, da so kar trije naši učenci dobili medalje za svoja dela:

- **Linda Puc** zlato medaljo - njeno delo je tudi objavljeno v zborniku vseh nagrajenih del,
- **Andreja Simončič** - srebrno medaljo in
- **Branka Filipčič** - bronasto medaljo

Veselimo se njihovega uspeha.

Zdenka Fučka, ravnateljica

Dobila sem odličje

K likovnemu krožku hodim že od četrtega razreda dalje. Rada hodim tja, saj z veseljem slikam in rišem.

Najbolj srečna sem bila takrat, ko smo slikali vsak svoj dom.

Učenci našega krožka veliko sodelujemo na raznih natečajih. Tako sem prejela že več nagrad, in to lepih knjig. Vse hranim doma.

Prejšnji teden pa smo bili vsi prijetno presenečeni. Konec lanskega leta smo poslali na natečaj naše risbe na daljno Kitajsko. Na to smo že skoraj pozabili.

In glej, prejšnji teden pride pismonoša in prinese posebno pošto in z njo odličja za naše risbe. Jaz sem dobila bronasto odličje.

Včeraj sem šla skozi avlo in na panoju opazila čudne liste s čudnimi črkami in vse napisano v angleškem jeziku. Samo svoje ime sem znala prebrati. Bila sem zelo vesela. Šla sem k svoji učiteljici Ivici in ji pokazala, kaj je novega na panoju v avli. Gospa Ivica mi je čestitala in rekla: »Bravo, Branka!«

To priznanje mi veliko pomeni. Mogoče več, kot vsa druga doslej.

Škoda, da je Kitajska tako daleč. Kako rada bi šla tja po svojo nagrado. Obenem pa bi videla še to čudovito deželo.

To odličje s Kitajske bom še bolj skrbno spravila in ohranila za spomin na šolo in čas v Vipavi.

*Branka Filipčič,
literarno-novinarski krožek*

NAGRAJENCI LETOŠNJEGA ŠOLSKEGA LETA

Za nami je še eno uspešno šolsko leto, ko so naši učenci in njihovi mentorji dobili celo vrsto nagrad in priznanj. Prav pa je, da posebej predstavimo tiste, ki so dobili za svoje strokovno delo in prizadevanja za čim boljše kvaliteto življenja otrok s posebnimi potrebami, republiška priznanja.

To so:

Profesorica defektologije **Tanja PRINCES**, ki ji je Zveza za šport invalidov Slovenije podelila priznanje za trenerske dosežke v letu 2001. Bila je pobudnica in organizatorica 1. državnih iger MATP, ki smo jih pripravili v Vipavi, z mladimi športniki se je udeležila državnega turnirja v namiznem tenisu in košarki, lokalnih in regijskih iger v atletiki, z enim izmed naših smučarjev pa sta osvojila medalje na svetovnih igrah Specialne Olimpiade v Anchorangu.

Je zavzeta in aktivna športnica, ki nenehno išče nove poti in možnosti za aktivno preživljanje prostega časa naših otrok, ki jih popelje tudi v fitness in za nagrado na adrenalinski poligon.

Medicinska sestra **Marinka TROŠT** je dobila Znak priznanja društva medicinskih sester severno primorske regije in Zlati znak 2002, ki ji ga je podelila zbornica zdravstvene nege Slovenije in Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

V Centru je zaposlena že več kot petindvajset let in otroci, ki se zaradi različnih motenj usposablajo pri nas, so našli posebno mesto v njenem srcu. Zna sem ji približati s prijazno besedo in toplim nasmehom. Prisluhne jim, kadar spregovorijo o svojih težavah. Zaveda se, da jo otroci potrebujejo kot medicinsko sestro, pa tudi kot prijateljico in zaupnico.

Društvo defektologov Slovenije, logo sekcija, pa je naši logopedinji, profesorici **Katji BUCIK** podelilo priznanje za pomembne prispevek k razvoju organizacije ter defektološke teorije in prakse. Izkušnje in uspehe svojega dela je predstavila v strokovnih člankih, na seminarjih, strokovnih srečanjih in mednarodnih kongresih. Posebnost in bogastvo njenega dela je vključevanje ritmično plesnih elementov v delo z otroki in mladostniki. Njene izkušnje in občudovanja vredni uspehi dokazujejo, da občutenje lastnega telesa odpira otroku nov svet izražanja in komunikacije. S svojim odnosom do otrok in sodelavcev ustvarja prijetno in čustveno razgibano ozračje.

Vsem iskreno čestitamo!

Zdenka Fučka, ravnateljica

Športnik sem

Ko sem hodil v prvi razred, sem bil precej nemiren učenec. Toda kaj kmalu so me znali zaposliti tako, da sem pozabil na svoje vragolije. Učiteljici sta hitro ugotovili, da imam rad šport, zlasti smučanje. Dovolili sta mi spremljati pomembne tekme. V poseben zvezek sem lepil fotografije raznih športnikov in si ogledoval razne revije o športu.

Ko sem se naučil pisati, sem pisal Juretu Koširju in Urški Hrovat. Vesel sem bil, ko sta mi odpisala.

Ko sem hodil v tretji razred, nas je osebno obiskala naša dobra smučarka Špela Pretnar.

Potem, ko sem malo odrasel, so tudi mene vključili v Šolsko športno društvo. Kmalu po treningih sem začel tekmovati. Tekmovanje pa ni tako enostavno kot trening. Prinese ti srečo, veselje pa tudi žalost in jezo.

Kadar dobim medaljo, sem tako srečen, da bi skočil pod strop. Ko pa medalje ni, držim glavo dol, zamišljen in žalosten gledam v tla. Na koncu pa si rečem: »Drugič več sreče. Upam!«

Tekmovanje pa niso samo medalje. To je tudi druženje z učenci drugih šol. Tako spoznaš in dobiš nove prijatelje. Pa tudi veliko novih krajev spoznaš.

Šport je po mojem mnenju nekaj dobrega, zdravega in zanimivega. Medalj imam pa toliko, da sedaj ne znam napisati števila. Jih bom preštel. Ko se vrnemo s tekmovanj v Center, nas vsi čakajo. Prvo vprašanje je: »Ali ste dobili medalje?« Ko povemo da, so vsi veseli, ploskajo, skačejo okrog nas in gladijo naše medalje. Meni to kar ugaja in se dobro počutim, ko me hvalijo in čestitajo ter občudujejo mojo medaljo, posebno, kadar je zlata. V postelji zvečer še razmišljam o tekmi, potem pa utrujen in srečen zaspim. Drugi dan je spet šola. Vsi sošolci mi čestitajo. Všeč mi je, da me tudi učiteljica in ostali delavci pohvalijo.

Stipe Petrovič,
literarno-novinarski krožek

Na tekmovanju v Novi Gorici

Poleg petja imam rada še šport. Prejšnji teden smo bili športniki našega Centra na tekmovanju v Novi Gorici. Tekmovala sem v metanju žoge v cilj. Zadela sem en koš. Čeprav samo enega, sem bila vseeno vesela. Bo pa mogoče drugič več sreče. Bomo videli. Po tekmovanju je bil ples. Plešem pa zelo rada. Plesu je sledilo še kosilo, potem pa nazaj v Center. Bilo je lepo. Sedaj bom čakala naslednje tekmovanje in seveda pridno vadila.

Andreja Simončič

Sladkorno bolezen imam

Gotovo je to bolezen naše družine. Sladkorno bolezen je imela že naša babica. Pri petindvajsetih so jo odkrili tudi moji mami. Rodila je mene in sestro. Ves čas jo je zelo skrbelo, kako bo z nama. Ko sva odraščali, so nama večkrat pregledovali kri. Na srečo je bilo kar dolgo dobro. Zdaj, pri osemnajstih, so to bolezen odkrili tudi meni. To žalostno novico mi je prva povedala moja mama. Bilo je hudo spoznanje. Rekla sem ji: »Saj ne morem verjeti, da je res. Še to mi manjka. Ali ni dovolj, da sem na invalidskem vozičku?« Mama je zelo zaskrbljena, pa vseeno nič ne pomaga. Mislim, da je treba začeti živeti tako, kot živijo ljudje s to boleznijo. Na začetku mi je bilo malo težko spremeniti način prehranjevanja. Počasi se privajam in sčasoma se bom verjetno privadila na vse to in živela s to boleznijo naprej. Vsega tega, kar doživljam, pa vendarle nikomur ne želim.

Andreja Golob

Bila sem na maturantskem plesu

Sedemnajstega maja je imela moja sestra Urša maturantski ples. Povabila je starše in seveda tudi mene. Njenega povabila sem se zelo razveselila in komaj pričakala ta dan. Do takrat nisem bila še na nobenem maturantskem plesu. Vem samo to, kako je na valeti, ki sem jo imela po končanem osmem razredu.

Maturantski ples je nekaj čisto drugega. To je za vsakogar nepozabno doživetje. Je nekaj posebnega, svečanega in samo enkrat v življenju.

Jaz svojega maturantskega plesa žal ne bom doživela. Še sreča, da sem šla na njen ples.

Tudi sestra je težko pričakala ta dan. Ko pa se je vse izteklo, je bila vesela in zadovoljna. S svojimi sošolci se je morala kar veliko pripravljati na ta ples.

*Andreja Golob,
literarno-novinarski krožek*

Moja super prijateljica Jana

Imam veliko prijateljic. Toda za Jano lahko rečem, da je super prijateljica.

Kot invalid se srečujem z veliko težavami. Mlada sem in rada bi šla marsikam, a ne morem.

Včasih sem prav slabe volje zaradi tega. Potem je še ta moja bolezen, ki me tudi ovira.

Vse pa vendarle ni tako slabo. Na srečo imam dobro prijateljico Jano. To je dvajsetletno dekle z dobrim srcem in prijazno besedo. Ona ima brata invalida in zato ve, kaj pomeni biti vedno in povsod odvisen od drugih in za veliko reči prikrajšan.

Veliko se pogovarjava in si tudi zaupava. Po vsakem pogovoru z njo, se sprostim in dobim voljo do življenja. Tako spoznam, da nisem osamljena, da me ima še marsikdo rad in me razume.

Lepo je, da nekomu lahko zaupaš, da te je pripravljen poslušati in pomagati.

Brez Jane bi se sedaj počutila zelo osamljeno.

Kakšno naključje. Jana je sošolka moje sestre in prav ta Jana je moja najboljša prijateljica.

Rada jo imam in je ne želim izgubiti. Lepo je imeti dobro prijateljico.

*Andreja Golob,
literarno-novinarski krožek*

Nepričakovani izlet v Grčijo

Naša plesna skupina ima ime VRTILJAK.

Ta skupina pleše drugačne plese kot zdravi ljudje. Toda kljub temu plešemo in se vrtimo v ritmu glasbe. Seveda je vse prirejeno in prilagojeno gibanju na invalidskem vozičku.

Velikokrat smo že nastopali. Bili smo vedno opazni in seveda pohvaljeni. In če si dober, za to kmalu izvedo daleč naokrog. Dober glas je segel tako tudi do predsednice grškega združenja za CP (cerebralno paralizo). Dobili smo povabilo za Grčijo in se mu z veseljem odzvali.

Iz Centra v Vipavi do letališča Marco Polo v Italiji nas je peljal naš voznik kombibusa gospod Tomaž. Tam smo počakali letalo, ki nas je odpeljalo v Atene. Seveda so pred poletom s pregledi poskrbeli za varnost potnikov. Mene so kar natančno pregledali.

V Atenah smo imeli na voljo dve vozili, s katerimi smo se tri dni vozili sem in tja in si ogledovali zanimivosti njihove preteklosti. Mene so navdušili stari kipci izdelani ročno. Najlepši muzej je bil zame v Agori. To je del Aten pod Akropolo.

Prišla je sreda in odpeljali smo se v Vari. To je mesto, kjer je Center grškega združenja za CP. Četrtek je bil pa kar naporen dan. Delavnice so se kar vrstile ena za drugo – plesna, glasbena, multimedia, dramska in likovna.

V petek je bilo boljše, saj smo se lahko odločili samo za eno delavnico. Mi smo ostali kar v plesni. Tu smo prikazovali in izražali ples z rokami in nogami kar na vozičku pa tudi na tleh. Delali smo po mitološki zgodbi, kako je nastal svet. Zvečer smo se predstavili s plesi, ki smo se jih učili v Vipavi.

Sobota – zopet smo imeli delavnico. Zvečer pa končno prosta zabava s plesom. Joj, kako sem užival ob igranju na bobne.

Nedelja ni bila dan počitka. Pokazali smo, kaj smo se v teh dneh naučili v delavnicah.

Poleg delavnic smo imeli še en izlet v Sounion. Tam smo si ogledali tempelj le od daleč, ovira so bile stopnice.

V ponedeljek zjutraj pa domov v Vipavo.

Ko smo se vrnilo, smo morali vsem pripovedovati, kako je bilo.

Če me danes vprašate, kako je bilo v Grčiji, bi rekel, da zelo lepo. Še bi šel tja.

Ja, pa še to moram povedati, da sem dobil tam novega prijatelja. Doma je na Portugalskem.

Povabil me je k sebi domov. Jaz bi kar šel tja.

*Miran Jordanovski,
literarno-novinarski krožek*

Rada bi bila

Še vedno hodim v šolo. Sedaj se še učim. Rada in lepo pojem, se pogovarjam, plešem, nastopam na proslavah in še in še... Tudi ročna dela delam z veseljem.

Večkrat pa že razmišljam, kaj bom, ko bom velika.

Rada bi bila šivilja. To bo verjetno bolj težko zaradi tega, ker z desno roko ne morem veliko delati. No, malo si že z njo pomagam, da dvignem krožnik ali prinesem skodelico k ustom. Za šivanje pa je potrebno imeti spretni in uporabni obe roki.

Bomo videli, kaj bo prinesel čas.

Andreja Simončič

Moja najljubša učiteljica - gospa Loredana

Gospa Loredana me poučuje glasbo že od prvega razreda dalje. Rada jo imam in je moja najljubša učiteljica.

Uči me igrati klavir in flavto. Na flavto zaigram kar nekaj pesmic, saj mi je za to pripravila posebne note.

Poleg glasbe me uči še mnogo drugih reči. Moja hoja je bila zelo »glasna«. Ona me je začela vzpodbujati, naj hodim počasi in potihno kot miška.

Dogovorili sva se tudi za pet pravil, katera pa žal bolj malo upoštevam.

Imam še eno razvado, ki pa vsem ljudem ne ugaja. Rada se stiskam k ljudem. Zaradi tega me je gospa Loredana prav posebej "vzela v roke", da bi to razvado odpravili. Le delno sva uspeli. Joj, ko je pa tako lepo, ko se h komu stisnem! Najraje se stisnem k svoji mami in seveda h gospe Loredani.

Andreja Simončič

Moji učiteljici

Imam dve dobri in prijazni učiteljici. To sta gospe Alenka in Duška.

V šolo rada hodim in se z veseljem učim. Prav zdaj se učimo o človeku. Učiteljici Alenka in Duška nam vse lepo povesta in razložita, tako da se vsi kar največ naučimo.

Jaz imam najraje naravo in mislim, da tu najbolje razumem, za kaj gre.

Poleg učenja delamo še razna ročna dela, beremo, včasih pa gremo tudi na sprehod.

Prav zato mi je v šoli res lepo in jo rada obiskujem. Mislim, da so tudi moji sošolci enakih misli.

Andreja Simončič

Iz Otroškega vrtca

KDO PRELAGA GRADNJO VRTCA V VIPAVI?

Stavba, v kateri deluje vipavski vrtec, je neprimerna. Lokacija je neustrezna, saj nima zunanjih površin in tudi jih ni mogoče urediti. Na eni strani jo omejuje cesta, na drugi dovozno dvorišče, pod katerim poteka celotna komunalna infrastruktura (kanalizacijske cevi, vodovod, napeljava za centralno ogrevanje).

Stavba, ki je nekoč služila med drugim tudi postaji Ljudske milice z zapornimi celicami v pritličju, prav gotovo ne ustreza prostorskim zahtevam sodobne predšolske vzgoje. Igralnice, razen ene, so premajhne. V njih ni mogoče izvajati dejavnosti, kot jo zahteva nov strokovni program.

Mnogo sredstev je bilo vloženi v šolske prostore zaradi prehoda na devetletno šolo. A tudi za vrtec je bil sprejet nov strokovni program, ki se je začel izvajati v šolskem letu 2001/2002 in zahteva drugačne strokovne pristope, velik poudarek daje prostorski ureditvi. Vsakemu otroku bi morali zagotoviti 3 m² notranje igralne površine.

Število vključenih otrok v vrtec v občini Vipava in Ajdovščina narašča. V letošnjem letu bo v programe predšolske vzgoje v občini Vipava vključenih 210 otrok. Seveda vsi otroci ne bodo obiskovali vrtca v Vipavi, od tega bo 45 otrok vključenih v vrtec v Podnanosu. Programe priprave na šolo moramo že vrsto let izvajati v prostorih osnovne šole, nekaj otrok bo še vedno obiskovalo vrtec v Ajdovščini in 26 otrok bo vključenih v vrtec v Vipavi.

Z uvedbo devetletne šole v šolskem letu 2003/2004 se bo število otrok v vrtcih v prvem letu zagotovo zmanjšalo. Toda trend naraščanja števila vključenih otrok, zlasti najmlajših kaže, da se potrebe staršev po predšolski vzgoji večajo. Doba zaposlenosti staršev se daljša, način življenja se na podeželju spreminja. Tudi starši, ki so doma, v vse večjem številu vključujejo svoje otroke v krajše programe, zlasti poldnevne. Procent otrok v vrtcih se v vseh okoljih veča.

V letu 1992 se je vrtec prijavil na javni natečaj za pridobitev prostorov v južni vojašnici, ki ga je razpisala skupščina občine Ajdovščina. Vloga je bila pozitivno rešena. V ta namen je bila rezervirana ena izmed zapuščenih stavb. Gradnja vrtca naj bi potekala prostorsko in funkcionalno povezano z osnovno šolo. Program za izgradnjo vrtca v Vipavi je občina Ajdovščina uvrstila kot prioriteto.

Z oblikovanjem novih občin v letu 1994 se je vrstni red programov gradenj spremenil. Novonastala občina Vipava je prednost dala adaptaciji osnovne šole.

V letu 1995 je bil izdelan nov investicijski program za obdobje 1995/1999, v terminkem planu je bila gradnja vrtca predvidena v letu 1998, zaključena naj bi bila v letu 1999.

Ker je tudi ta plan padel v vodo, so občinski možje v letu 1999 oblikovali novega. Gradnjo vrtca so uvrstili v leto 2004.

Razvoj in financiranje predšolske vzgoje v celoti spada v pristojnost občine, celo več, to naj bi bila njena primarna naloga. Menim, da se zrelost in odgovornost občinskih svetov in vodstva

kaže v sposobnosti presojanja odločitev, v ločevanju bolj pomembnih stvari od manj pomembnih, v oblikovanju vizije razvoja občine, ki bo razvoj zagotavljala večini občanov. Potrpljenje staršev popušča. Sprašujemo se, ali je res samo metoda izsiljevanja, groženj, lobiranja, uspešna. Prav, potem vemo za pot.

Meri Uršič, ravnateljica

* * *

20 LET CENTRA VDC AJDOVŠČINA

Letos praznujemo 20-letnico Varstveno delovnega centra Ajdovščina. Ob pogledu na prehojeno pot smo lahko upravičeno zadovoljni.

To smo mi!

Preteklo je nekaj težkih let, ko so bili pogoji dela komaj znosni.

Z odhodom JLA se je pokazala možnost za pridobitev novih prostorov za delavnice z obnovitvijo stare pritlične stavbe v sklopu vojašnic. V letu 1994 je bila stavba obnovljena in odtlej dobro služi svojemu namenu.

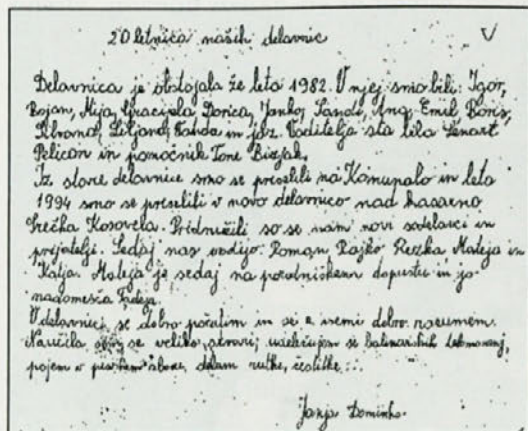
V zadnjih letih se je več kot podvojilo število varovancev. Podvojilo se je tudi število strokovnih delavcev, ki skrbijo zanje. Odstopnih del je veliko, tako da komajda zmorejo pokriti vse zahteve, ki jih pred njih

V začetku osemdesetih let, točneje 16. februarja 1982 smo se veselili odprtja prvih delavnic za razvojno motene v Ajdovščini. To je bila tedaj velika pridobitev zanje, kot tudi za njihove starše, ki so dotlej sami skrbeli za svoje odrasle »otroke«. Število varovancev je bilo majhno. Odstopna, primerna dela zanje so se težko dobila, vendar je bilo zadovoljstvo med varovanci in starši veliko.

Delavnice so se kasneje začasno preselile v veliko manjše prostore, ker je bil prostor, kjer so se nahajale, namenjen za rušenje.

Priprava na praznovanje rojstnega dne - slavljenču pečem pecivo

postavljajo naročniki del.

35 odraslih oseb, ki ne zmore vključitve v normalno delo in ne more povsem samostojnega življenja je tu dobilo kraj za delo, druženje in zabavo. Tu je mesto, kjer lahko varovanci zadovoljijo številne potrebe, ki jih imajo, kot vsi ljudje: potrebo po varnosti, ustvarjanju, samopotrjevanju, druženju itd. Z veseljem ugotavljamo, da varovanci radi prihajajo na delo, da se tu dobro počutijo. Ugotavljamo tudi, da se je Varstveno delovni

Balinanje - naša paradna disciplina

center Ajdovščina, kot so se delavnice kasneje preimenovali, lepo vključil v življenje kraja. Varovancem in delavcem Varstveno delovnega centra Ajdovščina želim še naprej veliko delovnih uspehov in prijetnega počutja.

*Antonija Škvarč, univ. dipl. psih.,
direktorica CSD*

Iz društev

SREČANJE KRVODAJALCEV

Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina je v nedeljo, 9. junija 2002 kljub slabim vremenskim napovedim izpeljalo srečanje krvodajalcev pri Lovskem domu Nanos na Nanosu.

Številne prireditve so bile ta dan odpovedane, mi pa se grozečega slabega vremena nismo ustrašili. To, da smo vztrajali, je pravzaprav simbolno dejanje, tako kot je dajanje krvi neodvisno od političnih, gospodarskih ali kakšnih drugih razmer. Že velikokrat so krvodajalci pokazali, da se ne ustrašijo še tako slabega vremena.

Letošnje srečanje je bilo organizirano nekoliko drugače kot prejšnja leta. Izvedli smo ga v naravi. Krvodajalce smo povabili, da se na Nanos

odpravijo kar peš. Štartali so iz različnih smeri, nekateri iz Podnanosa, drugi s podkrajске smeri, večina pa z Gradišča pri Vipavi. Tu so se nam pridružili tudi krvodajalci iz Sovodenj ob Soči iz Italije. Suho vreme pa ni dolgo zdržalo, tako da so pohodniki prišli na cilj mokri.

Seveda smo srečanje izkoristili za podelitev plaket jubilentom. Podelili smo 72 plaket za jubilejne odvzeme od 30-krat dalje. Kar 6 krvodajalcev je prejelo plaketo za 50-krat darovano kri. Najvišje letošnje priznanje pa je prejel Valentin Bratina iz Podrage za 70-krat darovano kri. Kulturni program sta razživela Blaž Batagelj, harmonikaš iz Kamenj in kvintet Ventus iz Vipave. Njihovo igranje in petje je kaj hitro pritegnilo vse prisotne. Kljub dežju, ki je ves čas spremljal naše srečanje, je na Nanos prišlo preko 120 krvodajalcev. Bili so zadovoljni, zato smo prepričani, da bomo podobna srečanja še organizirali.

Kljub prilagajanju evropskim standardom tudi na področju krvodajalstva, ki pa ni v prid krvodajalcem, vidimo, da so še vedno nesebični ljudje, ki nam dajejo nekaj neprecenljivega, svojo kri. Čeprav se morda niti ne zavedajo svoje pomembnosti. So pa tudi ljudje, ki se pomembnosti krvodajalstva zavejo šele takrat, ko so sami ali kdo od bližnjih odvisni od teh drobnih humanih dejanj neznanega človeka.

Maša Jež, sekretarka OZ RK Ajdovščina

GASILSKO DRUŠTVO VIPAVA

Za nas gasilce še vedno velja gasilski pozdrav "NA POMOČ", kar pomeni, pripravljeni smo priskočiti na pomoč ljudem v stiski. Ostajamo zvesti poslanstvu gasilstva, da rešujemo človeka, ko se ta znajde v podivjanem vrtincu elementov in pojavov, kot so: ogenj, voda, potres...

V času, ko se širi miselnost, kaj me brigajo drugi, odkrivamo smisel trdne povezave med nami, ki je namenjena drugim.

Tovarištvo in pomoč sta odliki naše organizacije, ki se vselej odloči za človeka.

Ogenj na strehi sosedu ni nikoli privatna zadeva. Ta zavest je rodila gasilska društva v naši zgodovini.

Vipavski gasilci praznujemo letos 125 let dolgo pot bolj ali manj uspešnega delovanja. Koliko ljudi in premoženja so rešili, koliko ljudi je društvo oplemenitilo, jih napravilo humane, koliko prostovoljnih ur je bilo vloženi, tako pri posredovanju pri raznih nesrečah, pri strokovnem usposabljanju, pri gradnji gasilskega doma, pri redarstvu? Še bi lahko našteval dela, ki jih gasilci prostovoljno opravljamo, zadovoljni smo s prehojeno potjo in ponosni na svoje predhodnike.

Letos pa smo vipavski gasilci posebno veseli, saj smo v letu, ko društvo praznuje svojo 125-letnico obstoja, bogatejši za novo

vozilo, ki že služi svojemu namenu, tako za prevoz vode, kakor tudi za gašenje.

Vozilo, katerega vrednost je 31,5 mio SIT, je izdelano na podvozju HBctros 1831K, s kabino za posadko treh gasilcev. Vozilo razpolaga z rezervoarjem kapacitete 7500 litrov, kombinirano gasilsko črpalko, dvema visokotlačnima hitronapadalnima navijakoma, vodnim monitorjem, stolpom za razsvetlavo, polivalno napravo in drugim orodjem in opremo, namenjeno gašenju vseh vrst požarov. Tako lahko pomagamo ljudem ne samo v kraju samem, ampak na celotnem območju občine Vipava in po potrebi tudi drugod.

Na praznik Sv. Florjana, zavetnika gasilcev, je gospod župan našemu poveljniku izročil ključne vozila, gospod dekan pa je vozilo blagoslovil. Ko smo dobili novo vozilo in tako posodobili vozni park, smo uresničili sanje o sodobni in prepotrebni gasilski opremi.

Želimo si, da bi družba znala ceniti naše napore in ne bi gasilcev poznala samo takrat, ko nas potrebuje. Prav tako si želimo, da gasilci ne bi podlegli interesom, ki nas ločujejo, ampak bi stremeli k enotnosti in negovali gasilsko tradicijo humane pomoči ljudem. Ob tej priliki pa je treba pohvaliti vztrajnost in požrtvovalnost vodstva društva, dobro voljo gospoda župana mag. Ivana Princesa, dr.vet.med., delavcev občinske uprave, občinskih svetnikov.

Zahvaljujemo se tudi upravi RS za zaščito in reševanje, vodstvu Gasilske zveze Zgornje Vipavske doline, Krajevni skupnosti Vipava, Zavarovalnici "TRIGLAV", Novi kreditni banki Maribor, Hranilno kreditni službi Vipava in vsem, ki ste nam kakor koli pomagali. Hvala tudi podjetju WEBO d.o.o. iz Ljubljane in izdelovalcu nadgradnje BMD Inženiring iz Ilirske Bistrice.

V razgibani zgodovini našega društva se je zvrstilo veliko ljudi, mladih in starejših, moških in žensk, zato tudi danes vabimo mlade in starejše, pridružite se nam in videli boste, kako pestro in koristno je delo v našem društvu.

Vipavski ljudski pesnik Janez Krhne je v prvi polovici prejšnjega stoletja napisal v pesmi Gasilcem tudi to kitico, ki za nas velja še danes:

*Za trud in delo svoje,
ne rabi povračil,
da bližnjemu je bolje,
zato se je boril.*

Ludvik Curk

LETO 2002 — MEDNARODNO LETO GORA

Gora, ti poznaš pravljico tisočletja, tvoje čelo so orali plazovi in strele so zabadale vanj svoja kopja. Zakaj nas privlači tvoja neprivlačnost? Zakaj si želimo premagati tvojo nepremagljivost? Zakaj v tvojih brezdušnih gmotah iščemo svojo dušo?

Organizacija združenih narodov je na predlog Kirgizistana razglasila leto 2002 za Mednarodno leto gora. Glavni cilji Mednarodnega leta gora so: oblikovanje zavesti in posredovanje znanja o gorskih ekosistemih, njihovi dinamiki in delovanju, spoznavanje in ohranjanje bogate kulturne in naravne dediščine gorskih območij, opredelitev pomena gorskih naravnih virov za kakovostno življenje svetovnega prebivalstva danes in v

prihodnje ter vzpodbujanje njihovega aktivnega varovanja in zaščite. Splet vseh teh ciljev bi lahko označili kot program trajnostnega razvoja gorskih območij. Gre za razvoj, ki zadovoljuje potrebe ljudi, ne da bi pri tem ogrožal vire, od katerih je odvisen razvoj prihodnjih rodov.

Gorska območja so pomemben vir pitne vode, obnovljivih virov energije, rudnin, gozda in kmetijskih pridelkov. So del občutljivega planetarnega ekosistema, območje neprecenljive biološke raznovrstnosti in osupljivih prilagoditev na zahtevne razmere ter življenjski prostor ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Gorska območja so bila skozi zgodovino zaznamovana s slabo prometno prehodnostjo in obmejnostjo, saj po gorah pogosto potekajo jezikovne, kulturne, narodnostne in državne meje. Ta območja so se ohranila kot starodavna žarišča bogate kulturne dediščine domačega prebivalstva. V zadnjih desetletjih pa so gorske pokrajine postale turistično in rekreacijsko območje, ki ga vsako leto obiščejo milijoni ljudi.

Tudi v planinskih organizacijah je pobuda OZN naletela na ugoden odmev. Planinstvo, ki vključuje alpinizem, turno smučanje, športno plezanje, kočje in pota, gorsko vodništvo, odprave in gorsko reševanje, je opredeljeno kot splet rekreacijskih, športnih, kulturnih, znanstvenih in gospodarskih dejavnosti, povezanih s spoznavanjem, raziskovanjem in doživljanjem gorske narave. Planinstvo kot športna in rekreacijska dejavnost, ki temelji na doživljanju narave kot posebne vrednote, ima neprecenljiv pomen za ohranjanje kulturnega in etičnega odnosa ljudi do narave in je marsikje v svetu eden temeljev okoljevarstvenega gibanja. Poleg tega krepi zdravje in izboljšuje počutje ljudi ter vzpostavlja občutek odgovornosti za družbo. Osnovna zamisel vsega delovanja planinskih zvez v okviru Mednarodnega leta gora naj bi bila vsebovana v geslu: Planinstvo v gorah ne predstavlja težav, pač pa njihovo rešitev.

Zavedamo se, da so se v povezavi s planinstvom v gorah začeli pojavljati nekateri ekološki

problemi, na primer onesnaževanje voda, ravnanje z odpadki, hrup, promet v alpskih dolinah in na prelazih... Zato že dobro desetletje izvajamo ukrepe za izboljšanje stanja, kot so zmanjšanje porabe vode (odprava pranja posteljnine v planinskih kočah), uvajanje suhih stranišč in gradnja bioloških čistilnih naprav, raba obnovljive energije sonca in vetra, vzpodbujanje prevoza z železnico.

Rezultati so vzpodbudni, z nadaljnjim načrtovanjem in izvajanjem takšne planinske politike, ki naj bi skrbela za čim manjše in čim bolj uravnotežene posege v gore ter hkrati za čim bolj korektno sodelovanje s prebivalci gora, se tudi vsa planinska društva, ki so pod okriljem PZS, pridružujejo uresničevanju ciljev Mednarodnega leta gora.

Leon Kodre

* * *

KO BOM VELIK...

Karitas # Ko bom velik
Kristanova ul. 1
1000 Ljubljana

Pomagajmo otrokom pri nakupu šolskih potrebščin.

Najdete nas na vseh večjih poštah. TRR: 24200-9003852948, sklic: 00 250602, namen: Ko bom velik

Vse več otrok nima enakih možnosti in izpolnjenih osnovnih pogojev pri pridobivanju izobrazbe. Zaradi materialnih in drugih težav njihovih družin postajajo med sovrstniki vse bolj zapostavljeni in izolirani. Mnogi izmed njih žal ne bodo nikoli uresničili svojih sanj o poklicu.

V lanskem letu so župnijske Karitas po vsej Sloveniji v sodelovanju z osnovnimi šolami, občinami in strokovnimi službami pomagale 3400 osnovnošolcev pri nakupu šolskih potrebščin ter plačilu malice in šole v naravi. Razdeljena pomoč v skupni vrednosti 17 mio.

SIT je mogoče visokozveneča, vendar preprost izračun pokaže, da vsak otrok v povprečju prejme pomoč v vrednosti 5000 SIT.

Tovrstna pomoč je najbolj izdatna na območju Škofijske Karitas Ljubljana. V Mariboru in Kopru pa je dodatno 300 najbolj ogroženih otrok vključenih v tako imenovane programe botrstva oziroma posvojitve na daljavo in prejemajo letno pomoč v vrednosti 60.000 SIT. Zagotovo bi pomoč v taki višini po vsej Sloveniji potrebovalo vsaj še 1500 otrok.

Veseli smo lepega sodelovanja z različnimi ustanovami. Samo škofijske Karitas sodelujejo s prek 40 večjimi osnovnimi šolami. Močno pa je tudi sodelovanje osnovnih šol in drugih strokovnih služb z župnijskimi Karitas v posameznih krajih. Takšno sodelovanje omogoča, da skupaj odkrijemo najbolj pomoči potrebne otroke in jim pomagamo na najbolj primeren način, ki jih ne bo zaznamoval pred njihovimi sovrstniki.

Obračamo se na Vas, dragi bralci, da nam pomagate, da vsaj malo olajšamo stiske otrok. En vidik pomoči so seveda sredstva, ki jih potrebujemo za nakup šolskih potrebščin. Še bolj pomembno pa je, da se skupaj borimo proti potrošniški miselnosti in logiki trga, ki vse bolj vdira v osnovne šole.

Ob veliki poplavi najrazličnejših učbenikov, pripomočkov in izvenšolskih dejavnosti so učitelji velikokrat v veliki zagati. Vsi ti prestižni pripomočki in možnosti so lahko zelo dobrodošli, vendar pa močno obremenjujejo družinski proračun. Veliko učiteljev in šol se trudi najti pravo mero, tako da je prizadetih čim manj otrok, ki bi se zaradi revščine njihovih družin lahko počutili izključene in manj vredne. Vse večje pa so tudi razlike med možnostmi, ki jih imajo otroci v mestih in na podeželju.

Skupaj z Vami, dragi starši, učitelji in vsemi, ki se pri svojem delu srečujete z otroki, nam bo uspelo, da bo v osnovnih šolah ostala najvišja vrednota znanje in zdrava samozavest.

Zagotovo si vsi želimo, da bodo osnovne šole tudi v prihodnosti ostale prostor enakih možnosti za vse otroke.

Podrobnosti o akciji: <http://www.karitas.si>.

Podrobnosti o cenzusih za prejem pomoči: Koper (tel.: 05/330 02 33),
Ljubljana (tel.: 01/439 21 30),
Maribor (tel.: 02/252 26 97).

*Peter Tomažič,
slovenska Karitas*

FORUMI

Slovenska Karitas je z letošnjim letom začela z intenzivno pomočjo preko Interneta v obliki forumov, kjer strokovnjaki odgovarjajo na različna vprašanja ljudi, ki se znajdejo v stiski. Sistem omogoča tak način delovanja, da je zagotovljena popolna anonimnost vpraševalcev in enostavno moderiranje strokovnjakov. Mnoga vprašanja, ki bi ostala neizrečena in skrita, tu najdejo svoje mesto. Namen pogovorov s strokovnjaki je predvsem preventivnega in informativnega značaja. Pomaga pa tudi pri odkrivanju stisk in težav in njihovem reševanju še v obdobju, ko jih je razmeroma enostavno rešiti.

Imre Jerebic

POGOVORI NA INTERNETU (Anonimno)	
Pomoč zasvojenim - Skupnost Srečanje Program pomoči zasvojenim in njihovim svojcem. Odgovarja in svetuje psihologinja Mateja Erjavec	
<i>pogovori.karitas.si</i>	<i>SOS: 080 1221</i>
Nadomestno civilno služenje Kako do civilnega služenja vojaškega roka? Ugovor vesti, mesta služenja in potek... Za Vas odgovarja Alojzij Štefan , vodja službe za NCS pri Slovenski karitas.	
<i>pogovori.karitas.si</i>	<i>tel. (01) 300 59 60</i>
Pomoč ženskam in materam v stiski V Vas raste novo življenje, Vi pa do življate stisko. Ali ima mogoče v Vaši družini glavno besedo nasilje? (Želite prekiniti krog nasilja v vaši družini?) Za Vas odgovarja in svetuje dipl. soc. delavka Andreja Verovšek , Zavod Pelikan-Karitas.	
<i>pogovori.karitas.si</i>	<i>tel. (01) 366 77 21</i>
Materialna pomoč Želite pomagati, potrebujete pomoč in ne veste, kam naj se obrnete? Za vas svetuje in moderira dipl. soc. delavka Alenka Baumgartner , Karitas Ljubljana.	
<i>pogovori.karitas.si</i>	<i>tel. (01) 439 21 30</i>
http://www.karitas.si	KJE NAS NAJDETE?
	http://med.over.net

“SVETA VELIKA NOUČ, KAŽE PRŠUTI FOUČ”

Kuhane velikonočne dobrote - "žepca", "pršuta", pirhi

sedmič v raznih krajih Zgornje Vipavske doline v sodelovanju s Kmetijsko svetovalno službo Ajdovščina pod mentorstvom ge. Linde Kogoj.

Zlate roke naših podeželskih žena so z ljubeznijo in velikim znanjem pričarale vse značilne postne in velikonočne jedi iz vipavskega velikonočnega jerbasa ali koša, pripravljene za žeganje.

Videli smo tudi lepo okrašene oljčne vejice ali butare in velikonočne izdelke gojencev Centra za usposabljanje invalidnih otrok "Janka Premrla Vojka" iz Vipave. Pokusili smo tudi dobrote kuharskega mojstra Mateja Tomažiča.

S takimi in podobnimi predstavitvami ohranja društvo stare velikonočne navade in pokaže mladim bogastvo kuhinje naših babic, ki so se prav za veliko noč znale še posebej izkazati. V poplavi sedanje hitre hrane iz pločevink, plastenk in svetlečih se zavitkov, je taka razstava pravo slovensko bogastvo, tako kulturno, kot tudi duhovno, saj predstavlja vsaka jed tudi velikonočni simbol.

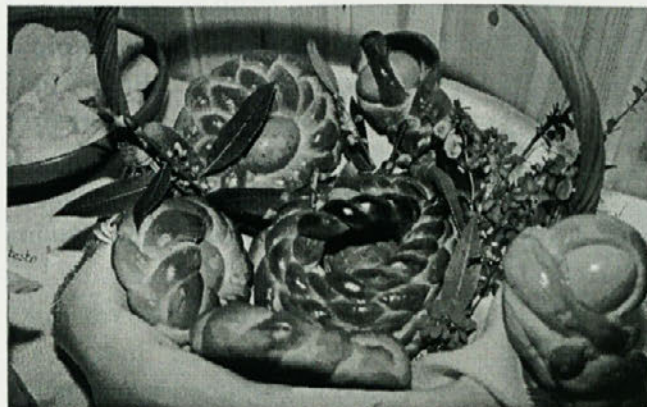
Gotovo je, da je bilo opravljenega veliko dela, ki ga je dobro organizirala domačinka ga. Vida Bajc s pomočjo oblikovalca Miloša Marca. Tovrstne razstave so še kako potrebne, da se znanje prenaša na mladi rod in tako ohranja. Škoda, da se v naših hotelih le malokdaj spomnijo ponuditi postnemu in velikonočnemu času primerne jedi.

Vse delo okrog razstave je bilo opravljeno ljubiteljsko, zato vsem, ki so pekle, kuhale, vsem nastopajočim in tistim, ki so razstavo oblikovali, iskrena hvala.

Vse delo okrog razstave je bilo opravljeno ljubiteljsko, zato vsem, ki so pekle, kuhale, vsem nastopajočim in tistim, ki so razstavo oblikovali, iskrena hvala.

Pečene velikonočne dobrote - ptički in potica

Menihi

Magda Rodman

DR. ANTON POŽAR

Društvo za krajevno zgodovino in kulturo Lipa Pivka je v dneh 24. in 25. maja t.l. pripravilo niz kulturnih prireditev v spomin na pivškega rojaka, duhovnika, narodnega in kulturnega delavca dr. Antona Požarja ob 90-letnici njegovega rojstva in 6-letnici njegove smrti.

V petek, 24. maja 2002, so v galeriji Pivka odprli razstavo dokumentarnega in drugega gradiva o slavljencu. V soboto, 25. maja, je bila najprej ob 9. uri v župnijski cerkvi sv. Petra v Pivki zahvalna maša, ki jo je vodil koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak. Nato je ob 10.30 sledil v dvorani kina Metronom v *Pivškem domu* simpozij o njegovem življenju in delu. Končno so ob 17. uri v Požarjevi rojstni vasi Petelinje odkrili in blagoslovili spominsko ploščo njemu v čast.

Glede na to, da je dr. Anton Požar kar 38 let svojega življenja prebil v Vipavi kot dolgoletni profesor in nekajletni ravnatelj SVŠ v Malem semenišču, je vreden vsaj kratke biografije.

Rodil se je 27. maja 1912 »pri Skokovih« v vasi Petelinje pri tedanjem Šempetru na Pivki oziroma na Krasu, po vojni preimenovanem v Pivko. Po zaključeni osnovni šoli v domačem Šempetru je nadaljeval šolanje na škofijski gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano in je po maturi 1931 vstopil v goriško bogoslovje kot gojenec tržaško-koprške škofije. V duhovnika je bil posvečen 29. junija 1935 v Trstu. Najprej je bil nastavljen za kaplana v Hrenovicah, nato je po dveh letih, 1937, prevzel v upravo Matenjo vas ter Orehek pri Postojni. Njegovo vneto dušnopastirsko delovanje in njegova odločna opredelitev za slovenstvo v času fašističnega raznarodovanja sta ga v letih 1940-1941 stala konfinacije v krajih Colfiorito di Foligno in Cantalupo del Sannio. Po vrnitvi iz konfinacije je bil premeščen v Lokev pri Divači, odkoder je najprej upravljal tudi Bazovico, kasneje pa Divačo. V Lokvi je sprejel pod svojo streho od fašistov preganjanega narodnega duhovnika, bivšega rimskega poslanca Virgila Ščeka in mu skozi sedem let (1941-1948) nudil širokogrudno zavetje. S tem se je še bolj utrdila njegova povezava z narodnoobrambnim, tajno delujočim združenjem primorske duhovščine »Zborom svečnikov svetega Pavla«.

Vmes je v letih 1939-1944 dokončal študij literarnih ved na padovanski univerzi in postal doktor slavistike. Po vojni je, poleg dušnopastirskih obveznosti, dve leti (1945-1947) učil na slovenski nižji gimnaziji v Trstu. Po priključitvi k Sloveniji v Jugoslaviji 1947 je moral kmalu zaradi nestrpnosti krajevnih komunistov, ne glede na velike zasluge v času fašizma, zapustiti Lokev. Nekaj mesecev je upravljal Tinjan v hrvaški Istri, od koder pa je bil kmalu pregnan kot politično nezaželen in je končno leta 1949 prevzel v upravo rojstno župnijo Šempeter-Pivko. Na vseh dušnopastirskih postojankah je vneto gojil slovensko petje, cerkveno in narodno, in se povsod trudil za olepšavo sakralnih stavb v sodelovanju s priznanimi umetniki, npr. Maro Kralj v Matenji vasi, Tonetom Kraljem v Lokvi, arhitektom Plečnikom in slikarjem Stanetom Kregarjem v Šempetru-Pivki.

Poleti 1958 se je preselil v Vipavo in prevzel profesuro in ravnateljstvo na porarajoči Srednji verski šoli v Malem semenišču. Šolski ravnatelj je bil do leta 1971, poučevanje slovenščine in drugih predmetov pa je ohranil v pozna leta, tudi na leta 1991 ustanovljeni Škofijski gimnaziji Vipava. Na tej ustanovi se je udeleževal vse do leta 1994 (vmes, leta 1991-1992, je poučeval latinščino celo na novogoriški gimnaziji).

Ves čas ga je spremljala ljubezen do glasbe in lepega petja. Bil je zvedav popotnik v dežele z bogato kulturno tradicijo, živahen predavatelj na kulturnih prireditvah, na večer življenja tudi publicist in kronist. Sicer pa je podrobnejši prikaz njegovega vipavskega obdobja povezan z zgodovino Malega semenišča in Srednje verske šole oziroma Škofijske gimnazije Vipava.

Ob 70-letnici življenja je bil leta 1982 imenovan za monsinjorja, a je ostal skromen. Zelo pa je bil vesel zlate maše 1985 in biserne maše 1995. Umrli je 22. maja 1996, pet dni pred dopolnjenim 84 letom. Pokopan je v družinski grobnici v rodnem Šempetru-Pivki.

Vse do svoje smrti je ohranil veder značaj in iskri nastop, bil je prijeten družabnik. Vsem, ki smo ga poznali, bo ostal v lepem in hvaležnem spominu.

Franc Kralj

GIBANJE POT

Vinko Kobal - ustanovitelj in duhovni vodja gibanja

Leto 2001 je bilo za pripadnike gibanja POT na Slovenskem pomembno, prelomno, drugačno kot leta sicer. K nebeškemu Očetu je odšel po plačilo naš duhovni vodja in ustanovitelj gibanja Pot, veliki prijatelj mladih in vzgojitelj za življenje, msgr. Vinko Kobal.

Kdo je bil Vinko Kobal?

Rodil se je 19.1.1928 v Vrhpolju pri Vipavi kmetu Pavlu in Katarini Kodre.

Po petem razredu osnovne šole je šel v semenišče in gimnazijo v Gorico, nato v semenišče v Castellerio pri Vidmu in nazaj v Gorico, kjer je leta 1947 maturiral. Istega leta se je vpisal v

Blagoslov Doma duhovnosti v Stržišču

bogoslovje v Ljubljani. Med študijem je bil dvakrat zaprt. 29. junija 1951 je bil posvečen v duhovnika. Svojo duhovniško službo je opravljal v Ročinju, Desklah, Novi Gorici, od l.1985 pa kot župnik v Godoviču. Ob dušnopastirskem delu v župniji se je vseskozi posvečal vzgoji mladine in duhovno -kulturnem delu v gibanju Pot, ki ga je ustanovil. Njegovo delo je kmalu preraslo dekanijske, škofijske in celo državne meje. Pri svojem delu se je opiral na izkušnje italijanskega

gibanja Gioventu studentesca oz. Comunione e Liberazione, predvsem na karizmo L. Giussanija. Njegovo vzgojno in pastoralno delo ni bilo namenjeno samo srednješolski mladini, pač pa tudi študentom, družinam, izobražencem in politikom. Bil je eden glavnih pobudnikov pri ustanavljanju klubov katoliških izobražencev na Primorskem in duhovni asistent združenja teh klubov za koprsko škofijo.

Izdal je več publikacij: najprej list Veslajmo (1960-64) po 10 številkih letno, Odsevi v 70. letih, za potrebe tednov duhovnosti je izdajal gradivo Srečanje, Znamenje, Daritev, Zaveza, v 90. letih je skrbel za izhajanje glasila Rast. Bil je avtor samostojnih učbenikov, vzgojno - katehetskih brošur in knjig: Iskanje in odzivanje, katekizem (1977), skupaj z J.Oberstarjem Verska vzgoja mladostnikov (1986), Koraki v zrelosti (1994), Srečanje (1954). Prevedel je in poskrbel za izdajo mnogih del Giussanija: Verski čut (1992, 1999), Religiozna zavest sodobnega človeka (1991, 1992), Čut religioznosti (1995), Človek išče svoj obraz (1992), Vir krščanskega poguma (1993).

Vinko z mladimi stotič na Črni prsti

Za svoje delo je prejel več priznanj: leta 1993 od občine Idrija »Za strokoven in izviren pristop pri vzgoji mladih«, leta 1995 je dobil priznanje Slovenskega katehetskega sveta, leta 1999 ga je imenoval papež za monsinjorja, leta 2000 je od revije »Naša žena« in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve prejel priznanje in »zahvalo za dobroto, plemenitost in človekoljubno delo«. Delo, ki ga je v imenu Kristusa opravljal med mladimi, je tisočem posameznikov pustilo globok pečat. Zaznamovalo nas je za vse življenje. Skupnost, ki je rasla vsa ta leta po raznih skupinah, ki delujejo, po tednih duhovnih vaj, po številnih srečanjih, je grajena na pravem in edinem temelju – Kristusu. Srečanja se odvijajo od leta 1959 in so odraz velike zvestobe Kristusu in prijateljstva z Vinkom, ki jih je s svojim bogatim življenjskim zagonom, optimizmom in vedrino preživel z mladimi in za mlade, so smiselna in še kako pomembna za slovenski narod in slovensko Cerkev.

Dan spomina v Vipavi

Srečanje gibanja Pot se je odvijalo v prostorih Škofijske gimnazije v Vipavi, 26. 5. 2002.

Dogajanje je bilo duhovne in družabne narave.

Po uvodnem nagovoru so se predstavile različne skupine, ki izhajajo iz krščanske izkušnje srečanja v povezanosti z gibanjem Pot. Predstavilo se je štirinajst skupin, to so skupnosti družin in odraslih,

Srečanje je popestril pevski zbor POT

2 zakonski skupini, 5 večerniških skupin (Rakovnik, Šentvid, Poljane, Radeče, Primorska), skupnost Pot, študentska in dijaška skupina, duhovniki, šola skupnosti, društvo Pot ter pevski zbor. Vrhunec dneva je bila predstavitev knjige "Srečanja na Poti", ki jo je napisalo kar 109 avtorjev in združuje spomine oseb, ki so se tako ali drugače srečale z ustanoviteljem gibanja. Knjiga je nastala pod uredništvom Janka Toplikarja, zamejskega publicista, ob sodelovanju Jožeta Kurinčiča in

Mirjam Strle z namenom "rešiti pred pozabo tisto, kar ni zapisano, kar leži v nas kot spomin na prijatelja, kajti spomini bledijo, zapisi pa ostajajo". Srečanje je kulturno popestril Claudio Chieffo, pevec in kantavtor iz Forlija v Italiji. V svojem življenju se je večkrat srečal s Kobalom, mu pomagal in se ob njem učil, sedaj pa z veseljem pomaga nadaljevati Pot, ki jo je ta začrtal.

Srečanje se je zaključilo s slovesnimi večernicami. Gibanje Pot je Vinko Kobal ustanovil po zgledu sorodnega italijanskega gibanja "Občestvo in osvoboditev" (Comunione e Liberazione).

Od njegove ustanovitve pred več kot 35 leti, je skozi "stržiške" tedne duhovnosti šlo na desettisoče mladih, katerih duhovnost danes

Koncert Claudia Chieffa

bogati Slovenijo, od tovarn pa do parlamenta. Gibanje Pot so mnogi povezovali s Kobalovo osebnostjo, zato se je po njegovi smrti postavilo vprašanje, ali bo gibanje živelo še naprej ali ne. Dan spomina je pokazal, da duh odločnosti in odprtosti, ki ga je ustanovitelj vedno poudarjal, v ljudeh živi še naprej.

Da je bilo delo Vinka Kobala preroško, pričajo različne skupine, ki delujejo znotraj gibanja Pot, sicer razmetane po vsej Sloveniji, vendar združene z isto duhovno mislijo in Kristusom.

Več o delovanju gibanja Pot, njegovih aktivnostih, si lahko preberete na spletnih straneh na naslovu: www.rkc.si/pot.

Nabito polna dvorana Škofijske gimnazije

*Vilma Trošt Stenovec,
za gibanje Pot*

Iz društva Sožitje

Za novo leto ste nas zopet razveselili z vašimi prostovoljnimi prispevki, tako da smo naše prijatelje lepo obdarili, in da smo se razveselili prijetne zabave.

V aprilu so Delavnice - danes Varstveno delovni center Ajdovščina - praznovale 20-letnico obstoja. Proslavili so jo z dnevom odprtih vrat in nastopom pevskega zbora.

Kaj o delavnicah mislijo varovanci in starši, boste prebrali iz zgibanke. Kaj ta Center pomeni za nas starše, vemo najbolje sami.

Društvo Sožitje je dne 25.5. imelo zelo uspešen izlet. Podali smo se na Sorico, Groharjevo vas. Neki modrec je nekoč dejal, da revež ni potreben le kruha, temveč tudi lepote.

Groharjevo rojstno hišo je odkupil Petrol. Tu je v kleti razstava starih predmetov, ki lahko konkurira Kebetovi - v pritličju pa je Groharjeva soba. Ko je bil mlad, so mislili, da bo podobar, in tam so razstavljene podobe svetnikov, medtem ko so njegove impresionistične slike v Ljubljani v Narodni galeriji. V prvem nadstropju pa je slikarska soba, kjer se šolarji lahko preizkusijo v slikanju, in glasbena soba z bogatim Orfovim instrumentarijem, kjer smo s kustosom morali igrati vsi, s šoferjem vred.

Spustili smo se nato v Bohinj, se zapeljali ob jezeru, pokosili in se odpravili na ogled vrtnarije in farme nojev v Mošnjah. Tam so nam prikazali film o teh zanimivih pticah, ogledali smo si jih od blizu - imajo jih "le" 500, poseben inkubator, kjer valijo "majhne" noje (veliki so kot kokoš) in mesnico z nojevim mesom.

V vrtnariji imajo rož, kakršnih želite - sama nisem ničesar kupovala, zakaj bi jih smodila na avtobusu, ko jih dobim pri Tadeju, in takoj vtaknem v zemljo.

Še na Brezje smo šli - a smo si Marijo ogledali bolj od daleč, saj so se pred njenim oltarjem vrstile poroke. A vem, da nas je vseeno slišala.

Nada Kostanjevic

ISKRICE

Naštejmo nekaj možnosti za karitativno delovanje, ki je res lahko, pa tako učinkovito osrečuje:

- prijazen obraz in smehljaj v enolični vsakdanjosti
- majhna usluga tistemu, ki je »pod nami«
- potrpežljiv pogovor z nepotrpežljivcem in nadležnežem
- sočuten pogled tistemu, ki ga teži breme trpljenja
- nekaj minut za tistega, ki potrebuje pogovor
- priznanje lastnih slabosti
- stisk roke žalujočemu
- beseda priznanja in dobrohotnosti sodelavcu
- diskreten molk, če vidiš napake drugih
- pozdrav vsakemu brez vsiljivosti

ČESTITAMO

Veselimo se uspehov naših dveh mladih Vipavcev, ki sta letos doktorirala, in sicer:

8. aprila 2002 je dosegel naslov doktorja psiholoških znanosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani **Jordan Berginc** r. 1960. leta, doma iz Vipave, stanuje in zaposlen je v Ljubljani. Disertacijska tema: "Notranji dejavniki, ki pospešujejo ustvarjalno inovativni potencial pri podjetnikih v rasti". Pred tem je bil na specializaciji v Ameriki in Angliji.

Samuel Rodman Oprešnik, r. 1971, doma z Zemona, je dne 24. aprila 2002 na Strojni fakulteti v Ljubljani zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom "Raziskava turbulentnih struktur radialnega vtoka olja v ozek vodoravni kanal" in pridobil naslov doktorja znanosti. Tudi on živi in dela v Ljubljani.

Obema iskreno čestitamo in smo nanju ponosni ter jima želimo, da bi pridobljeno znanje uspešno uporabila za blaginjo in napredek slovenskega naroda.

Naša KS ima sedaj že šest doktorjev znanosti.

Magda Rodman

KOTIČEK ZA POEZIJO

ENKRAT JE BIL EN STRIC

*Enkrat je bil en stric,
imenoval se je Matic.
Napotil se je v klanc,
kjer bival je Ivanc.*

*Ivanca ni bilo,
vzel mu je kolo.
Spustil se je v dolino,
kjer imajo dobro vino.*

*Popil ga je bokal
in domov je odracal.
Vse se je vrtelo,
v glavi je šumelo.
Zato Matiče naš opit
je glavo v potok šel hladit.*

Klara Koradin

VIPAVSKA DOLINA

*Vipavska dolina, krasota sveta,
nam grozdja in vina
presladkega da.*

*Skozi skale pridere,
skozi mlake šumi,
cvetlice opere in trte hladi.*

*Zato naj Vipava, na veke živi,
prva in prava
slovenska je hči.*

To pesem sem prepevala s svojo mamo Alojzijo Žgur. Rojena je bila l. 1891, umrla 1978 v Podnanosu. To pesmico me je naučila ona, ne vem pa, kdo je njen avtor.

Povedala Slavka Premrl, r. Žgur, 1923, Milana Bajca št. 3, Vipava

POSLUŠAJ!

*Fant, posodi mi svoj posluh
in jaz ti podarim modrost.
Dana ti je bila lokavost ušesa,
a še nimaš srca za resnico.*

*Vedi, da razločiti in slišati
še ne pomeni razumeti,
razumeti ne pomeni navaditi se,
navaditi se ne pomeni ljubiti.*

*Reši, fant, svoj sluh,
odkrij tišino pokrajine svojega srca.
Korakaj z menoj, vztrajaj v življenju
in ko boš star, boš modrejši od mene.*

Ko sem čakala v Gorici na slušni aparat, mi je prišla v roke neka revija, in v njej pesem, ki mi je bila všeč. Nisem si zapisala, čigava je. Ker je bila v italijanščini, sem jo po svojih močeh prevedla.

Nada Kostanjevic

ZA RAZVEDRILO

KRIŽANKA »VIPAVSKE ULICE IN TRGI« (2)

Pri opisu gesla ... ulica, ...cesta ali ... trg vpišite ime ustrezne vipavske ulice, ceste ali trga.

SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	... ULICA	CESTA ...	OBLIKA IMENA CECILIJA	IME FLAVTISTIKE GRAFE- NAUER	BEOTIJEJ	AVTOM. OZNAKA NOVEGA MESTA	NEKDANJI RTV VODITELJ, RADO	PRITOK LJUBLJA- NICE	RAZJEDA NA KOŽI ALI SLUZNICI	NRAVO- SLOVJE	MEHKO- NEBNI GLAS	HRIB PRI BEOGRADU
	... ULICA											
	POSLAB- ŠANJE KAKOVOSTI, VREDNOSTI											
	KEMIJSKI ELEMENT					VRSTA STREŠNIKA OSREDNJI DEL STEBLA						
	NEKDANJI SLOV. POLITIK, IVAN				POŽELENJB ELEMENT ŠIVANJA				CIMA, POGANJEK PRVI ZAKRAMENT			
	VLADIMIR NAZOR		PROSTOR ZA ČRTO IGRIŠČA MAJHEN KURIR				KOŽICA, KI POKRIVA OKO	BARVA KART 100 m ²				
	VRHOVNI SODNIK V POZEMELJU, V GRŠKI MITOLOGIJ			SL. PESNIK, ANDREJ POLOG V BANKI						TOMAŽ VRČON	DEL MERILNE NAPRAVE NA STRELNEM OROŽJU	HRVAŠKI SKLA- DATELJ, KRSTO
	KANI- BALIZEM											
	SREDIŠČE, CENTER (ZA- STARELO)							GROBA VOLNENA TKANINA OSEBNI ZAJMEK				
	VITPKANJE				BIVALIŠČE UMRLIH				... ULICA	ZVEST APOLLONIO SLOVNičNO LOČILO		
	CELJSKA TOVARNA				SPAKA, NAKAZA	MAJHINA BUKEV	JAMA ZA IZKOP LOVKE LASTNINA					
	VIPAVSKI GLAS	GREGOR ČOP SPORED		SLOVENSKI BANČNI INDEKS PARIŠKA UNIVERZA				GERMANSKI OREL				
	ANTIČNO MESTO OB SALERNSKEM ZALIVU, POSIDONIA							NEKDANJE GLAVNO MESTO BABILONIJE			PO DOMAČE BI JI REKLI "ZLAJF"	
	SAMICE RAKOV							POTEG Z OSTRIM PRED- METOM				KEMIJSKI ELEMENT
	OTO PESTNER		KRČEVINA, LAZ ANOLESKA PLOŠČINSKA MERA					BAHSLOVNI LETALEC IME IORALKE GARDNER				
	... ULICA											
	IME SLOVEN- SKEGA GRAFIKA, DEBENJAKA				NAPRAVA ZA PRETAKANJE TEKOČIN KAJETAN TROŠT							
	ŽENSKO IME						OBRI					
	RADIKALNI VODJA FRANCOŠKE REVOLUCIJE, JEAN-PAUL								VRSTA OPICE NA MADA- GASKARJU			

VODORAVNO: Goriška, Sora, rdečina, trim, aga, farsa, DO, DO, ar, Tršar, Ivana Ščeka, šola, Pržan, Kreljeva, Kot, Antiohija, VA, OT, Pen, klub, psihika, kolo, rt, IČ, Avar

NAVPIČNO: Gradiška, PR, odgovornost, Rea, Aletti, IČ, anali, hi, šifra, jopič, kna, špehek, aar, črvina, stežaj, starka, Akka, OR, šank, lov, rida, ovula, amor, Tabor

Pleve in drobtine

Na velikonočni ponedeljek so nas folkloristi razveselili z zelo lepim in odlično obiskanim nastopom. Tudi ostale prireditve v kulturnem domu so dobro obiskane. Z "Zgodbo o upanju" so nas razveselili bogoslovci, ogledal si jo je tudi sam pomožni škof, g. Bizjak, in nas na koncu tudi blagoslovil. Nekoliko manj pobožno smo bili razpoloženi, ko smo izvedeli, da nameravajo na novem placu zidati veličastno stavbo, ki bo odšknila košček parka. Res, stanovanja bodo v njej, a kaj, ko je praznih hiš in stanovanj v Vipavi še in še, vrtec je v žalostnem stanju in stisnjen, in - oh, ta nesrečna avtobusna postaja!

Pod drevesom ginko je vozni red, postavljen pravokotno na pločnik, kdaj so odhodi, kdaj prihodi, človek bolj težko prebere. Če je lepo in toplo, so dežurni upokojenci vir informacij. Ko je dež pa... Naša veterinarska postaja je čudovita, a ne bi imela nobenega greha, če bi pred njo postavili kakšno klop. Ko smo pasji lastniki pripeljali svoje ljubljence tja, so se mladi z avtomobili imeli kam vsteti, mi stari smo morali stati...

Tam okoli res vsak pometa pred svojim pragom, in je ta prag lepo urejen, a skupni prag izgleda bolj žalostno. Pa tudi pristop k slavni Fami ni prav nič *famozen*...

Naš požrtvovalni Đeki si bo zaslužil penzijo, ko pometa *stari plac*. No, za procesijo ga bomo že mi pometli. Komu je namenjen oni čudni spomenik na našem Trgu Pavla Rušta, ne vem. Najbrž Vodnemu gospodarstvu Soča za uspešno in bliskovito obnovo. Glasbena spremljava njihovega dela bo večna, saj plošče še vedno igrajo in vsak teden začnejo igrati tudi kakšne nove melodije...

Nada Kostanjevic

PISALI SO NAM

Martin Silvester, Ljubljana

Najprej najlepša hvala za poslano novo številko Vipavskega glasu. Kot vedno sem jo še isti dan prebral. Vsebinsko spet bogata, zanimiva in pestra. Krog sodelavcev se širi.

Dorica Makuc, Gorica

Sploh je Vipavski glas postal ogledalo za vsakogar, ki mu je blizu domoznanstvo; zgodovina kraja, njegovi prebivalci: osebnosti in posebneži, iskanje korenin in lepote, ki ostaja tudi zanamcem, in še marsikaj bogati Vaš mesečnik. Lokalna zgodovina je tudi obenem regijska in povezana s svetovno; nanoška bitka (Vera Poníž), je bila podvig, ki je celo Mussolinija dvignil na noge, da je nepričakovano 31.7.1942 prišel v Gorico, ker so ga vedno bolj vznemirjala poročila z vzhoda države (oborožen odpor primorskih Slovencev). O tem obisku pišem v "Sardincih" od 19. do 26. strani; sposodila sem si tudi tekst iz novele Danila Lokarja "Sodni dan na vasi", ki mi jo je ajdovski pisatelj poklonil ob snemanju TV dokumentarnega filma z istim naslovom leta 1972 (?). v njem so nastopali ob dr. Lokarju tudi domačini iz Ustja, ki so doživeli pogrom; ne vem, če ima vas šolo, vsekakor bi bilo za lokalno zgodovino lepo, če bi imeli TV kaseto oddaje. Dobili bi jo v arhivu TV Ljubljana - danes TV Slovenija; za majhen strošek naredi TV kopijo

dokumentarca, posebno če služi za šolski pouk! Zelo mi je bila všeč zgodba o gospe Andi, ljubiteljici živali; prvo društvo ljubiteljev živali v celi Avstro-Ogrski je nastalo v Gorici koncem 18. stoletja!

O pastirjih mestni ljudje, danes pa tudi podeželski, vemo zelo malo ali nič. Tako mi je pripoved Antona Ježa dala veliko misliti o trpkem življenju otrok iz revnih družin. Pa kot vedno in povsod se najdejo dobri in slabi gospodarji! Upam, da po V. glasu segajo tudi v vipavskih šolah; resnična dogajanja v bližini lahko otrokom mnogo bolj pomagajo spoznavati svet, kot velike vojne bitke in revolucije.

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	SLAP
MAREC	33,2 l/m ² dežja, 5 deževnih dni, 1x rosa, 1 nevihta	29,6 l/m ² dežja, 5 deževnih dni
APRIL	111,6 l/m ² dežja, 13 deževnih dni, 2x rosa, 2 nevihti	84,3 l/m ² dežja, 8 deževnih dni
MAJ	131,5 l/m ² dežja, 16 deževnih dni, 13x rosa, 2 nevihti, 1x toča	176,7 l/m ² dežja, 16 deževnih dni

*Nada Kostanjevic in
Marija Štekar*

Nekaj pregovorov o vremenu:

Če breskve pred Gregorjem cveto, trije eno pojedo.
Če na 40 mučenikov ni lepo, še 40 dni ne bo.

Če na malega travna grmi, slane se kmet več ne boji.
Če je na Jurija lepo, vina dosti bo.

Če je majnika lepo, je dobro za kruh in seno.
Če Zofija zemlje ne poškropi, vreme poleti prida ni.

Veliki traven moker, rožnik pa mlačen - kmet bo to leto žejen in lačen.
Do kresa suknjo oblači, potem jo pa za sabo vlačí.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 21.3.2002 DO 30.6.2002

Francesca Bajc Visini	Opčine	7.500 SIT
Barbara Benčina	Avstralija	7.500 SIT
Anton Bizjak	Pod Gradom 11	5.000 SIT
Marija Bizjak	Gradišče	2.000 SIT
Cvetka Brajovič	Ljubljana	6.000 SIT
Marko Česen	Novo mesto	3.000 SIT
Marica Gul	Lože	5.000 SIT
Betty Herudek	Nemčija	1.600 SIT
Vida Jamšek	Nova Gorica	3.000 SIT
Martin Jelačin	Ob Beli 7	3.000 SIT
Bernarda Krečič	Slap	2.000 SIT
Milena Kobal Cisera	Trst	50 EUR = 11.200 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
Ivanka Mohorčič	Vojana Reharja 11	1.000 SIT
NN	Vipava	2.000 SIT
NN	Ljubljana	3.000 SIT
NN	Vrhpolje	2.000 SIT
Olga Podobnik	Ljubljana	3.000 SIT
Alda Posavec	Ljubljana	2.000 SIT
Ivan Rodman	Milana Bajca 18	2.000 SIT
Vida Semič	Goče	2.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Karmen Smet Rondič	Slap	1.000 SIT
Elka Šček	Milana Bajca 10	1.000 SIT
Majda in Edi Štefin	Vojana Reharja 18	5.000 SIT
Anica Štekar	Opčine	7.500 SIT
Marija Vidrih	Vojkova 22	1.000 SIT
Skupaj		91.300 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun KS Vipava 52010-645-50977 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JUNIJ 2002
700 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Nada Kostanjevic, Vladimir Anžel in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Franc Kralj, Jožefa Petkovšek, Aleš Sorta, Marija Črnigoj, Helena Kobal, Policijska postaja Ajdovščina, Leon Kodre, Meta Praček, Sindis Čufer, Martin Gomizelj, Veronika Malik, Veronika Malik, Grega Likar, Samo Blazetič, Blaž Premrn, Mirjam Ferjančič, Zdenka Fučka, Miran Jordanovski, Stipe Petrovič, Branka Filipičič, Andreja Simončič, Andreja Golob, Antonija Škvarč, Maša Jež, Ludvik Curk, Peter Tomažič, Imre Jerebic, Vilma Trošt Stenovec, Slavka Premrl, Klara Koradin,

VSEBINA

Iz naše preteklosti

Cerkev in župnija svetega Matija na Slapu pri Vipavi	2
Plečnikov spomenik padlim v Vipavi	5
Vipava zibel naša	9

Predstavljamo vam

Anton Jež	10
Jožefa Petkovšek	18

<i>Iz naše KS</i>	26
-------------------------	----

Iz naše občine

Občinski praznik občine Vipava, 26. 6. 2002	27
Skupaj za varnost	29
Vrhpolje v juniju 2002	30

Iz ustanov in društev

<i>Iz ŠGV</i>	35
<i>Iz OŠ</i>	37
<i>Iz CUIO</i>	41
<i>Iz Otroškega vrtca</i> Kdo predlaga gradnjo vrtca v Vipavi?	50

20 let VDC Ajdovščina	51
-----------------------------	----

Iz društev

Srečanje krvodajalcev	52
Gasilsko društvo Vipava	53
Mednarodno leto gora	54

Ko bom velik	55
Forumi	56

Za dom in družino

“Sveta velika nouč, kaže pršuti fouč”	57
Dr. Anton Požar	58
Gibanje POT	59
Iz društva Sožitje	61
Iskrice	62

<i>Čestitamo</i>	62
------------------------	----

<i>Kotiček za poezijo</i>	62
---------------------------------	----

Za razvedrilo

Križanka	64
Pleve in drobtine	65

<i>Pisali so nam</i>	65
----------------------------	----

Vremensko poročilo	66
--------------------------	----

Ajdovščina

SP 0

VIPAUSKI

2002

352.9(497.12 Vipava)

0077977,61

LJUBLJANA KNJIŽNICA

COBISS •